

2002 - Tavasz

Ára: 400 Ft

folkMAGGazin

IX. évfolyam 1. szám

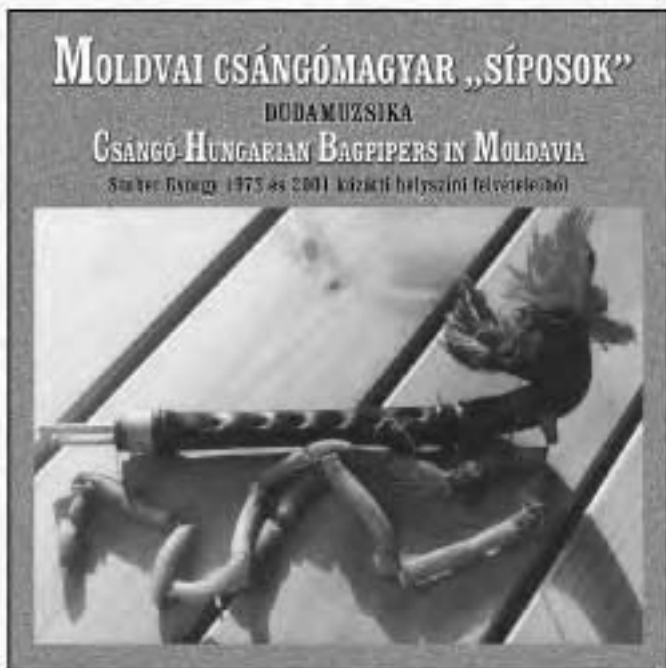
Fotó: Stephen Spindler

FODOR NETI SÁNDOR

FMVMCD 008 Táncház Egyesület • www.tanchaz.hu

Hagyományok Háza www.agyomanyokhaza.hu

ER-CD 053

EDR-CD 045

ETNOFON Records
www.etnofon.hu

ER-CD 049

Ligetlajka CD-01

8. Gyepűk népe
Tündik Tamás
9. NYÁRI TÁBOROK
16. „Szivárványos az ég alja...”
Juhász Erika
18. Beszélgetés Bodza Klárával
K. Tóth László
20. Gajdos és Kerekes
Abkarovits Endre
21. A „Gyimesek vidéke” kötetről
Abkarovits Endre
24. Tánc és képzőművészet
dr. Nagy Zoltán
27. Ultramarin
Bornai Tibor
30. A táncázvezetői képzésről
Timár Sándor
34. TáncFA állítás
Fügedi János
35. Blága Károly Kicsi Kóta
Bakonyi Erika
38. Muharay Elemér emléke
Vitányi Iván
40. Megtudta, hogy hál a leján...
Kóka Rozália
41. Hangszerész hangszeres
K. Tóth László
44. A táncház és a huszárok
Fülöp Tibor Zoltán
46. „A Népművészet Ifjú Mestere” pályázat
50. Dobos Károly széki primásról
Soós János
51. Moldvai csángó dudások II.
Stuber György
53. Tisztelt Szerkesztőség!
Juhász Zoltán
54. Angol nyelvű ismertető
Sue Foy

Rég megunt hagyományok?

Gondolatok arról, hogy miként látja a Magyar Nemzet szerzője a magyar nemzet tradícióit

A folkMAGazin főszerkesztője egy tavaszt idéző januári napon telefonon kedvesen érdeklődött hogylétem felől, majd viccesen (értettem a mögöttes dorgálást) megkérdezte, hogy mivel tudna felbosszantani. A kérdés jelentéstartalma nem túl hízelgő a számomra, ugyanis enyhe célzás volt arra, hogy bizonyára az az oka cikkeim elmaradásának, hogy újabban nem húzom fel magam semmin. Ezek szerint én volnék a mozgalmi örökmorgó, az általános közellenség, akinek semmi sem tetszik, aki már a kérdéseivel is provokálja környezetét. Minek utána megbeszéltük, hogy viszonylag újszerűtű gyermekeink hol tartanak a fejlődésben, lettem a szent esküvést, hogy akkor most lesz cikk.

De miről? Hiszen írhatnék a Jászság együttes évfordulós műsoráról. Több oldalon keresztül ecsetelhetném, hogy miért szeretem őket, s hogy mennyire felemelő volt látni műsorukat. Vagy az Antológiáról? Minek. A felnőtt antológia legjobb kritikái az Erkel Színház büféjében hangoznak el. Kár, hogy nem jegyzi le senki. A pályázati rendszer következtében a műsor összeállítása a mindenkori bíráló bizottság ízlését, szándékát tükrözi. Ebbe kár lenne belekötni, hiszen szubjektív döntéshalmazról van szó. Épp ezért kavarr sokkal nagyobb érzelmi vihart szakmai körökben, mint az Örökség Gyermekek Népművészeti Egyesület gyermekantológiája. Az Örökség elnöksége az országos fesztiválokon látott műsorok közül válogat, a műsorba történő bekerülés alapfeltétele a nyilvánosság előtt történő bemutatás. A műsor szerkesztésénél kisebb a tévedés, hiszen a műveket több százan látták. Kiegyensúlyozottabb is a gyerekek műsora. Nem lenne kárára a következőkben, ha a felnőtt antológia bíráló bizottsága minden évben más és más tagokból állna össze – több szem többet lát alapon. Amúgy is nagyon nehéz lehet videofelvétel alapján dönteni. Az sohasem olyan, mint a közönség, vagy az élő szakmai testület döntése. Az Örökség elnöksége valamennyi fesztiválját végigfigyelteti. Valamennyi fesztivál zsűrijében helyet foglal egy valaki az elnökségből, akinek feladata, hogy „gyűjtögesse” a legjobb művek javaslatát az októberi elnökségi ülésre. Itt áll össze ugyanis az antológia műsora.

Mindezekkel együtt – beleértve a vége-hossza sincs konferálásokat, amelyek a nem igazán működő technika következtében meglehetősen csökkentették a műsor „össz-pontszámát” – az idejű felnőtt Antológia túlzott magasságokban nem röpi, viszont nem is volt színvonalatlan, nem volt ízléstelen, technikailag – talán egy-két együttest leszámítva – magas szakmai színvonalat képviselt. A művek, nos ez mindig a nézőtől függ, de bármelyikre is gondolok,

mindegyik igen igényes és rettenetesen sok munkát maga mögött tudó alkotás volt. Érdemes erről egyáltalán írni? Itt tartottam gondolataimban, amikor újból megcsörrent a telefonom: „Faxot szeretnék küldeni” – szólt bele ismerősöm a telefonba. Olvasd el, ha még nem olvastad – mondta majd elindult az adás. Elolvastam a faxon keresztül érkezett újságcikket. „Új esztendő, rég megunt hagyományok. Még nem ébredt fel Csipkerózsika álmából a magyar színpadi táncművészet” – itt tartottam, amikor bekapcsoltam a számítógépet. Cikket írok, gondoltam, és mire az olvasás végéhez értem, annyira dühbe gurultam, hogy kedvenc főszerkesztőmnek nem kell aggódnia.

Ha nem a Magyar Nemzetben jelent volna meg az írás, a cím alapján azt hittem volna, hogy ez valamelyik bulvárlap szenzációhajhász vezércikkének bekezdő sora. A cikk írójának nem sok köze lehet a hagyományokhoz. Ha lenne, tudná, hogy a hagyományokat nem lehet megunni. Azok vannak. Nem lehet „átdizájlni” őket kényünkre-kedvünkre. Szeretni, meg nem szeretni lehet, de megunni soha. Mert egy nemzet, egy korszak, egy kultúra részét képezik. Elég viccesnek tartanám, ha a karácsonyról valaki egyszer csak azt mondaná, hogy uncsi. Nem beszélve a fenyőfáról, drága meg macerás, legyen inkább a kaktusz a karácsony jelképe, mert az most olyan király. Vagy uncsi a Mikulás, jöjjön inkább a Jegesmedve (szegény Mikulást próbálták korszerűsíteni, csináltak is belőle Téalót, de aztán – talán valami hagyományok miatt, amelyeket nem lehet csak úgy kisöpörni, ha nem tetszik – mégiscsak Mikulás lett belőle. Azt sem tudom, hogy a cikk írója vajon merre járt, és hol látta, hogy a magyar színpadi néptáncművészet Csipkerózsika álmát alussza? Hogy egyáltalán elaludt? Vagy megnézte-e másnap a gyerekek műsorát? Nem értem az írás bekezdő sorait sem. Miért gondolja azt M.G., hogy az ideérkező marslakó látja, amit egy felkészü-

letlen, hozzá nem értő, saját nemzeti kultúráját lefitymáló és szégyenlő újságíró lát. A marslakó szerintem gyönyörű lányokat, (akik még 2002-ben sem szégyenlik megjeleníteni és befonni a hajukat, nem fáradtak kikeményíteni a nagyságot) és jó vágású legényeket (akik elképesztő virtuóz táncadásukkal, egészen egyedül csak a magyarokra jellemző csapásokkal tarkítják a mozgást) láthatott. Mert a bőgatyás hímneműeket, a befont fejszörzetű nőneműeket csak az látja, aki nem szereti saját magát, nem szereti, vagy szégyelli, hogy hová tartozik, és röstelkedik mások előtt, mert „csak magyar”. Olyan ez, amikor valaki megtagadja a szüleit, amikor azok már felnevelték, s megmaradtak szegénynek. A magyar színpadi néptáncművészet modernizálásáról meg felesleges lenne beszélni. Már csak azért is, mert a néptáncművészet modernizálásáról néhány parton kívüli és tájékozatlan kibicenc kívül senki nem akar beszélni. Legfőképpen nem a világ közvéleménye. Vé-

letlenül egészen bizalmas, belső körökből tudom, hogy a vezető szakmai világszervezet, a Nemzetközi Néptánc-fesztivált Szervezők Világszövetsége (CIOFF) képviselői – mégiscsak 80 ország színe-java szokott egy asztalhoz ülni – kevés dologban értenek annyira egyet, mint abban, hogy a legfontosabb feladatunk 2000 után a hagyományos kultúra mentése, megtartása eredeti formájában. Hogy a nemzetközi néptáncfesztiválok megrendezésének óriási felelősége van abban, hogy mit engednek színpadra és mit nem. Hogy a most egy-két országban divatba jött elektromos hangszereket – ja kérem Üzbegisztán felé uncsi lett harmonika meg a dob hagyománya, imádják a szintetizátort – ki kell irtani a magát valamire is becsülő fesztiválnak. Hogy a közízlés nem befolyásolhatja, változtathatja meg a hagyományokat, mert akkor azok elvesznek. És hiába próbálkozik Michael Flatley – Írországba a lábát be nem teheti, az ír folklór áruelőjének tartják, divatban is

volt vagy két évig, aztán amikor már látta valaki, akkor gyorsan el is felejtette a nagy „bizniszment”.

Szóval miközben a CIOFF Fesztiválbizottsága (melynek elnöke szerény személyem) meghirdette a maga dzsihadját az értékeset értéktelenítő kóklerek és bizniszfolkloristák, a giccs, a gagyi ellen, miközben Európa és a világ nyugati részén a folklór autentikus formájára kíváncsiak az emberek, ahol a hagyományok megtartása és megőrzése még a lehetetlen ellenére is felértékelődött kollektív cél, aközben úgy tűnik, Magyarországon néhányan fáziskésésben vannak. Arra gondolván, hogy valami újat kellene kitalálni, megoldásként a meglévő kiirtásában gondolkodnak. És ehhez mindig kiváló segítség az olyan közhe-lyek bedobása, mint a „szakszervezeti néptáncmozgalom”, a „Gyöngyösbokrétásko-dás”, no meg a „sztálinista néptáncfesztivál”. Mert manapság, ha valakinek ezeket a fülébe súgják, akkor az kapát és kaszát ra-

Új esztendő, rég megunt hagyományok

Még nem ébredt fel Csipkerözsika-álmából a magyar színpadi néptáncművészet

Ha egy marslakó beül az Antológia 2001 című néptáncelőadásra, könnyen arra a következtetésre jut, hogy a földnek ezen a szegletén különösen harsány és haragos a nemzeti táncdivat: nagybajszú, bőgatyás, pörge kalapos hímnemű egyedek csapdossák a csizmaszárat, hadonásznak színes lötytel teli flakákkal, olykor hosszú, befont fejszörzetű nőneműeket forgatnak saját tengelyük körül. Semmi több. Mindezt soha meg nem unt, katonás alakzatokban, négyezőgekben, körökben, látványosan hömpölygő átlókbán. Ó, szent diagonál, sosem mész ki a divatból...

A magyar színpadi néptáncművészet fejlődéséről, modernizálásáról, bátor, öles lépteiről beszélni túlzott előzékenység volna. Nem szükséges más bolygóról idepottyanni ahhoz, hogy egyoldalú képet alakítsunk ki a magyar táncművészetről, vagy hogy a műfajról idegenkedők előítéleteit lássuk igazolódni a szombat délelőtti előadás alapján. Az elmúlt év (úgymond) kiemelkedő koreográfiáiból válogattak az Antológia 2001 rendezői, a Martin György Néptáncszövetség – így akár a néptáncmozgalom és -művészet jelenének nagyszabású, nézőt, táncost, koreográfust egyaránt felvillanyozó összefoglalása is lehetett volna ez az alkalom. Ám idén az Antológia állatorvosi lóként került színpadra. Egy helyen, viszonylag rövid idő alatt, frappánsan összefoglalta, milyen problémákkal, kételyekkel küszködik a mai magyar néptáncművészet.

A tizenöt műsorszám alatt csak elvéve oszlott el az unalom, a fáradtság, az elhasználtság homálya. A dunaujvárosi Vasas Táncgyüttes Utolsó kecskekeresése (koreográfus: Rác Attila) egyszerű ugrással és rengeteg humorral, iróniával, a Jászság Népi Együttes moldvai táncgyűvele (Kocsán László) lírai erejével, méltóságteljeségével és metafizikájával, a békéscsabai Mlinár család bensőséges somogyi tánca (Mlinár Pál) keresetlenségével fogta meg a né-

zőt. Míg a közhangulatba tökéletesen illeszkedett a Bihari János és a Válaszút Táncgyüttesek nagy pipájú, kevés dohányú előadása: előbbi közhelyesen monumentális kutasföldi táncai (Szűcs Gábor), utóbbi fantáziadús induló, de ki nem bontakozó Pályaudvara (Diószegi László). Jól lehet, az elcsépelet térformákkal működő, siváran ötletelen, a táncos személyes virtuozitását gondosan kigyomláló darabok, mint többek között a martonvásári Szákszorszép Táncgyüttes rábaközi vagy a miskolci Szinavölgyi Táncgyüttes sárközi táncai is élvezhetők azoknak, akik nem vélik úgy, hogy a Gyöngyösbokréta-mozgalom és a szakszervezeti csárdások kora után is lehetne, kellene újat mondani. Bár a szombati alkalom a szakma szemléje, ünnepe volt – a telt ház, a tomboló közönség nem engedte feledni –, ez az ünnep az önszembesítés pillanata is.

Merre tartasz, magyar néptáncművészet? Megmaradsz a muzeális értékű táncrekonstrukcióknál, melyekben minél monumentálisabban, geometrikus fegyelmezettséggel törekszel megemlékezni hajdan volt extázisokról? Vagy utat vágnál az emészthetőbb, világzenei alapú, multikulturális mozgáskészletű show felé, hogy közérthetővé tedd magad? Gondolkozsz netán más lehetőségekben is? Gondolozsz netán önfiatalításra is, vagy öregesen-mogorván védelmezed évtizedek zárványait, megrögzöttségeit, fittyet hányva a provincializmus fenyegetésére? A tánc legeltőkéltebb híveinek föl kell tenniük a továbblépés kínos kérdéseit, mert az idej antológia a szakma elkényelmesedéséről, helyben toporgásáról, maradiságáról tanúskodott. Véget kell vetniük az önáltatásnak, a koreográfusi babonáknak, az alibi-koreográfiáknak, a védekező belterjességnek, mert a rossz trend megfojtja a kiváló alkotásokat.

Margittai Gábor
Magyar Nemzet, 2002. január 24.

gad akkor is, ha történetesen azt sem tudja, miről van szó. Megjegyzem, az ilyen pocskék és osztályidegen, közösség és népel- lenes szakszervezeti mozgalom olyan vipe- rafészkeket tudott csak kitermelni, mint a Bihari János Táncgyüttes (Novák Ferenc, Foltin Jolán Kossuth-díjas koreográfusok vezetésével), Vasas Táncgyüttes (Stoller Antal), Építők Vadrózsák (Erdélyi Tibor). Mellesleg a szakszervezeti csárdások korá- ban korszakalkotó koreográfusok dolgoz- tak, s korszakos műveket hoztak létre (Szigeti Kár- oly, Györgyfalvy Kata- lin, Kricskovics Antal). Miért kellene szégyellni azt a kort? És ki előtt? Vagy úgy kell most is járnunk, mint a hajdani Gyöngyösbokrétások- nak, akiket a föld színéről is eltöröltek, mert valaki azonosította őket egy politikai kor- szakkal? Több ezer ma- gyarországi néptáncos- nak röstellkednie kelle- ne, mert a magyar nép- tánc nem más, mint pörgekalapos bógatyá- sok csapkolódása, be-

font szörzetűek saját tengelyük körüli for- gása? A néptáncművészetnek nem az a dol- ga, hogy újat mutasson. (Megteszik azt a kommersz-központú kereskedelmi tévék is, bár úgy tűnik már ott is több a jó érzés. Vannak, akik csak azért is a magyar gyártá- sű szappanoperát nézik, mert az „legalább magyar”). A magyar néptáncművészetnek az a dolga, hogy szépet, hiteleset és igazat mutasson a színpadon. Hogy adja vissza az ellopott-elkopott nemzeti öntudatot, a büszkeség érzését, hogy közületek való va- gyok. Adja vissza az ünnepet, az ünnep méltó- ságát, a hetedik nap rendtartását, valamint a régiékből (Márai). És miközben M.G de- geszre unta magát a nézőtéren, szubjektív ízlésvilágomból fakadó véleményem ellené- re nagyon büszke voltam. Büszke voltam, hogy vannak még fiatalok, akik az ízléstelen csillogás, a semmitmondó multikulturális moslék helyett megszállott módjára ragasz- kodnak a régihez.

Hogy elképesztő „mélyfúrásokat” vé- geznek, hogy folytatják Martin György megkezdett és fájdalmasan korán befe- jezett munkáját. Felfedezik Gagybátort, Paszabot, hogy újat találjanak, ahelyett, hogy lézerfényvel kábítanak a nagyérde- mőt a közérthetőség kedvéért. Hogy van- nak Bistey Atillák, Szilágyi Zsoltok, Fitos Dezsők, Ordások, Utolsó óra programok,

s még sorolhatnám, hogy mennyien és kik, akik a pénz hajszolása helyett életüket tes- szik fel az értékmentésre. Jópofa lenne, ha tárgyalgató népművészeink, a Népművé- szet Ifjú Mesterei igazodva a trendhez, egy szép napon benetton színekre cserélnék a hímzések fonalát, mert „uncsi” az a régi kalotaszegi terítő. Parasztenészeinktől sem várhatjuk el, hogy cseréljenek hangszere- ket. A színpadi néptáncművészetnek nem „közérthetőnek” kell lennie, hanem a maga

Kanyó Béla felvétele a 2001-es Táncháztalálkozón készült

hitelességében kell megmutatnia a régmúlt idő k szépségét a mai embereknek. Oku- lásul és ragaszkodásul. Hogy tudjuk, kik vagyunk, honnan jöttünk, kik és hogyan éltek előttünk. Az egyiptomi piramisokat sem jutna eszébe senkinek kékre festeni, csak azért, mert kopottak. A magyar nyel- vet sem azért szeretjük, mert szép, hanem azért, mert a miénk.

Mint egy szakmai világszervezet pont e feladatokért felelős vezetője, lévén napi kapcsolatban számos országgal, ismerem és tudom a világ szakembereinek és közvéle- ményének állásfoglalását e kérdésben. Igen: legfontosabb dolgunk, hogy megőrizzük, és átadjuk évtizedek zárványait, megrögzöttségeit. Mert ezeket hívjuk úgy, hogy hagyomá- ny. Természetes és szükségszerű, hogy legyenek újítók, feldolgozók, játékos ked- vűek, akik kísérleteznek táncszínházzal, al- ternatív műhelyekkel, lehetőségekkel. De kollektívan nem lehet kimondani az elve- tést, az elfelejtést csak azért mert az „régí”. A kísérletezés elsősorban a hivatásos mű- helyek feladata. Az amatőr együtteseknek azonban az a küldetése, hogy megőrizzék mindazt, amiből lehet kísérletezni. Miköz- ben M.G. a „szakma” elkényelmesedéséről, maradiságáról beszél, egészen másként lát- ta ezt Jean Roche (a CIOFF első számú képviselője az UNESCO-ban, a CIOFF

párizsi UNESCO irodájának vezetője, a Gannai Fesztivál igazgatója), aki másodma- gával érkezett, s mindhárom szakmai szövetség (Martin, Örökség, Muharay) anto- lógiáját végignézte. (Mellesleg meglehető- sen nagy rálátással bír a világ népművésze- ti műhelyeire.) Egy fiatal koreográfust ho- zott magával tanulmányútra, hogy a francia néptáncgyűek újakezdéséhez legyen elég adaléka. Nos, az örökséges antológia után, a megjelent hazai szakemberekkel beszélget-

vén aláhúzta, hogy bár eddig is tudta, de most is megerősödött a hite, hogy a magyar népmű- vészeti mozgalom a világ egyik legerősebb iskolá- ja. Hogy a három nap alatt újból meggyőző- dött róla, hogy a hagyomá- nyokat így kell őrizni. Ebben a formában. Azért hozta el ifjú kol- légáját, mert biztos volt benne, hogy a magyarok jó úton haladnak, s hogy az itt végzett munka pél- da és modell értékű az olyan országok számára, ahol a multikultúra ha- tására elvesztek a hagyomá- nyok. Irigykedett egy kicsit, mert tud- ja, milyen nehéz a régi, a hiteles megkeresé- se ott, ahol annak őrzése megszakadt vagy elfelejtődött.

Az Antológia végén Kodály tanár úr szavai jutottak eszembe: A kultúrát nem lehet megörökölni. Egy-kettőre elpárolog, ha minden nemzedék újból és újból meg nem szerzi magának.

Nos, lehet, hogy a felnőtt antológia szerkesztése, a látott műsorszámok egyike- másika nem volt szerencsés választás. Vi- szont aggodalomra nincs ok: tökéletesen látható volt, hogy a magyar népművésze- ti műhelyek tiszteletre méltó szándékkal, s óriási tömegbázissal bírva, óserővel képesek megőrizni mindazt, amit sokan eltékozo- tak volna, vagy engedve a csábításnak bele- öntenék a multikulturális olvasztótégelybe. Kós Károly szavaira hagyatkozva fából, kő- ből házat, igékből várat lehet építeni. Adja Isten, hogy a néptáncosok igéiből épített vár soha ne legyen gyengébb, mint amit 2002. januárjában az Antológián láthat- tunk. Erős falak között ugyanis „Csipkeró- zsika” még sokáig szunnyadozhat. De ha falak sem lesznek, a falakkal együtt sze- gény királylány álmai is véget érnek. És ak- kor mi lesz veled szegény, magyar színpadi néptáncművészet...

Szigetvári József

A táborszervezés nehézségeiről

A Rece-Fice Balkáni Táncház Tábor idén hatodszor jelentkezik. Úgy tűnik, bevált az új helyszín, a közönségnek tetszett az új környezet, és az alapkonceptiónk is kiállta az idő próbáját. A helyiek is szívesen látnak bennünket, mint már tavaly írtuk, Földvár egyébként is erős a kulturális rendezvények terén. Ez már nem a Bródy által megénekelt ócska színpadú kultúrház: azóta sportcentrummá avanzsált.

A nagyobb gondot a program összeállítása okozza: hogyan lehet minél több ember igényét kielégíteni – gondolom, ez másutt is így lehet. Vannak ugyanis lelkes kezdők, akik szeretnének minél több dallal, tánccal megismerkedni, és lehetőleg egy hét alatt fölzárkózni az évek során több táncgyűttest is végigkoptatott öreg rókákhoz. Akik egyébként szintén szeretnének valami újat tanulni, de ők valami ínycsokor falatra vágnak, lehetőleg egészen új tálalásban. És persze vannak, egyre többen, akik régen nem járnak már táncházba (gyerekek, munka, stb.), de egy hetet szívesen eltöltenek a régi társasággal (időközben megereszkedett pocakjuk miatt inkább a büfében, mint a táncparketten), persze csak ha hozhatják a gyerekeket. Akiiket nap közben alaposan le kell fárasztani, hogy a szülők este nyugodtan sörözzenek. (Kombi Wartburg, tetőcsomagtartó, konyhafelszerelés az utánfutón...)

Ha rossz az idő, a délelőtti és délutáni táncitanítás az esti táncházal együtt is kevésnek bizonyul, az emberek anyátlannak érzik magukat, teljes súllyal nehezedve a szervezőgárdára. A közös futballmeccstől a társasjátékig, a helyszínen lévő táncitanárok felkeltéséig, és programon kívüli hadrendbe állításáig mindent tálcán kell nyújtani. Az után persze, hogy előző éjjel négykor többen megsértődtek, hogy miért akarunk mi máris aludni, mikor ők hárman még nem álmosak. (Persze ők délutánig alusznak, hogy bírják következő nap hajnalig.)

Jó idő esetén ugyanezek az emberek a strandon heverésznek, füttyölnek a kiváló és jó nevű táncoktatókra, akik akár az ország másik végéből vagy egyenesen a Balkánról érkeztek. Egyeseket annyira kimerít a tikkadás, hogy az esti bulira sem jönnek el, különben sem szeretik az aznapi vendégzenekart. „Miért nem a Rece-Fice játszik, ha már az ő táboruk?” – kérdik másnap.

Szeltner László és Balogh Rita – Iliosz Táncgyűttes

És akkor még nem is említettük az olyan csodabogarokat, akik centivel lemérik az ágyat, majd miután kicsinek találják, visszakérik a pénzt. Vagy akinek mi faragunk nyársat a szalonnasütéshez, mert szerinte ez is a rendezők dolga. Aki előző nap lemondja a megrendelt ebédet, majd aznap reggel szól, hogy mégis kérne, de plusz három adagot, még hozzá húsmenteset. Aki minket kelt föl hajnali 8-kor, hogy eltűnt a zuhanyzóból a szappanja. Ez már csak hab a tortán, kedves anekdoták lesznek belőlük.

Nos, hát ennyi félék vagyunk! A többség eddig is jól érezte magát, mindenkinek a kedvére tenni meg úgysem lehet. De azért megpróbáljuk az idén is, hátha már elég tapasztalatunk összegyűlt ahhoz, hogy most már tényleg minden eshetőségre és igényre fel legyünk készülve.

Avar Panni és ifj. Vitányi Iván

A cigándi Nagy Dezső Művelődési Ház és Cigánd Nagyközség Önkormányzata a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával az idén is megrendezi névadónk születésének évfordulója alkalmából a II. Kiemelt Regionális Nemzetközi Népdaléneklési Versenyt.

A versenyidőpontja: 2002. május 4., szombat. 10.00 órától a szólisták, 14.00 órától a kórusok versenyeznek. Helyszín: Nagy Dezső Művelődési Ház, Cigánd

A versenyen részt vehet bárki, aki nem végzett énekszakot zeneművészeti akadémián vagy főiskolán, nem rendelkezik hivatásos előadó-művészeti engedéllyel.

FELHÍVÁS

„Az ének szebbé teszi az életet, az éneklő pedig másokét is.”

(Kodály Zoltán)

Korhatár nincs. Népdalénekesek, népdal-körök, pávakörök, kórusok jelentkezését várjuk, határon innen és túl. A versenyzők népviseletben is szerepelhetnek.

Az énekverseny zenei anyaga: minden versenyzőnek egy dalcsokkal kell jelentkeznie. Egy dalcsok 3-4 népdalból álljon, de ne legyen hosszabb 4-5 percnél.

Jelentkezési határidő:

2002. március 30.

Díjak szóló énekes kategóriában:

I. hely: 10.000 Ft

II. hely: 6.000 Ft

III. hely: 4.000 Ft

Kórusok kategóriájában:

I. hely: 40.000 Ft

II. hely: 30.000 Ft

III. hely: 20.000 Ft

A versenyzők részére ebédet biztosítunk. A jelentkezésekkel együtt kérjük a népdalok címét, kórusoknál a létszámot és egy rövid bemutatkozást is elküldeni címünkre: Nagy Dezső Művelődési Ház, 3973 Cigánd, Fő út 38., tel.: 06(36)-47-534-012 (Patkó Csaba népművelő)

Kaláris táborok Nagykállón

A Nagykállói Művelődési Központ munkatársai az egykori Téka-táborok folytatásaként a harmadik évezred első évében második alkalommal rendezték meg a Kaláris elnevezést felvett hagyományörző táborait. A kétszer nyolc teljes nap ismételtén visszaigazolta, hogy a bekövetkezett változások ellenére a hely szelleme, a varázs megmaradt. Egykori táborozók, de nagyon sokan mások is szívesen jöttek Harangodra az „emberi épületek” miatt is, mint írta az egyik lakó a munkanaplóba. Következzék most egy csokorra való válogatás a véleményekből:

„...Két év kihagyás után néhány érdekes újdonsággal találkozunk – matató és Bözsi néni „sütődéje” –, ami nagyon elnyerte tetszésünket...

...Köszönöm a lehetőséget, hogy részt vehettem a tábor mindennapjaiban. Az itteni munka hagyományörző, a fiatalok lelki fejlődésében mérföldkövet jelentő dolog. Kisgyermekes anya lévén elégedett voltam, jövőre ismét eljövünk ...

ESEMÉNYEK SÁROSPATAKON

VII. Püünkösdi Gyermektánc Találkozó 2002. június 3.

A rendezvény a zempléni régió gyermektáncosainak találkozója. A programot püünkösdi király választás, táncház és a Szent Erzsébet ünnep forgatója színesíti.

II. Bodrog Folkzenei Fesztivál 2002. június 23.

Sárospatak nyári kulturális kínálatában többféle zenei stílus kapott eddig helyet, fesztiválok, koncertsorozatok formájában. E palettáról mindeközül hiányzott az a zenei áramlat, amely a hagyományos népzeneből gyökerezve sokfelé ágazott el, s amelyet összefoglaló néven folkzenének nevezünk. A Bodrog Folkzenei Fesztivál a magyar zene mellett a magyarsággal együttélő népek és más európai népek autentikus zenei kultúrájára enged kitékintést, teret adva a folk, folkjazz, etno, worldmusic zenei irányzatok jeles képviselőinek is. Meghívottaink: Balogh Kálmán Gypsy Band, David Klezmer Quintett, Vujicsics együttes, Zurgó együttes, Szóttos Kamara Táncgyüttes, Bodrog Táncgyüttes

III. Sárospataki Bornapok és Szüreti Fesztivál 2002. szeptember 28-29.

Két napon át színes népművészeti kiállítás és bemutató, népies kirakodóvásár színesíti a bortermelők bemutatóját. Neves népzenei előadók, népművészeti csoportok, utcaszínházi produkciók követik egymást a város több helyszínén. Szüreti felvonulás, nyilvános szüret és préselés zajlik a rendezvény ideje alatt, muzeális eszközök és technikák felhasználásával, amit a résztvevők is kipróbálhatnak.

...A tábor dolgozói továbbra is nagyon készségesek és figyelmesek. A foglalkozások színvonalasak, tartalmasak, az anyagok minősége jobb, mint régebben volt, a vezetők kiválóak, talán a gyimesi táncoktatás volt időnként profiba hajló, a tanulni vágyók bánatára...

...A változás csak jót hozott a tábor életében Nagyobb a tisztaság, s van anyag a rúnkákhöz. A foglalkozások és a tánc időben kezdődnek. Nagyon jó volt a Kocsán László-Kuli Orsolya és a Lévai Péter-Kiss Zsuzsa páros táncoktatása. A tábor hangulata békésebb, mint korábban, s ez nem baj. A konyha, mint mindig, most is hibátlan. Mindent köszönünk. Jövőre tizenötödször is jövünk...

...Sok-sok éve hallottam először erről a rendezvényről. Az ország különböző tájain élő, egészen különböző korú és foglalkozású barátaim beszéltek róla. Csak azt mondta mindenki, hogy rendkívüli ez a hely. Most, hogy tíz év után végre először eljutottam ide, minden várakozásom beteljesült. Csodálatos környezet, szép, emberi épületek, s végül, de nem utolsó sorban remek programok. A legnehezebb dolgunk itt az, hogy a sok jó lehetőség közül a legjobbat válasszuk magunknak. ...”

*

A tábor szervezői ebben az évben is hasonlóan jó lehetőségeket kínálnak nomád sátoztáboraikban. Július 3. és 11. között az általános iskoláskorú diákokat, kísérőiket, a nagycsaládosokat várják Azokat, akik önállóságra vágnak, kedvelik a közösséget, s e formában szeretnének megismerkedni a paraszti társadalom és kultúra hagyányaival.

A hatalmas víztározó partján kötetlen formában lehet ismerkedni az agyagozással, a bőrozéssal, a fafa ragással, a gyöngyfűzéssel és a nemezeléssel. A táborban lesz lehetőség népi hangszerek készítésére, egyes népszokások megtanulására, s minden nap a Bözsi néni által kemencében sült finomságok kóstolására. Lesz tábortűz, tábori bemutatkozó műsor, s egy alkalommal falusi disznóvágás. S természetesen zene és tánc délután, délután és este. Az egyes foglalkozásokon felkészült emberek állnak a táborozók rendelkezésére, hogy ki-ki minél több használati és dísz tárgyat vihessen haza a majdani élménybeszámolókat bizonyítékeként.

A szabadidőben kellemes pihenést ajánlanak a vadregényes környezetben: csónakázást, vízibiciklizést, a környék nevezetességeinek megismerését, a gyógyvizű strand látogatását.

A szervezők úgy gondolják, hogy ez a kínálat az „első táborozóknak” is – az egykét gyermekfelügyelőket várják – felhőtlen nyaralást ígér, bátran választhatják. A jelentkezési és befizetési határidő június 14.

További információért a Nagykállói Művelődési Központ munkatársaihoz lehet fordulni (4320 Nagykálló, Batori út 1., telefon: 42-263-141), akik készséggel adnak felvilágosítást a július 13-án (szombaton) induló Kaláris Népművészeti Táborról is. Az előzőkhez képest fő ismerve, hogy lazább, kötetlenebb, mozgalmasabb, dinamikusabb, zajosabb, s korhatár nélküli. Hangsúlyozottan – napi hat óra időtartamban – szerepet kap a táncoktatás, s az esti tánc ház rendre hajnalig tart. E táborban a táncoktatók naponta váltják egymást, a zenei kíséretet a Galga zenekar és a Kerekes együttes felváltva biztosítja.

A múltra visszatekintve szívet melengető érzés, hogy idén a hatodik táncos és népzenei tábor szervezhetjük moldvai csángó vendégeinkkel közösen.

Balatonkenese (1977) és Baja (1998) után negyedik tiszadobi táborunkra készülünk. Házigazdánk és vendéglátónk a Széchenyi Általános Iskola és a polgármesteri hivatal minden tábor után szeretettel várt minket vissza a következő évben, foglalkozásainkhoz Tiszadob fiatalisága is egyre nagyobb létszámban csatlakozott.

Az évek során kialakult rend szerint a Moldvából – és időnként Gyimesből – tele busszal érkező csángó zenészek énekesek és táncosok két hetet töltenek el az iskolában, amiből az első hét táncos-kézműves gyermektábor, a második pedig a számos bel-és külföldi érdeklődő után akár a hangzatos „Országos és Nemzetközi Néptáncos és Népzenei Tábor” nevet is viselhetné. Csángó vendégeink az évek folyamán eljuthattak a Balaton partjára, láthatták a főváros nevezetességeit, bejuthattak az Országházba, kormányozhattak kishajót a bajai Dunán, ismerkedhettek a Tisza-menti városokkal. A moldvai csángó gyermekeknek szervezett délelőtti magyarnyelvű írás és olvasótatásra – amit az iskola két lelkes tanára, Kőszegi Ildikó és Szőke Katalin vállalt magára – sokszor az idősebbek is beültek. Mi, vendéglátók és táborozók pedig odagyűlhettünk a furulyán, kobzán, hegedűn, gardonyon tanító mestereink, Hodorog András, Legedi László István, Fehér Márton, Mandáki Aurél, Paun Vaszile, Tímár Viktor, Tímár János, Róka Szabolcs, vagy Benkő András köré, izzadhattunk a 200 főt is könnyedén befogadó táncterem parkettáján Sára Feri megalkuvást nem ismerő tánctanításain, majd pihenésképpen leülhettünk az énekes asszonyok lába elé, hogy áhítattal hallgassuk és tanuljuk Bálint Erzsébet nénitől, Dobos Rózsától, Szarka Marikától, Petrás Katától, vagy Botezát Viktortól a szebbnél szebb csángó énekeket

Így utólag nehéz megmondani, melyik volt a legemlékezetesebb pillanat. Talán az, amikor a harmadik hét legvé-

GYEPŰK NÉPE

Moldvai népzenei tábor Tiszadobon

gén végre igazán felszabadultan ihogtattak, hujjogattak otthoni lakodalmi kiállításokat a kenesei parti úton fel-alá sétáló tizenéves moldvai gyerekek. Vagy az, amikor egy kis bajai templom csöndjében felcsendült a moldvai lányok és asszonyok imádságos éneke, esetleg az, amikor a második tiszadobi tábor megnyitóján egy katolikus és egy református lelkész köszöntője után Szabó Péter,

Fehér Márton (Külsőrekecsin, Moldva)
Fotó: Tündik Tamás

Tiszadob polgármestere azzal zárta beszédét, hogy közösen énekeljük el a magyar, a székely és a csángó himnuszt. De a pesti gyerekek rácsodálkozása is lehetett, amikor a moldvai Külsőrekecsinből és az erdélyi Jobbágytelkéről érkezett hasonló korú fiú társaik – a táborban készült kézműves termékekkel szépen berendezett, mindig tiszta – közös szobáját meglátták. (A romániai fiúk a szobák hagyományos tisztasági- és szépségversenyét megnyerték a csángó lányok előtt.) Ám az is emlékezetes marad, ahogy a tiszadobi falunap esti gáláján ezernél is több torokból zúgott fel a csángó asszonyok vezetésével és a kiosztott szövegek segítségével a Szent Ist-

ván ének: „...Hol vagytok, magyarok...”. Kiemelhetném még Csoma Gergely múlt évi, diavetítéssel színesített előadását a moldvai csángó szokásokról,

melyet több száz érdeklődő figyelme kísért, vagy azt a pillanatot, amikor nyolc zenész játszotta a berladjankát, extázisba hajtva a kissé fáradtan érkező, de a tüzes táncban felfrissülő 100 fős nyíregyházi művészeti szakközépiskolás csoportot. Elégedetten gondolhatok arra is, hány kapcsolat, barátság szövődött ezekben a táborokban, hányan látogattak el Moldvába új ismerőseikhez, vagy fogadhattak onnan vendégeket. Ezeknek a magyarországi táboroknak nem is lehetett más folytatása, mint megszervezni az első Moldvában rendezett tánc-tábor, éppen Külsőrekecsinben, 1998-ban, amely azóta is folyamatosan működik. (Erről egy- későbbi írásban számolnék be.)

Pár mondatban a jelennel, vagy még inkább a jövővel is illik foglalkozni. Az eddigiekből sejthető, hogy táborunk meglehetősen speciális: a programok középpontjában a moldvai csángó kultúra, abból is a tánc, a zene és a dal helyezkedik el, melyek elsajátításáról a helyi hagyományőrző mesterek gondoskodnak. Mi, magyarországiak csak ott segítünk be, ahol ez elengedhetetlenül szükséges. Szívesen látjuk olyan táncegyüttesek vagy képviselők jelentkezését, amelyek csángó táncokkal is foglalkoznak, vagy tervezik azt, mert olyan lehetőséget tudunk biztosítani

a számukra, melyben nem csak a hiteles tánc- és zeneanyaggal ismerkedhetnek meg, de esténként csángó vendégeinkkel is táncolhatnak, mulathatnak. Gyermektáborunk önállóan is látogatható, de a gyermekeket tanári felügyelet alá is lehet adni, budapesti indulással és visszaérkezéssel.

2002-ben gyermektáborunk június 24-30-ig, felnőtt táborunk július 1-7-ig tart, szervezi a Gyepűk Népe Közhasznú Alapítvány.

JELENTKEZÉSI CÍM:

TÜNDIK TAMÁS

2040 BUDAÖRS, SZIVÁRVÁNY U. 8.

TELEFON:

23/422-019 VAGY 30/260-9467

NYÁRI TÁBOROK

Jurtatábor Lengyeltóiban július 27-től augusztus 29-ig egyhetes turnusokban

A Soproni Pendelyes Kulturális Egyesület a megalakulásától kezdve szervez tábort – napközis rendszerűt Sopronban, egyhetes művészeti tábort Lengyeltóiban. 2001 nyarán létesült a Jurtatábor a Somogy megyei Lengyeltóiban. A helyi sporttelepen, az erdő szélén kialakított tábor a jurta sajátos hangulatával, természetközelségével, széles körű szolgáltatással várja a táborozókat.

Szolgáltatások:

- szállás a jurtákban (650 ft/éjszaka/fő)
- étkezés (igény szerint teljes ellátás vagy félpanzió) a helyi általános iskola ebédlőjében
- játszótér
- tiszta és kulturált egészségügyi helyiségek
- kézműves foglalkozások (nemezés, agyag- és korongozás, fafaragás, bőrozés, gyöngyfűzés, szalmafonás, gyékényezés, hímzés)
- tánc- és daltanítás
- strandolási lehetőség (a Kék-tó üdülőfaluban helyben, vagy a Balatonnál)
- tábor tűz, esti programok (tánc, előadások)
- kirándulások, lovaglás, íjászat

A fenti szolgáltatások – előzetes egyeztetés alapján – igénybe vehetőek. Várjuk csoportok, osztályok jelentkezését, de egyéni táborozókat is fogadunk. Igény szerint komplett programot szervezünk és bonyolítunk le – szükség szerint biztosítjuk az oktatókat, anyagokat.

Részvételi díj: 2000,- Ft/fő/nap

(szállás, étkezés, programok)

Táborvezető: Sipos Ferenc

Szervező: Herr József

Néptáncoktatók: Varjaskéri Anita, Sipos Ferenc, Takács Gábor, Szabó Zsolt, Szalay Tünde
Kézműves oktatók: Fodor Katalin, Fodor János
Jelentkezés: peofis@axelero.hu
Tel.: 30/226-3739, *tel./fax:* 99/510-246

Nyári néptánc-, kézműves és lovastábor Csikóváraiban

június 30. - július 7. – 7-12 éves korig

július 14 - 21. – 7-12 éves gyermekeknek

augusztus 11 - 18. – 12-18 éves korig

Helye: Csikóváraiban turisztaház (Pomáz mellett), az erdő közepén, családi környezetben.
Programok: néptánc- és népdaltanulás, népi gyermekjátékok, egész napos kézműves foglalkozás, lovaglás, kirándulás, vetélkedők és sok-sok játék.

Költség: 24.000,-Ft - teljes ellátás (napi ötszöri étkezés), szállás, lovaglasi díj, programok díja
Befizetési lehetőségek: jelentkezési díj 4.000,-Ft., a fennmaradó összeget részletekben vagy egyben a táborkezdesig lehet befizetni.

Információ és a jelentkezés:

Poszuk József és Dénes Annamária

Tel.: 343-0758

Népi játékok és kézműves tanfolyam

IV. osztályos gyerekek számára

Választ - Kolozs megye, június 16-23.

Csak sátorral! Részvételi díj kb. 50 USD, vagy ennek megfelelő mennyiségű lei

Jelentkezés: Kallós Alapítvány

Cím: 3400 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 16. jud. Cluj, Romania

Tel./fax: 0040.64.198-813, 0040.95.332-370, 0040.948.00533 (mobil) Németh Ildikó

e-mail: szeptgyula@i-card.ro

Magyarországi jelentkezési cím:

Pintér Zsuzsanna, Pestújhelyi Községi Ház
1158 Budapest, Szűcs István u. 45.

Tel./fax: 410-7168

Betyártábor

Galgahévíz, június 24-30 és július 1-7. (létszám függvénye)

9-16 éves gyermekek számára sok kalanddal, néptáncal, lovaglással erőnléti és bátorság próbákkal

Információ: Balla Tímea és Balla Zoltán

2193 Galgahévíz, Dobó I. u. 24.

Tel.: 28/461-494, 20/313-5419

Néptánc-tábor felső tagozatos gyerekeknek Abádszalók, június 24-30.; július 8-13.

Információ: Bakonyi István

5350 Tiszafüred, Pf. 40.

Tel./fax: 59/350-222, *Tel.:* 20/9619-266

VI. Népművészeti gyermektábor

Tiszadob, június 24-30.

Kézműves foglalkozások, tánc és daltanulás, ismerkedés népi játékokkal élő zenére.

Strandolási lehetőség, kirándulás, kastélynézés

Vendégek: csángó táncosok, zenészek, énekesek, gyerekek Gyimesből, Moldvából

Helyszín: Tiszadob, Széchenyi István Általános Iskola, Károlyi Mihály u. 7.

Részvételi díj: 18.000,- Ft

Ellátás: napi háromszori étkezés

Szállás: ágyakkal berendezett osztályteremben, vagy önálló sátorozási lehetőség, vagy fizető vendéglátás.

Fotó: Stephen Spinder

Fotó: Stephen Spinder

szerez népzene oktatás szakirányítói és adatközlőkkel; népdaltanítás, néprajzi előadások; hagyományörző táncosok és zenészek; szalonnasütés mulatsággal; minden este táncház

Részvételi díj (napi 3 étkezés, saját sátorral):
 - magyar állampolgárok részére: 50 USD
 - nyugati állampolgárok részére: 100 USD

Kérésre pótdíj ellenében szállást biztosítunk:
 - magán házaknál 4 USD/nap/fő (vagy ennek megfelelő lej)

Jelentkezési határidő: július 1.

A férőhelyek száma korlátozott!

Jelentkezés, információ:

Ethnika Kulturális Alapítvány
 3331 Lopadea Nouă, nr. 8. Jud. Alba, Romania

Tel./fax: 00.40.64.198813, 00.40.58.804909

mobil: 00.40.94.370819, 00.40.95.322370

e-mail: ethnika@colbga.ab.edu.ro

Magyarországi jelentkezési cím:

Pintér Zsuzsanna, Pestújrhelyi Közösségi Ház
 1158 Budapest, Szűcs István u. 45.

Tel./fax: 410-7168

IV. Marosszéki népzene és néptánc tábor Jobbágytelke, július 7-14.

Szervező: Folk Center Alapítvány

Társzervező: Helyi Önkormányzat

Helyszín: Jobbágytelke (Sámbríás vagy

Símbríás), Maros megye, Románia

Házigazda: Balla Antal

Tanítás: nyárárdmenti, mezőkölpényi táncok kezdőknek és haladóknak László Csaba, Füzesi Albert, László Zsolt vezetésével; nyárárdmenti énekek Kerekes Boglárkával; adatközlő zenészek Vavrinecz András irányításával

Zenélnek: péterlaki zenészek, Csalóka, Bekecs, Öves, adatközlők

Az esti táncházakban hagyományörző együttesek, adatközlő zenészek, táncosok és énekesek

Meghívottak: Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes, Berecz András, adatközlő táncosok, **Néprajzi előadások:** Sebő Ferenc, Romhányi András, Tonk Sándor, Barabás László, Gub Jenő, Balassi Enikő

Kézműves műhely: Kiss Emőke és Papp Emese

Fotókiállítás: Bálint Zsigmond

- Videóvetítések, szórakoztató programok, lovaglás, szekeres kirándulás, folkkocsmá

Szolgáltatások: napi háromszori étkezés (igény esetén vegetáriánus étrend); elszállásolás iskolában, sátorban (ha hozol magaddal), vagy díjszabás ellenében, kérésre családoknak (derék-alj, hálózsák szükséges!); melegvízszolgáltatás; gyermekfelügyelet; játszóház; orvosi felügyelet

Részvételi díj:

- 100 USD / fő a tábor teljes időtartamára, mely tartalmaz minden szolgáltatást és az összes programon való részvételt.

- A magyarországi, vajdasági, felvidéki résztvevők számára 50 %-os, a romániai, kárpátaljai résztvevők számára pedig 80 %-os kedvezményt nyújtunk; tíz éven aluli gyermekek 40 %-os kedvezményben részesülnek; 20 fős csoport jelentkezése esetén kedvezményt biztosítunk. Részvételi szándékát kérjük jelezze!

Levélcím: OP.2, CP.279, RO-4300, Tg.Mureş

E-mail: folkc@fx.ro

Honlap: www.hhrf.org/folkc

Tel.: 00-40-92-318035, 00-40-93-185718,

00-40-94-699915

„Kaláris” Népművészeti Tábor Nagykovács - Haragod, július 13-21.

Népzene, néptánc, kirándulás, disznóvágás, gyermekjátékok, kézműveskedés

Részvételi díj (sátorhely, anyagszükséglet):

- felnőtteknek: 12.000,- Ft + étkezési költség

- 14 éven aluliaknak: 8.000,- Ft + étkezés

- 4 éves korig: térítésmentes + étkezési költség

- 4-6 éves korig: 3.000,- Ft + étkezési költség

Étkezést a helyszínen és a jelentkezési lapon lehet igényelni.

Jelentkezési határidő: június 14.

Információ: Stock Gyula - II. Rákóczi Ferenc Művelődési Központ

4320 Nagykovács, Bátori u. 1., **tel.:** 42/263-141

VIII. Székelyföldi Tánc Tábor Felsőőfalva, július 14-21.

Táncoktatás kezdőknek és haladóknak: Bodó-Bán János, László Csaba, Mátéfi Csaba és párjaik segítségével

Népdaloktatás: Bartha Ildikó, Papp Zsuzsa

Népzeneoktatás: vonós hangszerek, cimbalom, Sinkó András vezetésével

Muzsikálnak: székelyszenterzsébeti, szászcsávási, csíkszentdomokosi hagyományörzők, a Csalóka és Palló zenekarok

Részvételi díjak (étkezés, oktatás, szállás, programok): 125 USD; 50 USD (keleti tömb országaiból érkezőknek pályázati támogatásból); 30 USD romániai résztvevők számára

Kedvezmények (csak azoknak, akik a tábor egész idejére fizetnek):

- 20 fős csoportok esetében 1 fő, 35 személyes csoportoknál 2 fő számára díjmentes

- 40% óvodás gyermekeknek

Szállás családoknak külön kérésre: 2 USD-nek megfelelő lei/fő/éjszaka

Jelentkezési határidő: július 1.

Információ és jelentkezés:

- Bodó-Bán János, 2038 Sósokút, Hegy u. 15.

Tel.: 23/348-036, 30/9529761

- László Csaba, 4180 Cristuru Secuiesc,

srt. Kossuth Lajos, B11/18, Romania

Tel.: +40.66-242927, +40.94-632669

e-mail: laszlocsaba@kabelkon.ro

VIII. TÖRÖKSÍP

Nemzetközi Népművészeti Tábor Kunszentmiklós, július 14-21.

Az ÁMK József Attila Művelődési Ház programja gyermekeknek, diákoknak és felnőtteknek, egyéni és családi programokkal
néptánc:

Gyurkó Erzsébet, Keltai Gábor

népi hangszerek oktatása:

Csendes zenekar, Tóth Béla Ottó (citera)

fafaragás: Bodacz Tibor

szalma- és gyékényfonás:

Vida Jánosné és Garas Mihályné

szövés: Tóth Márta

tojásfestés, nemezelés: Csonti Melinda

gyöngyfüzés: Szeghalminé Ócsai Mariann

kerámia: Honti Rita

mézeskalácssütés: Lévainé Bodnár Edit

Szállás a Művelődési Házban

Információ:

Téglás Miklós, tel.: 76/351-344

Népi játékok és kézműves tanfolyam

V-VIII. osztályos gyerekek számára

Válaszút - Kolozs megye, július 14-21.

Csak sátorral! Részvételi díj kb. 50 USD, vagy ennek megfelelő mennyiségű lei

Jelentkezés: Kallós Alapítvány

Cím: 3400 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr.

16. jud. Cluj, Romania

Tel./fax: 0040.64.198-813, 0040.95.332-370,

0040.948.00533 (mobil) Németh Ildikó

e-mail: szepgyula@i-card.ro

Magyarországi jelentkezési cím:

Pintér Zsuzsanna, Pestújhegyi Közösségi Ház
1158 Budapest, Szűcs István u. 45.

Tel./fax: 410-7168

Szlovákiai Népművészeti Tábor

Gombaszög - Camping, július 16-21.

Táncoktatás: Gömöri táncok

Oktató: Richtarcsik Mihály és Furik Rita

Minden este táncház

Zeneoktatás: ipolymenti hangszeres népzene (hegedű, 4 húros brácsa, bőgő, igény szerint cimbalom, fuulya, tárogató)

Oktatók: Hegedős együttes (Budapest) és hagyományörző zenészek Gömörből

Hagyományos gömöri kézművesfoglalkozások: szövés, agyagozás, gyékény (kézműves mesterek vezetésével)

Estéknként hagyományos gömöri ételek készítése (juhtúrós-káposztás sztrapacska, nódli stb.) és gömöri szilvapálinka kóstolója

Kísérőműsorok: aprók tánca, gyermekjátsház; szalonnasütéssel egybekötött nótázó est (daltanítás); tábori táncok; kirándulás a Szilicei Fennsíkra; táborzáró műsor és táncház Borzován

Tábori óvoda: Benkő Tünde vezetésével

A tábor helye: Gombaszög - Gombasek camping (14 km Rozsnyótól - Rožňava, Pelsőc - Plešivec irányában) – Sátrat hoz magaddal!

Részvételi díj: 1 napra - 200,-Sk (programok)

Camping: 30,-Sk/fő/éjszaka (gépkocsi: 30,-Sk)

Étkezés: 1 napra 200,-Sk (reggeli, ebéd, vacsora – a helyszínen külön-külön is rendelhető)

Kedvezmények:

- csoportok részére 10 fő felett napi 20%
- törzstáborozók részére (akik az utóbbi három évben táborunkba eljöttek): napi 20%

Korlátozott számban lehet faházban is szállást igényelni, kizárólag előzetes egyeztetés és szóbeli megegyezés alapján.

Jelentkezési határidő: július 5.
Bejelentkezés után postai utalványt küldünk a részvételi díj befizetésére.

Bővebb felvilágosítás:

Szlovákiai Magyar Folklórszövetség, Nám. 1. mája 10-12, 81557 Bratislava, Slovakia

Tel.: +421.903/389-501 (Richtarcsik Mihály),

+421.903/209-615, +421.2/544-10310 (Farkas József), 20/4444-955 (Agócs Gergely)

Tükrös Tábor
Simonpuszta, július 16-20.
Tordastól 5 km-re, a 70-es út mentén.
Érkezés július 16-án délután, táborbontás július 21-én reggel.

Népzene, néptánc: rétközi néptáncokat oktat Németh Ildikó és Szabó Szilárd; magyarpalatkai páros és férfi táncátancokat oktat Héglí Dusan és Lépes Anikó

A gyerekekkel Bíró Éva, Korpás Éva, Tessely Zoltán és Halmos Zsuzsa foglalkozik (ének, tánc, népi játékok)

A zenét szolgáltatja és oktatja a Tükrös Zenekar, valamint Erdei Attila, Lakatos Róbert, Farkas Róbert és Líber Róbert, énektanulás Korpás Évával

Meghívott adatközlők: szatmári zenészek

Népi mesterségek: üvegfestés, textilfestés, busóálarc,-zöldsegbáb,- csutkababa-készítés, méhviaszgyertyaöntés, papírmásé (Bordács Andrea), nemezelés, fazekasság (Kovács Erika), sípkészítés, sárkányeregetés (Rumi László), íjászat Budaházy Edda vezetésével

Kiállítás: Schéner Mihály festő

„Jelenlévő Múlt” könyvsorozat

Mulatságok: Boka Gábor színháza, Dödölle Színtársulat, Dr Walter & The Lawbreakers koncert (blues), minden este táncház!!!

Egyéb kikapcsolódási lehetőségek: strandolás (táborlakóknak ingyenes), lovaglás, tenisz, minigolf

Különlegességek: állatfarm magyar állatfajtákkal (szürke marha, mangalica, juhok, kecskék,

Fotó: Stephen Spinder

baromfik), helyben készített kecskesajtok
Részvételi díj:
1400 Ft./nap/fő, 14 év alatt 800 Ft./nap/fő
Napi háromszori étkezés (az igényt kérjük jelezni): 1650 Ft./nap/fő, 14 év alatt 1400 Ft./nap/fő
Szállás:
Kőépületben 6 és 10 ágyas szobákban: 1000 Ft./fő/éj (igény esetén ágynemű + 300 Ft.-) sátorral: sátorhely 400 Ft./nap, felnőtteknek 250 Ft./nap, gyerekeknek 150 Ft./nap
Információ, jelentkezés: FolkEurópa Kft. 1071 Budapest, Damjanich u.44. I/3.
tel/fax: 462-0411, *mobil:* 30/857-3016
e-mail: folkeuro@axelero.hu

XI. Egyszólam népzenei tábor

Váralja, Ifjúsági Tábor, július 18-26.

Tanárok: az Egyszólam együttes tagjai, valamint Dsupin Pál, Szabó Károly, Pál István tereskei dudás, vendégek (énekes és furulyás Visából)

Információ: Aranytíz Ifjúsági Centrum Budapest, V. Molnár u. 9.
Tel./fax: 266-9349, *tel.:* 317-5928

XI. Népművészeti tábor egyetemistáknak, főiskolásoknak Letenye, július 20-29.

Szakágak: szövés, hímzés, kosárfonás, agyagozás, lószőrfonás, csipkeverés, tojásfestés, csuhébabakészítés, nemezelés, népi szabászat, rongybaba

Információ: Fáklya Művelődési Ház és Könyvtár, 8868 Letenye, Szabadság tér 15.
Tel.: 93/343-034, 93/343-194 (táborvezető)

IV. Cigányfolklor Tábor

Komandó, július 21- július 28.

Őrői cigánytáncok: Orza Călin, Keresztes Edit
Kükküllő-menti cigánytáncok: Ivácson László, Kiss István, Tekeres Gizella, Vajda Katalin

Népdaloktatás: Demeter Erika

Közreműködnek: a szászcsávási cigány zenészek és a Gázsa zenekar

Meghívottak: Kovalcsik Katalin - népzene kutató; Albert Ernő - tanár; Dr. Pozsony Ferenc - egyetemi tanár; Szabó Judit - tanár, valamint Boros Lóránd.

Naponta két alkalommal 10.00-12.30, illetve 17.00-19.00 óra között néptáncoktatás, népdaloktatás 12.30 és 13.00 óra között.

Délutánonként 15 és 17 óra között a meghívott előadók meghallgatása, videofilmek, dokumentumfilmek, a hallottak megvitatása.

Minden este táncházat tartunk. A hétfőn gálaest zárja a tábort. Egyik délelőtti kirándulni lehet a Lakóca tetőre (1700 m).

Részvételi díj:

- 110 USD a nyugati országokból érkezőknek

- 55 USD a magyarországiaknak

A részvételi díj magába foglalja az ellátást – reggeli, ebéd, vacsora –, az oktatási díjat, a tábor rendezvényein való részvételt, valamint a szállást faházikókban. A faházikók száma korlátozott, lefoglalásukat a jelentkezések sorrendjében tudjuk biztosítani. A sátorozók 5 USD-nek megfelelő kedvezményt kapnak.

Jelentkezési határidő: 2002 június 30.

A korlátozott számú helyek miatt, a határidő után érkezett jelentkezéseket és a be nem jelentkezett személyeket nem fogadjuk. A jelentkezésben kérjük feltüntetni: név, pontos cím, ha igényel vegetáriánus étkezést, milyen szállásra tart igényt, milyen táncokat szeretne tanulni.

Fotó: Stephen Spinder

A tábor július 21-én délután kezdődik a Sepsiszentgyörgyhöz hozzántott Őrői cigánytelep meglátogatásával. Találkozás a sepsiszentgyörgyi központi parkban, az 1848-as emlékműnél, 15 órakor. A látogatás után a résztvevőket autóbusszal szállítja Komandóra.

A jelentkezéseket a következő címek egyikére kérjük:

- Deák Gyula Levente, 4000 Sepsiszentgyörgy, str.Stadionului nr.15, bl.19, ap.34, Romania

Tel.: 00-40-94-307027, 00-40-67-315418

E-mail: hame@cosys.ro

- Papp István Gázsa, 1209 Budapest, Batthyány u. 26, telefon: 287-0981

II. Családos kézműves tábor

Válaszút - Kolozs megye, július 21-28.

Csak sátorral! Két gyermeknél több esetben kedvezmény jár! Részvételi díj kb. 50 USD, vagy ennek megfelelő mennyiségű lei

Jelentkezés: Kallós Alapítvány

Cím: 3400 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 16. jud. Cluj, Romania

Tel./fax: 0040.64.198-813, 0040.95.332-370, 0040.948.00533 (mobil) Németh Ildikó

e-mail: szeppgyula@i-card.ro

Magyarországi jelentkezési cím:

Pintér Zsuzsanna, Pestújhelyi Községi Ház 1158 Budapest, Szűcs István u. 45.

Tel./fax: 410-7168

Népzenei és Néptánc Tábor

Tisza-Folk Alapítvány

Tiszakécske, július 27- augusztus 3.

népi hangszerek (citera, furulya, tekerőlant, koboz), népdaléneklés, gyermek és felnőtt néptánc oktatás (Felvidék-Magyarbód, Dél-Alföld), hagyományos kézműves foglalkozások

Részvételi díj (szállás, oktatás, napi háromszori étkezés):

- 12 év alatt és nyugdíjasoknak: 20.900,- Ft

- 12-18 év között: 23.900,- Ft

- 18 év felett: 26.900,- Ft

Sátorozás esetén a táborozó részvételi díja 3.000,- Ft-tal csökken. Együtteseknek 10 fő felett kedvezményeket adunk!

Fotó: Stephen Spinder

Jelentkezési határidő: június 15.

Információ, jelentkezés:

Urbán Zoltán táborvezető

6060 Tiszakécske, Szent Imre tér 1.

Tel.: 76/442-069, 20/4640-390

E-mail: tiszafk@enternet.hu

Honlap: w3.enternet.hu/tiszafk

**Gyimesi Népzene és Néptánc Tábor
Gyimesközéplek, július 27- augusztus 3.
Sátortábor!**

Tánc- és zeneoktatás adatközlők közreműködésével, kézműves foglalkozások

Tervezett programok:

- makedon, lengyel-goral hagyományörzők
- gyimesi és moldvai hagyományörzők
- Vadangyalok, Ordasok, Dr. Valter és barátai, amerikai fagottos, Lopótők Szintársulat, gólyalások, Martenica Táncegyüttes, Ifjú Szivek Táncegyüttes
- kalibázás, kaszálás, főzőverseny, ökörsütés

Részvételi díj:

- 130,-Euro, vagy ennek megfelelő USD
 - magyarországiaknak: 10.000,-Ft
- Sátrat mindenki hozzon magával!

Információ:

Mihók György szervező

Gyimesközéplek - Polgármesteri Hivatal,

Lunca de Jos, c. 4140, Romania

Tel.: 0040-66/139-610

**XII. Kalotaszegi Népzene és Néptánc Tábor
Kalotaszentkirály, augusztus 4-11.**

- kalotaszegi táncok oktatása kezdőknek és haladóknak
- hegedű, háromhúros brácsa és bőgő oktatása
- népdaloktatás

- előadás kalotaszegi táncosok, énekesekkel

- ének- és legényesverseny

- kirándulás

- minden este táncház

Részvételi díj (napi 3 étkezés, sátorozás):

- magyar állampolgárok részére: 50 USD

- nyugati állampolgárok részére: 100 USD

Kérésre pótdíj ellenében szállást biztosítunk

magán házaknál: 4 USD/nap/fő

Jelentkezési határidő: július 1.

A férőhelyek száma korlátozott!

Jelentkezés: Archivum Kulturális Alapítvány,

3400 Cluj, str. Gheorghe Dima nr 22/23, jud.

Cluj, Romania

Tel./fax: 0040.64.198-813, 0040.95.332-370,

0040.948.00533 (mobil)

Magyarországi jelentkezési cím:

Pintér Zsuzsanna, Pestúj helyi Közösségi Ház

1158 Budapest, Szücs István u. 45.

Tel./fax: 410-7168

XII. Csángó Fesztivál

Jászberény, augusztus 2-6.

XXI. Nemzetközi Táncház és Zenész Tábor

Jászberény, augusztus 4-11.

Táncoktatás (mindkét falu tánca a békéscsabai szőlőtáncfesztivál kötelező anyaga):

- Feketelaki táncok - Lévai Péter és Kiss Zsuzsanna

- Tyukodi táncok - Végső Miklós és Hortobágyi Gyöngyvér

Zenetanítás: százsávási zenekar

Gyerekeknek napközben Sándor Ildikó tart

játszóházat; kézművesfoglalkozások gyakorlott

oktatók segítségével

Részvételi díjak:

- felnőtteknek: 11.900,-Ft/fő

- napijegy: 2.300,-Ft/fő

- 6-14 éves korig: 8.000,-Ft/fő

- 6 éves kor alatt térítésmentes

Étkezési költség (ebéd, vacsora): 1.000,-Ft/fő

Kollégiumi szálláslehetőség: 1.000,-Ft/fő

Sátrat mindenki hozzon magával! Ingyenes

strandhasználat!

Információ: Jászság Népi Együttes

5100 Jászberény, Víz u. 1., Pf. 116.

Tel./fax: 57/411-294, 57/407-472,

20/9691-963 (Szücs Gábor),

30/9981-851 (Kocsán László)

E-mail: jneszh@mail.datanet.hu

**Népzene és Néptánc Tábor
Vajdaszentivány - Maros megye,
augusztus 4-11.**

Információ, jelentkezés:

Varga János, Zalai Táncegyüttes

Tel.: 06-99/320-213, 06-20/326-4339

**Bakonyi néptáncos és kézműves szaktábor
alsó és felső tagozatos gyerekek részére
Magyarpolány, augusztus 5-10.**

Információ: Pintér Katalin

8196 Litér, Bajcsy Zs. u. 44/b.

Tel.: 30/9069-179

**IV. Duna-Tisza-Körös-Maros Eurorégió
nemzetközi néptánc és kézműves tábor
általános és középiskolás táncosoknak
Röszke, augusztus 5-10. és 12-17.**

Információ:

Szeged Táncegyüttes Alapítvány

Alapfokú Művészeti Iskola, Habina Péter igazgató, 6722 Szeged, Kálvária sgt. 14.

Tel./fax: 62/422-251

Néptánc-tábor gyerekeknek Krasznokvajda, augusztus 5-10.

Gagybátori tánc-tábor az abajui Csereháton általános iskolás gyerekeknek, hagyományos falusi környezetben, erdei kirándulásokkal, túrakkal, adatközlőkkel színesítve.

Infomáció: Darmos István
3950 Sárospatak, Eötvös út 6.
Tel.: 47/311-811, 20/4342-051

Tatros Tábor Moldvában Somoska, augusztus 5-11.

Vendégek: Somoskáról, Klézseről, Rekecsinből, Pusztinából, Diószénből, Kákováról, Magyarfaluból, Gyimesből, Kárpátia zenekar, Zurgó együttes, Vitamin D, Babtársulat, Maskarás Bábszínház.

Szombat este a Fanfara Bacioi szolgáltatja a talpalávalót.

A tábor megközelítése:

kocsival, vonattal, busszal, stoppal

Szállás családoknál, ajánlott ár:

200,- Ft/éjszaka

Étkezés (ebéd és meleg vacsora):

800,- Ft/fő/nap

Részvételi díj, napijegy: 1.500,- Ft/fő

heti jegy: 7.000,- Ft/fő

Utazással (Budapest-Somoska-Budapest

mikrobusszal), teljes ellátással a részvételi díj:

27.000,- Ft; 6 éves korig a tábor ingyenes!

A tábor befogadóképessége 150 fő.

Jelentkezési határidő: június 30.

Befizetés: 11991119-98997853 (megjegyzésbe: Tatros tábor!)

Információ: Benchea Gratzky

Tel.: 20/347-3634

e-mail: gratzky@dpg.hu, clan@hdsnet.hu

X. Mezőségi Népzene és Néptánc Tábor Válaszút, augusztus 11-18.

Programok:

- tánctanítás adatközlő táncosok részvételével
- zeneoktatás

- népdaloktatás: Kallós Zoltán és adatközlők
- hagyományörző táncosok, zenészek különböző magyar falvakból
- ének- és legényesverseny
- néprajzi előadások
- minden este táncház

Részvételi díj (napi 3 étkezés, sátorozás):

- magyar állampolgárok részére: 50 USD

- nyugati állampolgárok részére: 100 USD

Kérésre pótdíj ellenében szállást biztosítunk

magán házaknál: 4 USD/nap/fő

Jelentkezési határidő: július 1.

A férőhelyek száma korlátozott!

Jelentkezés: Archivum Kulturális Alapítvány,
3400 Cluj, str. Gheorghe Dima nr 22/23, jud.
Cluj, Romania

Tel./fax: 0040.64.198-813, 0040.95.332-370,
0040.948.00533 (mobil)

Magyarországi jelentkezési cím:

Pintér Zsuzsanna, Pestújhegyi Közösségi Ház
1158 Budapest, Szűcs István u. 45.

Tel./fax: 410-7168

Szászcsávási Néptánc és Népzene Tábor Szászcsávás, augusztus 11-18.

Információ: Szánthó Zoltán

Tel.: 365-0085, *e-mail:* szantho@egt.bme.hu

V. Ördögös Népzenei Tábor Gyerekeknek Kiskunhalas, augusztus 11-17.

A kiskunhalasi Ördögös zenekar népzenei táborát szervez gyerekek számára. Helyszín a Szilády Áron Református gimnázium és kollégiuma.

Oktatók: Bakó Katalin (ének), Borbás Tibor (nagybőgő, cselló), Borsi Ferenc (tambura, citera), Horváth István (mezősegi brácsa, tangóharmonika), Maruzsenszki Andor (hegedű, klarinét), Maruzsenszki Endre (hegedű, citera), Navratil Andrea (ének), Újvári Gábor (fúvolya)
Az oktatás Dél-Alföld, Dunántúl, Szatmár, Koltaszeg és Mezőség zenei- és énekanyagából történik.

Ötödik alkalommal lesz vendégünk Hodorog András adatközlő furulyás (Románia, Bákó megye, Klézse), aki a táborunk egész időtartama alatt velünk muzsikál és mesél a régi dolgokról. Egy napra ellátogat hozzánk Berecz András és dr. Halmos Béla. Ezen kívül gyermekjátékokat, közös éneklést és zenélést, előadásokat és tánc-házakat is szervezünk. Szabadidőben lehetőség van sportolásra, népi játékokra, sógyurmázásra és fafaragásra. Napi ötszöri étkezés! A tábor a résztvevők közös műsorával ér véget.

Részvételi díj: 10.000,-Ft.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk! Hangszert hozzá! magaddal!

Információ, jelentkezés: Dr. Maruzsenszki József, 6400 Kiskunhalas, Haragos tér 11.

Tel.: 77/424-346, 30/9 635-826

ALAPHANG Népzenei és Néptánc Tábor Nagykörű, augusztus 12-17-ig

A Nagykovácsi Zenei Alapítvány zeneiskolája ismét táborot szervez. Itt minden résztvevő számára lehetőség nyílik arra, hogy szervezett foglalkozásokon mélyítse el zenei és táncos tudását, és megismerheti népi kultúránk általa kevéssé ismert területeit: zenészeknek tánc- és daltanítás, táncosoknak daltanítás, hangszer-ismertetés.

Tanáraink:

népi ének - Bodza Klára

koboz - Horváth Gyula

fúvolya, tilinkó - Ladányi Ferenc

citera - Lipták Péter

tekerő - Romháti Krisztián

tánc - Szalóki László

Szállás: 4-fős faházakban és sátorban.

Díj teljes ellátással gyerekeknek: 1 6.500,-Ft

Felnőtteknek: 25.000,-Ft

Jelentkezés és információ: Lipták Péter

Tel.: 30/9843-616, 26/356-400

E-mail: liptakp@freemail.hu

3. Széki Napok

Szék (Sic), Kolozs megye, augusztus 18-24.

Szervezi: Pro Urbe Szék Alapítvány

Programok:

- tánctanítás: a széki táncokat tanítja Szabó Szilárd és párja; ördögösfüzesi táncok tanítása adatközlők közreműködésével

- népdaltanítás

- kézműves foglalkozások: szalmakalap-fonás, szövés, viselet készítés, himzés

- előadások, filmvetítés

- kirándulások

- minden nap reggeli áhítat

- esténként táncház, utolsó nap búcsú tábortűz

- Bertalan napi ünnep

Részvételi díj: 12.000,- Ft (sátorban), szállás

családoknál + 5 \$/fő/éj

(ez az ár csak tájékoztató jellegű)

Információ, jelentkezés:

Filep Sándor - Szék (Sic), str. I. 275. jud. Cluj

3492 RO, tel.: 0040-64-228-149

Kovács Flóra - Szeged, Marostói u. 7-9. 6726

Tel.: 06-70-263-3122

Farkas Csilla - Szombathely, Felsőőr u. 42.

Tel.: 0036-20-998-1627

E-mail: ProUrbeSzek@posta.net

III. Tekerő és Duda Szaktábor augusztus 22-26.

Információ: Havasréti Pál

Tel.: 06-30/940-1242

E-mail: teka@mail.datanet.hu

Tíz év Erdélyben, 1992-2002

„VALAMI NAGYON
KÜLÖNLEGES DOLOG
ŐRZÖDÖTT MEG.
LEGALÁBBIS EDDIG.”

A hetedik éve Budapesten élő Stephen Spinder amerikai fotográfus szívügyének tekinti, hogy fényképezőgéppel és sajátos érzékenységgel megörökítse, képekké varázsolja mindazt, ami a néphagyományból még látható és tapasztalható.

Témáit az emberek mindennapi életéből meríti, elsősorban az erdélyi zene- és táncgyagyományokat dokumentálva. Munkáiból a Budapesti Tavasi Fesztiválon állít ki a Vármegye Galériában. (Bp., V. Vármegye u. 11.) Megnyitó március 20-án 18 órakor, utána táncház. (www.extra.hu/spinder)

„Szivárványos az ég alja...”

Népdalok Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből

2000. tavaszán adtunk hírt arról, hogy újabb népdalgyűjtemény kiadását tervezi a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Pedagógiai és Köz-művelődési Intézet és Tovább-képző Központ.

A kötet szerkesztésére Joób Árpádot kérték fel. Az eredeti elgondolás szerint a dallamtár korábbi három, rövid időn belül hiánycikké vált kötet – Szól a figemadár (1957), Gilice madár (1976) és az Édesanyám rózsafája (1993) – anyagából válogatott volna. A koncepció azonban időközben módosult, s a munkára tervezett egy év kevésnek bizonyult. A szerkesztő erről 2002. bőjteli havában, a kötet előszavában így ír:

„Az első terv az volt, hogy az eddig megjelent három kiadvány értékeiből álljon össze a füzet. Az új kiadás lehetősége azonban azt sugallta, hogy a korábbi kötetek ér-

tekeit megtartva a válogatás az itt gyűjtött, már valahol megjelent vagy kéziratban levő teljes anyagból mérítsen. Így jelentetett forrást a Magyar Népzene Tára eddig megjelent tíz kötete, Halmos István: A zene Kéremjénben c. monográfiája (Bp. 1959); Szatmár megyei népdalok összeállítása (Népzene és zenetörténet II. Bp. 1974); Paksa Katalin–Németh István: Magyar Népzenei Antológia IV. (Bp. 1994). A tudományos és népszerűsítő kiadványok mellett lehetőségem nyílt a MTA Zenetudományi Intézet Népzene-kutató Csoportjának kéziratárában is anyagot gyűjteni. A megbízható források, a dallamtípusok és változatok nagy mennyisége alapján a gyűjtemény tartalmazza a tájra jellemző dallamokat, jellegzetes helyi változatokat és ezen a vidéken is énekelt, általánosan ismert népdalokat. A válogatás egyik fontos feladat az

volt, hogy az itt „termett”, itt különösen népszerű dallamok helyet kapjanak a kötetben.”

A gyűjtemény 245 dallamot tartalmaz tematikus elrendezésben. A pásztor- és betyárdalok, bujdosó- és rabénekek, katonadalok mellett megismerhetjük a vidék legjellegzetesebb balladáit. Bemutatja továbbá a jeles napok, a lakodalom szokásanyagát is, s nem hiányoznak belőle a szerelmi dalok, táncdallamok és tréfás mulató dalok sem.

Az új kötet a napokban kerül ki a nyomdából, és előreláthatóan a Táncháztalálkozón már kapható lesz. Reméljük, sokak öröme.

Joób Árpád előszavából idézve: „Szeretettel ajánlom ezt a könyvet – Szabolcs-Szatmár-Bereg megye énekes hagyományainak válogatását – mindazoknak, akik szeretnek dalolni. Gyerekeknek és felnőtteknek, fiatalnak és idősnek, hogy a dal valóban – ahogy Kodály Zoltán mondja – a lelkünk lélegzése legyen.”

Juhász Erika

Kurtyán Györgyné
(Nyíradony, 1907-1990)

Lázár Mihályné
(Nyíradony, 1916-1998)

Balázs Jánosné
(Aradványpusztá, 1910-1991)

A folkMAGazin téli számában már bemutatott a „Rozmaring, citrusfa” – nyírségi népdalok címmel az Aradványpusztai Asszonykórus és a Nyíradonyi Pávákör közös kazettáját. A kiadványon a csoportok mellett a két település neves szólistáinak – az aradványpusztai Balázs Jánosnének, valamint Kurtyán Györgyné Keczan Amáliának és Lázár Mihályné Keczan Johannának – korábbi, eddig máshol nem publikált felvételeit is hallhatjuk. A kazetta bemutató koncertjére december 8-án Nyíradonyban került sor. A hajdani kiváló énekesek felvételről bejásztott hangját az élő zene mellett mindenki számára megható volt hallani. A kazetta a napokban CD formában is megjelenik, szeretettel ajánljuk az olvasók figyelmébe.

*

A gödöllői Frđdřic Chopin Zeneiskola az idén immár harmadik alkalommal rendezi meg a zeneiskolák országos népzenei versenyét. A mostani megmérettetésen már a zeneművészeti szakközépiskolások is részt vehetnek. A ren-

dezvény sikerét bizonyítja, hogy egyre növekszik a résztvevők száma. Ez részben köszönhető a gödöllői zeneiskola kiváló szervezőmunkájának, és az örömdetesen bővülő népzenei oktatásnak is. A mostani versenyre olyan sokan jelentkeztek, hogy regionális elődöntőket kellett szervezni, amelyek Budakalászon, Budapesten, Székesfehérváron és Nyíregyházán zajlottak. Nyíregyházán február 8-án találkoztak Békés, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, illetve Borsod-Abaúj-Zemplén megye ifjú muzikusai. Három korcsoportban, szólistaként vagy csoportban mutatkozhattak be a gyerekek. Egyéni kategóriában negyvenhárman indultak, legnépesebb a legkisebbek csoportja volt. Tizenhét hangszeres és énekes együttest láthattunk. Mindkét kategóriában az énekesek jelentették a legerősebb mezőnyt. A szólisták közül huszonhárman, a csoportok közül pedig kilencen jutottak tovább az országos találkozóra, amelyet 2002. április 19-21-én rendeznek Gödöllőn. (J. E.)

A Fesztiválbizottság magyar elnöke

A Nemzetközi Néptánc-fesztivált Szervezők (UNESCO B státusú) Világszövetsége (CIOFF) 2001. októberében Portugáliában tartotta éves rendes közgyűlését, amelyen a szervezet szakmai szempontból talán legfontosabb bizottsága elnökének Szigetvári Józsefet választották. A CIOFF Elnöksége, valamint Fesztiválbizottsága legközelebb 2002. március 16. és 24. között ülésezik Százhalombattán, s a küldöttek a Táncháztalálkozóra is ellátogatnak.

A portugáliai közgyűlés során több magyar vonatkozású esemény történt. Tekintettel arra, hogy 2004-ben hazánk jelentős népművészeti eseménynek ad majd otthont (a későbbiek során az illetékesek megfelelő helyen és körülmények között tájékoztatják a hazai szakmát és közvéleményt az eseményről) a konferencia során workshopot tartottunk Magyarországról, illetve a 2004-es eseményről. A workshopot (amelynek megszervezése, és előkészítése a CIOFF Fesztiválbizottságának szakmai feladata volt) Héra Éva állította össze, s vezette le. A tartalmas és mindenki számára nagy meglepetést jelentő újszerű esemény során képet kaphattunk a világfesztiválokról szóló általános elképzelésekről, illetve arról is, hogy ki mit tud Magyarországról. A játékosnak szánt kérdőív (Magyarország-tótó) számos meglepetést tartogatott a számunkra. A kérdések összeállítása során a „beugratónak” szánt szélsőséges megállapításokról azt hittük, annyira blödek, hogy ezekről aztán senki sem gondolja, hogy igazak. Kiderült, hogy Magyarország pénze akár a tigris is lehetne, hogy zászlónk pompázhatna akár arany- és rózsaszínben is, és hogy Albánia épp úgy szomszédunk, mint Törökország.

Mindezzel együtt kénytelenek voltunk rájönni, hogy a 2004-es esemény milyen hihetetlen lehetőség lesz arra, hogy hazánkat kellőképpen a világ közvéleményének fókuszába állítsuk.

A konferencia során választásra is sor került. A CIOFF képviselői néhány szakmai bizottság élére állítottak új elnököket, így a Jogi Bizottság élére Jean Francois Proux (Franciaország, a Montoire Nemzetközi Néptánc-fesztivál igazgatója), valamint a Kulturális Bizottság élére Renauld Albassini (Svájc, Fribourg fesztivál) került. Magyar vonatkozású választás is történt: a CIOFF szakmai szempontból talán legfontosabb bizottsága elnökének Szigetvári Józsefet, a százhalombattai Summerfest Nemzetközi Néptáncfesztivál igazgatóját választották. Személyében hosszú évek után került honfitársunk a CIOFF vezető testületébe (Council), amelynek hazánkat képviselő tagja utoljára akkor volt, amikor Vásárhelyi Laci bácsi képviselte a CIOFF-ban Magyarországot.

A Fesztiválbizottság tagjai is cserélődtek: Juraj Hamar (Szlovákia), Susanne

Kramer (Luxemburg), Pedro Alonso (Mexikó), Norbert Müller (Németország) és Karin Hilare (Franciaország) kapott felkérést az új elnöktől.

A Fesztiválbizottság új célokat tűzött ki maga elé. Megújításra vár a fesztiválok rendszere. Legfontosabb a fesztiválok CIOFF-fesztivál cím elnyeréséhez szükséges új és szigorúbb elvek alapján működő feltételrendszerének kidolgozása, a fesztiválokon részt vevő együttesek minőségi követelményeinek átdolgozása, az együttesek és fesztiválok minőségi ellenőrzésének kidolgozása, az együttesek és a fesztiválok közötti kapcsolatrendszer javítása.

A CIOFF Elnöksége (Council), valamint Fesztiválbizottsága legközelebb 2002. március 16. és 24. között ülésezik. A tagok 26 országból érkeznek majd hazánkba. Mindkét munkabizottság Százhalombattán tartja ülését, amely azért is jelentős, mert az elnökségi ülés helyszínéül két város közül választhattak: Százhalombatta mellett Casablanca nyújtott be kérelmet a rendezés jogának elnyeréséhez. (A helyi lobbyn túl az ésszerűség volt a döntő, a 2004-ben megrendezésre kerülő esemény helyszínbejárása, a munkacsoportok közös ülésének lehetősége.)

A konferencia közben a küldöttek látogatást tesznek a budapesti Táncháztalálkozón, illetve Pécsen is. Az ülészak utolsó napján (március 24-én) kerül sor a 10 éves Pest Megyei Népművészeti Egyesület jubileumi gálaműsorára, amelyet a világszövetség jelenlévő tagjai is megtekintenek. Az ülészakok között számos kiegészítő kulturális programon vesznek részt a küldöttek, így a százhalombattai Chorus Matricanus Női Kar egyházzenei koncertjén, illetve a Magyar Állami Operaház Hattyúk tava című eladásán. A megrendezéshez szükséges anyagi támogatást Százhalombatta (Magyarok Öröksége Alapítvány), illetve a Nemzeti Kulturális Alapprogram Népművészeti Szakkollégiuma biztosítja.

Március 19-én a küldöttek díszvacsonrán vesznek részt, amelyet Vezér Mihály, Százhalombatta polgármestere ad tiszteletükre. A vacsorára meghívást kapnak a hazai népművészeti szakmai szervezetek képviselői is, ahol kötetlen formában találkozhatnak a nemzetközi népművészeti mozgalom vezető testületével.

(Sz. J.)

10 éves a Pest Megyei Népművészeti Egyesület

Jubileumi gálaműsor 2002. március 23-án szombaton 18.00-kor Százhalombattán, a Barátság Művelődési Központ színháztermében.

A Pest Megyei Népművészeti Egyesület 1992-ben Százhalombattán alakult meg.

Célja a megyei népművészeti események szervezése, felmenő rendszerű bemutatkozási fórumok, találkozók rendezése.

A jubileum alkalmából Százhalombattán kerül sor a megalakulásra emlékező ünnepi közgyűlésre. A közgyűlés díszelnöke Kelemen László, a Hagyományok Háza főigazgatója lesz, aki a résztvevőknek bemutatja az intézményt.

A közgyűlést gálaműsor követi, amelyben a megye legjobb együttesei, szólistái mutatkoznak be. Fellépnek: a százhalombattai Forrás Néptáncgyűttes, a ráckevei Kéve Néptáncgyűttes, az isaszegi Csata Táncgyűttes, a szentendrei Szentendre Táncgyűttes, a nagykovácsi Aranypatkó Táncgyűttes, hévizgyörki és mogyoródi hagyományörzők, gödöllői gyerek szólisták, valamint a tőköli Koló zenekar.

A műsor során köszöntőt mond Kari Bergholm (Finnország) a CIOFF elnöke, T. Mészáros András, Pest Megye Közgyűlésének elnöke, Vezér Mihály Százhalombatta polgármestere. A Pest Megyei Népművészeti Egyesület által alapított megyei díjakat először a jubileumi gálaműsor során vehetik át a kitüntetettek.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Információ a rendezvény szervezőinél: Magyarok Öröksége Alapítvány Forrás Néptáncgyűttes, tel.: 06-23/358-973

Átörökíteni a népdalt

Beszélgetés a 60. születésnapját ünneplő Bodza Klárával

Klasszikus énekesként került a népzenei pályára. A népdalok szeretetét alföldi származású szüleitől örökölte. Életét betöltő népzenei koncertjei, népdalgyűjtő és oktatói munkája mellett a régi magyar dalok, virágénekek, diákdalok is felkeltették az érdeklődését. Nemrég elhunyt férje, Czidra László éppen egyszerű előadói stílusa miatt vendégszerepeltette gyakorta régizenei együttesében. A Németh László-díjas Bodza Klára mégis a tanítást tartja életében a legfontosabb tevékenységnek.

– Miben látod több évtizedes munkálkodásod legnagyobb jelentőségét?

– Főként abban, hogy a népdal terjesztésével, továbbadásával, az újratanulás lehetőségének megteremtésével sokat tehetek azért, hogy e kultúra tovább éljen. Munkatársaimmal elkészítettük a három kötetes Magyar Népi Énekskola című alternatív tankönyvet: az 1992-ben és 1994-ben megjelent első két kötetet Paksa Katalin népzene kutatóval, az 1999-ben kiadott harmadikat pedig korábbi tanítványommal, Vakler Annával. E munka azért mérföldkő a népdal átörökítésének folyamatában, mert nemcsak kottatárat állítottunk össze, hanem az ehhez kapcsolódó hangzó anyagot is, mely lehetővé teszi a hiteles megszólaltatás el-sajátítását. Ez különösen szép feladat, mert az idősebb nő-tafák lassan eltávoznak közülünk, az archív felvételeket pedig egyre nehezebb konzerválnunk. A tankönyvekhez tartozó felvételek és a kottatár segítségével viszont a népdal feltámasztható, élővé tehető, s a mi feladatunk, hogy ez meg is valósuljon.

Ily módon próbáljuk ápolni, megőrizni és továbbadni örökségünket, s bár az egész életemet végigutaztam, hirdetve a magyar népdalok szépségét Európa-szerte, Amerikában és Japánban, a legfontosabb feladatomban mégis a tanítást, az ifjú generációval való foglalkozást tartom. Úgy érzem, ez folytatható, amíg az embernek tart a lelkesedése, s érzi a környezete szeretetét. Nem függ a kortól.

Bodza Klára és a Tátikák

– Sokan a Tátika Énekegyüttes kapcsán ismerik a neved...

– A Tátika is pedagógiai céllal alakult 1986-ban, mert a közösségnek formáló ereje van. Tanítványaim az együttesben tanultak meg szépen énekelni, s önállóan is megszólalni, mert ha valaki kezdett kitűnni a tudásával, az lehetőséget kapott szólóénekre. Aki viszont még nem érte el ezt a szintet, az beleolvadhatott az együttesbe, s így kisebb önbizalommal is részt vehetett a közös énekekben, míg nem fejlődött annyit, hogy egyedül is megszólalhat. A közösségben tehát jobban fejlődhetek a tanítványok, mintha csak egyénileg foglalkoztam volna velük.

A Tátika először egy név nélküli éneklő csoport volt, akiket az első alkalommal Sebő Feri hívott meg a Sólóym-ének című lemezének felvételére. Később néhányszor helyet kaptunk a táncszínház-lemezekre is, akkor már Tátika névvel. A Magyar Rádió és Televízió is sokszor meghívott bennünket népzenei műsoraiba, az együttes több országos népzenei versenyen nyert aranyérmeket és kapott kiemelt díjazást, 1990-ben pedig elnyerte a Népművészet Ifjú Mestere címet. Önálló koncerteket is adtunk elsősorban Juhász Zoltán és a Méta közreműködésével. 1996-ban önálló hangkazettát, a következő évben pedig CD-t jelentettünk meg Bodza Klára és a Tátika címmel, amelyen az öt magyar dialektus legszebb darabjai szólalnak meg a Méta együttes, Juhász Zoltán, Sáringer Kálmán, Kobzos Kiss Tamás és Bartha Z. Ágoston közreműködésével. A lemez anyagát 1997-ben koncerten mutattuk be a Budai Vígadó színháztermében, melynek egy részét a Duna Televízió felvette.

Ahogy az együttes tagjai felnőttek és férjhez mentek, ki-repültek, az utánpótlásból mindig kiegészült a létszám. Vagyis az együttes munkája igen sok eredményt hozott. Évek folyamán a legjobb tanítványaim önállóan is alapítottak együtteseket, mint például Szeibert Andiék a Naputánjárót (ez a moldvai csángó magyarok képes beszédében napra-

Petrics Istvánné, Kallós Zoltán, Bodza Klára, Gyurka Mihályné

Bodza Klára és Sebő Ferenc

forgót jelent), Izsák Kati a Vándor Vokált, Papp Ági a Villót, Vakler Anna pedig előbb a Dúdolót, majd a Guzsalyast. Utóbbi két tanítványom kiemelkedően eredményes pedagógiai munkát végez, Vakler Anna szellemi társammá is vált a tankönyv megírásában és a népi énektanterv szerkesztésében, amely bekerült a Nemzeti Alaptanterv programjába. A Tátika 15 éves működését egy jubileumi koncerttel szeretnénk megünnepelni, amelyen a tervek szerint az összes egykori „tátikás” fellépne. Az eseményen természetesen az utánpótlás, vagyis a 9 és 14 év közötti tanítványaimból alakult Vadvirág és Füzike együttesek is helyet kapnának. S ugyan a koncertezést is fontosnak tartom, mert szükségem van a közönség visszajelzésére, lelkesedésére, amely érzékelteti, hogy adhatok az embereknek értéket, számomra mégis a tanítványaim sikerei jelentik a legnagyobb örömet.

– Jelenleg hol tanítasz?

– A budafoki Nádasdi Kálmán Művészeti és Általános Iskolában és a Nagykovácsi Művészeti Iskolában, s a tervek szerint később talán a Váci Zeneművészeti Szakközépiskolában is. A tanítás és a koncertezés mellett népdalversenyek zsűrijébe is gyakran meghívnak.

– Koncerteken előfordul, hogy kobzon kíséred magad...

– Ez inkább csak egy kis kirándulásnak tekinthető, amely onnan ered, hogy sokszor egyedül léptem fel, nem kísért zenekar, s a kobozjáték ilyenkor nagyon jó kiegészítő volt, hiszen változatosabbá, színebbé tette a műsoromat. Ez a hangszer hozott össze a férjemmel is, mert hozzá fordultam, amikor elhatároztam, hogy eléneklek az Ómagyar Máriasíralmat. Kaptam is tőle egy nagyon szép lemezfelvételt, s miután megtanultam a dalt, ő készített egy nagyon izgalmas kobozkíséretet hozzá, mely olyan jól sikerült, hogy később gyakran beépítette a Camerata Hungarica

együttes műsorába. Végül a vele való közös szakmai munka kiteljesedése egy életre szóló társkapcsolatot eredményezett. Ettől kezdve a Camerata Hungarica vendégzólistájaként gyakran adtam elő középkori, reneszánsz és magyar vonatkozású barokk énekeket, melyeket a férjem mindig az én egyszerű énekstílusomhoz alkalmazkodva válogatott és illesztett be az együttese műsorába. A Magyar Rádió is őriz jó néhány olyan felvételt, amelyen Czidra László kobozra feldolgozott virágének-összeállításait szólaltatom meg.

– Tilinkózni hol tanultál meg?

– Egy Tisza-parti népzenei táborban, ahol nemcsak tanítottam, hanem kikapcsolódásként magam is tanultam – gardonozni és tilinkózni a nagykovácsi népzenei csapat furulyatanárától, Ladányi Feritől. Ez is bizonyítja, hogy a tanulás nem kötődik korhoz, hiszen a tanárom jóval fiatalabb volt nálam, s a tilinkózást is mindössze három éve ismertem meg. Igazából nem is mélyedtem el a hangszer bonyolultabb technikai játékában, mivel ez számomra csak egy zenei kikapcsolódást jelentett. Így inkább a muzsika szeretete segített át a technikai nehézségeken. Férjem is felfigyelt a hangszer iránti lelkesedésemre, s néha, közös koncertjeinken zenei érdekességként bemutathattam a tilinkót a közönségnek.

– A közeljövőben hol találkozhatunk veled?

– Legközelebb az idei Táncháztalálkozón szerepelünk a tanítványaimmal, ezt követi majd a 2. Országos Gödöllői Népzenei Versenyre való felkészülés és részvétel. Nagy izgalommal készülünk a már említett tátikás jubileumi koncertünkre, melyet május 4-én a Budai Vígadó színháztermében mutatunk be. Végül igen komoly feladat vár rám szeptemberben, amikor is Bakó Judittal közösen egy 30 órás továbbképző programot tartunk ének, szolfézs, népzene tanároknak és óvodapedagógusoknak a népi ének tanításának módszeréről.

K. Tóth László

Czidra László és Bodza Klára Japánban

GAJDOS ÉS KEREKES

Pezsgő táncvárosi élet Egerben

Valószínűleg kevés vidéki város dicsekedhet azzal, hogy két neves együttese, ennek következtében két sikeres táncvárosa is van. Egerben a néptánc és népzene szerelmesei ilyen kivételes helyzetet élveznek.

A Kerekes és a Gajdos együttes egymásra figyelve, szorosán együttműködve, időnként közösen is zenélve igyekeznek a táncélményeket kiszolgálni. Rendezvényeik időpontját egyeztetik, ezáltal a táncélmény látogatóinak hol az egyik, hol a másik zenekar játékára van módja táncolni. További nyereség, hogy az egriek így két különböző jellegű táncvárosba járhatnak: a Kerekes elsősorban a manapság igen népszerű gyimesi és moldvai zenét játssza, míg a Gajdos repertoárja szinte valamennyi dialektusra kiterjed. Az idén például a székesfehérvári táncok tanítását állították a középpontba. A táncoktatást mindkét táncvárosban Barsi Csaba végzi párjával, Várkonyi Teklával. A két együttes mögött két külön intézmény áll: a Gajdos táncvárosnak a Művészetek Háza (korábban: Ifjúsági Ház) biztosítja a helyszínt (de próbáikhoz a Megyei Művelődési Központ ad helyet), míg a Kerekes táncvárosai a Megyei Művelődési Központban kerülnek megrendezésre az intézmény támogatásával.

A táncélmény mellett a két együttes gyakran rendez koncerteket meghívott előadókkal, s eddig ebben az évadban ez is olyan szerencsésen alakult, hogy hol az egyik, hol a másik táncvárosban tűnt fel valamilyen neves vendég. Az előző évadban a Gajdos egy táncvárosi független klubbal is próbálkozott, ahol havonta egyszer egy meghívott vendéggel nyílt alkalom családi hangulatban beszélgetni, de természetesen a muzsikálás se maradt ki teljesen a programból. Több emlékeztető találkozásnak lehettünk tanúi (Sebestyén Márta, Szomjas György, Halmos Béla,

Sebő Ferenc, ifj. Csoóri Sándor és mások), de az anyagi feltételek és az egyenletes látogatottság biztosítása túl nehéz feladatnak bizonyult. Szeptembertől aztán a meghívásokat a saját táncvárosukba szervezték – s az esemény elnevezése Gajdos Klub és Táncváros lett –, ami persze azzal járt, hogy a beszélgetések elmaradtak. Talán egyszer sikerül még visszatérni a kétféle együttléthez, különösen, ha az együttesek majd saját otthonra kapnak.

A Gajdos 2001-ben a tizenöt éves fennállását ünnepelte. Az ősz a jubileum jegyében telt. Szeptemberben – a Magyarországot bemutató nagy kulturális seregszemle, a MagyArt résztvevőjeként – Franciaországban jártak, a táncvárosi évadjukat így a hónap végén indították. Első vendégük – szép gesztussal – a Kerekes volt (amit a Kerekes májusban viszonz majd), s a közönség ezt értékelte is: igen sok résztvevő és remek hangulat jellemezte a szezonnyitó táncélményt. A következő időszakban elvégezték az utolsó simítá-

sokat új CD-jükön, a „... világ közepén legyenek!” című lemezen, hogy a jubileumi koncertre megjelenhessen. Úgy döntöttek, hogy ezen az albumon csak népzenei felvételek lesznek, míg a feldolgozásokból 2002-ben készülnek egy másik lemezt megjelentetni. Ebben is szinte szinkronban vannak a Kerekes együttesrel, akiknek első CD-jük nem sokkal hamarabb látott napvilágot.

A Fehér Zsombor vezette Kerekes lemezen tükröződik a több mint öt év alatt felgyülemlett táncvárosi zenélés tapasztalata, de más zenei irányzatok is hatással voltak rájuk. A jazz, a blues, a komolyzene, a balkáni zene alkotóelemeit is felhasználták, kiegészítették a moldvai népzene hangzásvilágát, úgy, hogy közben megőrizték annak temperamentumos, nyers lüktetését. A CD anyagát szeptemberben mutatták be táncvárosukban. Októberben a húszas évek amerikai fekete népzenejéi játszó Little Sonny and the New Pawnshop együttest hívták meg, akikkel bluest és moldvai zenét játszottak együtt. Novemberben Palóc Bált rendeztek a Tárnaleleszi bandával együtt, a Fedémesi Asszonykórus és a Szenterszébeti Férfikar közreműködésével. Decemberben Berecz András volt a vendégük, aki önálló műsora mellett, a táncváros szüneteiben is mesélt és népdalokat tanított.

A Gajdos jubileumi hangversenyére október 27-én került sor. Az együttest számos ne-

ves vendég köszöntötte részvételével. Üdvözlő beszédet mondott Kelemen László kormánybiztos, a Hagyományok Háza igazgatója. A műsorban fellépett többek között a Csík Zenekar, Berecz András, a Turai Énekmondók, a Magyar Dudazenekar. Az eseménynek egy teljes „Táncváros” magazint szentelt a Duna Televízió, a filmet januárban vetítették. A Kossuth rádió is önálló műsorban emlékezett meg az évfordulóról.

November elején az együttes a bécsi Táncháztalálkozón szerepelt, majd a hónap végén az Ifjú Muzsikást látta vendégül a Gajdos Klub és Táncvárosban. Karácsony előtt „Betlehembe jer pajtás ...” című ünnepi műsorukat adták elő. Január elején Polgár Lilla a táncháztalálkozóra megjelenő lemezének felvételén működtek közre alkotóként és előadóként. Január végén a Méta együttes volt a Gajdos vendége, akik előbb új lemezüket mutatták be, majd a Gajdosokkal együtt húzták

a talpalálót a táncvárosban. Februárban ünnepelte az egri Lajtha László Táncegyüttes a fennállásának 25. évfordulóját. Ezen is közreműködött a Gajdos.

Közben a Kerekes új lemezének felvétele is elkészült, amely várhatóan márciusban jelenik majd meg „Fütyül a masina ...” címmel. Ezen autentikus gyimesi népzenei játsszák mestereikkel, a gyimesi Tímár fivérekkel együtt. A lemezt elsősorban táncoláshoz készítették; hosszabb számok lesznek rajta furulyás népzeneből.

A táncélmény mellett a néptánc kedvelői még több más szórakozási lehetőséget találnak a városban, részint az amatőr táncosportokban (Szederinda, Kátáng, Lajtha, Táltos), részint olyan nyitott rendezvényeken, ahol bárki, akár alkalmasszerűen is, megjelenhet. Ilyet tart Balogh Ágnes, a Szederinda vezetője a Forrás Szabadidő Központban, ahol külön tanfolyamokat indított olyanoknak, akiknek nem ifjú éveikben jutott eszükbe a néptáncok tanulása. A Művészetek Házában pedig a Haddelhadd együttes szervez gyermek táncélményeket.

A XXI. Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár március 16-17-én megrendezendő eseményén mind a Gajdos, mind a Kerekes fellép. Egy héttel később, március 22. és 24. között pedig immár harmadik alkalommal várja a közönséget Egerben a Maratoni Folk Hétvége a Művészetek Házában, amelyen az ország legjobb együtteseit is hallhatjuk. A jó együttműködés újabb példája lesz, hogy az eseménysorozat a Gajdos és a Kerekes közös koncertjével kezdődik.

Abkarovits Endre

Váradi Péter Pál – Lőwey Lilla: Gyimesek vidéke

FOTÓALBUM-SOROZAT ERDÉLYRŐL

A veszprémi szerző házaspár, Váradi Péter Pál és Lőwey Lilla legújabb fotóalbumának bemutatására 2001. szeptember 17-én került sor Budapesten, a Magyarok Házában. Ezt vidéki bemutató körút követte, mely szeptember 20-án kezdődött Egerben, s a magyarországi városok mellett októberben Gyimesközéplakon és Gyimesfelsőlokon a csángók is megismerkedhettek a szülőföldjükről készült gyönyörű kiadvánnyal.

Bizonyára sokan vannak olyanok olvasóink között, akik már ismerik eddigi köteteiket, de – mivel albumokat magánkiadásban jelentetik meg (PéterPál Kiadó) és nem a szokásos könyvterjesztői hálózaton keresztül juttatják el az olvasókhöz – lehetnek olyanok is, akik még nem találkoztak eddigi műveikkel, vagy legalábbis nem mindegyikkel. Pedig ez az album már tizenharmadik kötete annak a sorozatnak, mely Erdély tájáról szól. Ezért talán hasznos lehet, ha szólunk a szerzőpárosról és eddigi munkásságukról.

Mindketten erdélyi származásúak; Lőwey Lilla szovátai, Váradi Péter Pál pedig – ahogy a neve is mutatja – nagyváradi. Jelenleg Veszprémben élnek, a férj agrármérnök, a feleség eredetileg magyar-történelem szakos tanár, irodalmi szerkesztő, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Veszprém Megyei Tagozatának titkára. Hogy energiáját teljes mértékben a sorozat készítésének szentelhesse, kénytelen volt eredeti foglalkozásának gyakorlásával felhagyni. Váradi Péter Pál először kiállításokat rendezett művészi fotóiból, majd felvételei három album anyagául szolgáltak, melyek Kalotaszeget mutatták be, s 1989 és 1991 között jelentek meg. Az első kettő Kalotaszeg tájegységeit ismertette meg az olvasókkal, a harmadik a Magyar Reformátusok II. Világtalálkozója jelent meg Tőkés László előszavával, a magyar mellett angol és német összefog-

Kilátás a Sermászoról

lalóval és képjegyzékkel, s Kalotaszeg templomait vette sorra. Ezek azóta is olyan alapművek, hogy egyetlen erdélyi utazás előtt sem mulasztom el fellapozni a köteteket, hogy további ötleteket kapjak úti céljaimat illetően. Jó lenne, ha újra kaphatók lennének, hiszen azóta sem jelent meg Kalotaszegről hasonlóan nagyszabású mű.

1994-ben egy új sorozat indult, Erdély – Székelyföld címmel. Az első kötet a Korond és vidéke volt, melynek előszavában Sütő András így ír az album szerepéről: „...a nemzeti önismeret gondjáról van szó, a hon pedig apáink hazája, történelmi múltunk színtere; egy emlékebe költözött Magyarország, amelyet ismernünk kell Trianon áldozataiként is. [...] Hetven esztendő alatt az erdélyi-romániai magyarság emlékezetéből a történelmi önismeret maradványait is megpróbálták kiirtani. [...] Aki nem tudja, honnan jön: oda vezetik, ahová akarják. A múltjától megfosztott ember jövőjét merénylői alakítják.”

Már Sütő András „honismereti album”-ként definiálja a kötetet, s a szerzők ezt a meghatározást fogadják el újabb kiadványaikban is.

A sorozatnak ez most a nyolcadik olyan kötete, amely a Székelyföld valamelyik kis táját mutatja be. Az eddigiek a jelenlegi Hargita megye (korábbi Csík és Udvarhely vármegyék) vidékein át vezették az olvasót. Korondot követte az „Alcsík és Kászon”, majd a „Közép- és Felcsík”, a „Gyergyó és vidéke”, a „Fehér-Nyikó és Keresztur vidéke”, a „Nagy-Küküllő és Udvarhely vidéke”, a „Homoródi-dombság”. Hargita megye bemutatása a jelen „Gyimesek vidéke”-vel zárul. Megjelent két további kötet is, melyek a havasokat mutatják be ősszel, illetve télen. Ezekben a

Gyimesiek egy csoportja Csíksomlyón

Búcsút nyerve, megtisztulva – hazafelé

képeket versek kísérik, s a szerzők irodalmi fotóalbumnak nevezik ezt a két kiadványt. A sorozat Háromszék (a jelenlegi Kovászna megye) tájain folytatódik majd.

A tájegységeket bemutató kötetek felépítése hasonló, s a mostani Gyimesek vidéke sem tér el ettől. A földrajzi környezet leírását a vidék történelmének felidézése követi. Ezután általában a településeket veszik sorra a szerzők, bemutatva azok főbb nevezetességeit, műemlékeit. A kötetek nagy figyelmet szentelnek a népeletnek, a fennmaradt szokásoknak, a népi hitvilágnak, a népművészet tárgyi emlékeinek, a népi kultúra ma is élő formáinak. Ahol a néptáncnak vagy a népzenenek fontosabb szerep jut, ott ezekről is szólnak. Kerülik az ismétlést, s a korábban más kötetben már ismertetett tényanyagot szokásokat, stb. nem mutatják be újra és újra, csak az adott tájegység sajátosságait. Feltételezik, hogy olvasóik többsége ismeri a korábbi köteteket, ezért az egész Székelyföldre jellemző dolgokat csak egyszer írják le.

Váradai Péter Pál gyönyörű felvételeinek eredeti minőségét az egyre jobb nyomdatechnikának köszönhetően az

utóbbi évek kötetei fokozatosan közelítik. (Ezt jól mutatja a „Gyergyó és vidéke” két kiadása közötti különbség.) Lőwey Lilla, aki ugyan nem a kezdetektől, de most már a sokadik kötet szövegét írja, lírai kíséző szöveggel kapcsolódik a képekhez. Nála például egy vidék földrajzi leírása nem a földrajzkönyvek száraz tényeit mutatja csupán, hanem kiérződik belőle a hon szeretete. Saját gondolatait kiegészíti olyan nagy erdélyi írók és tudósok gondolataival, mint Orbán Balázs, Nyírő József, Wass Albert, Kányádi Sándor – hogy csak néhányat említsek.

Lenyűgöző az az alaposág, ami minden kötetet jellemez. Szinte elképzelhetetlen, hogyan voltak képesek magyarországi lakosként a Székelyföld szinte minden települését, minden völgyét bejárni. Hiszen a felvételek arról tanúskodnak, hogy különböző évszakokban személyesen és többször elmentek ezekre a helyekre, ami, a romániai útviszonyokat ismerve, még ma sem kis teljesítmény. A legújabb kötet képei például hat éven át készültek. Természetesen utazásaik alkalmával több vidék fotózása történik párhuzamosan.

Bár Orbán Balázstól napjainkig több könyv született a Székelyföld leírására, a jelen kötetek nagy előnye, hogy vizuálisan is az olvasó elé tárják a látnivalókat; a tájat, az épített környezetet, az embereket, a viseletet, az ember életének jeles napjait. Ezáltal az utazni vágyó újabb és újabb ötleteket meríthet belőlük, a „karosszékben utazó” meg legalább ily módon

ismerkedhet meg Erdély gyönyörű tájaival és népével. Ugyanakkor azt is el kell mondani, hogy abból a szempontból sem vállalkoztak könnyű feladatra a szerzők, hogy míg a tájak a valóságban is gyönyörűek és a népi kultúra még sok helyen virágzik, a Székelyföld jelentős részeit nem a nagy műemlékek, kiemelkedő művészettörténeti emlékek jellemzik. Itt a táj és az ember, illetve a kettő kapcsolata az, ami még az alkalmi látogatót is megfogja. És az erdélyi tájakról származó szerzőket még inkább inspirálhatja a szülőföld szeretete, mely a képeken és a szövegben egyaránt jól tükröződik.

Végezetül egy pár szót a jelen kötet tárgyáról, Gyimesről. Csíkszeredából kelet felé indulva, a Fügés tetőhöz kapaszkodik fel az út. Innen vethetjük az első pillantást a jellegzetes gyimesi tájra, a helyenként csak néhány elszórt fenyőfával tarkított meredek domboldalakra, melyeket a lakosság főként kaszálónak és legeltetésre használ. A dombok között fut a Tatros patak, partjain pedig 24 kilométer hosszan három összefüggő település: Gyimesfelsőlok, Gyimesközéplek és Gyimesbükk. Valamikor mindhárom Csík vármegyéhez tartozott, ma csak

az első kettő része Hargita megyének, Gyimesbükköt mesterségesen leszakították, s Bákó megyéhez csatolták. A település legérdekesebb részei azonban a Tatroszhoz lefutó oldalvölgyek, melyeket – s nem csak a bennük levő vízfolyásokat – patakoknak nevezik az itt élő gyimesi csángók: pl. Tarhavas-pataka, Hidegség-pataka, Bükkhavas-pataka, Áldomás-pataka, Bálványos-pataka. A patak völgyek eleinte lakóházakat rejtenek, majd egyre inkább az állattartással kapcsolatos épületek következnek, míg végül, a hegytetőre felmászva elérjük a juhászok esztenáit, ahol a juhász – nyáron sokszor a családja is – tavasztól őszig kint tartózkodik.

A csángók korábbi századokban menekültek Gyimesbe, hol politikai, hol gazdasági kényszerből. Szemben a moldvai csángók siralmas helyzetével, a gyimesi lakosság nagy többsége magyar, és magyarként való megmaradásuk esélye sem rosszabb, mint a székelyföldieké. Itt még fellelhetők a magyar népi kultúra korábbi rétegei, őrzik viseletüket, gyakorolják ősi gazdálkodási módszereiket. Ugyanakkor kezdenek itt is elhagyni sok mindent, s csak remélni lehet, hogy a gyimesi zene és tánc nagy divatja a magyarországi táncházakban, a már Gyimesközéplekon is évek óta megrendezett nyári tánctáborok rádöbentik a csángóságot kultúrájuk értékeire, s visszatartják a feledésbe merülő elemeket.

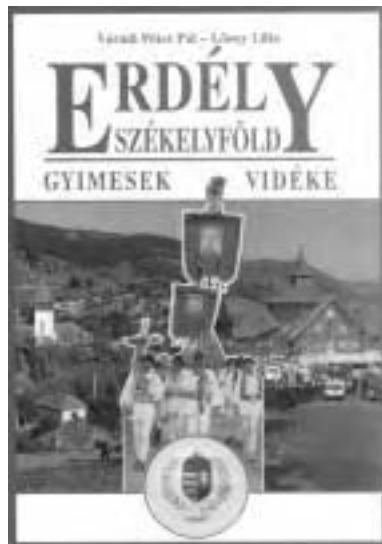
Helyi vezetők is kultúrájuk értékeinek tudatosításán fáradoznak, mint Berszán Lajos tiszteletes, a „Sziklára Épített Ház”-nak nevezett iskola igazgatója. Gyönyörűség volt látni a televízióban, amikor a ballagáskor a három tájegységről származó tanulók székely, gyimesi és moldvai csángó népviseletbe öltözve búcsúztak iskolájuktól.

A Sziklára Épített Ház – „templom és iskola”

Ez a könyv is eljut Gyimesbe, s bizonyára hozzájárul ahhoz, hogy a csángók még jobban felismerjék kultúrájuk értékeit, s becsüljék azt, ami számukra természetes; a gyönyörű gyimesi tájat.

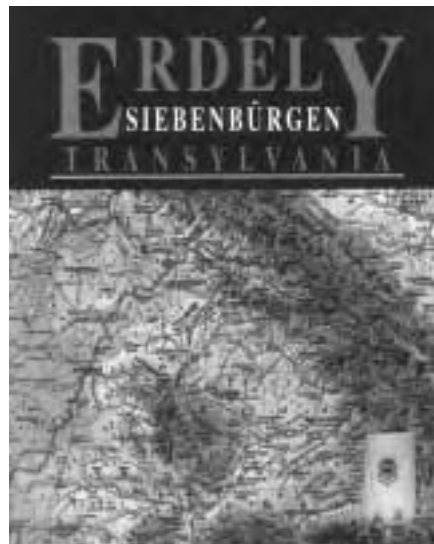
Abkarovits Endre

A GIYIMESÉK VIDÉKÉ kötet szerzői – Várad Pál és Lőwey Lilla – ERDÉLY címmel három nyelvű (magyar, német, angol), egész Erdélyt a Partiumtól a Bánáton át Dél-Erdélyig átfogó reprezentatív fotóalbumot jelentettek meg. Az új fotóalbum előszavát Sütő András írta. A könyv a mai Erdély 16 megyéjének történelmi múltjából és jelenéből ad ízelítőt, 220 oldalon, több mint 300 színes fotón keresztül, képaláírásokkal és képmagyarázatokkal.

Az albumok megrendelhetők:

PÉTERPÁL KIADÓ
8200 Veszprém Pf. 330.
telefon: 88/422-091
fax: 88/403-375
ppkiado@mail.uti.hu

Darmos István:

A cigánytáncok megjelenése a magyar néptánc-szakirodalomban

A magyarság kultúrája nem ismerhető meg, a vele együttélő népek kultúrájának vizsgálata nélkül. Ez az irodalomtörténeti – a folklór és a folklorizmus jelenségeit is érintő – tanulmány a cigányság történetének rövid ismertetését követően bemutatja, hogy a magyar közélet és tudományos élet érdeklődése miként fordult a cigány kultúra felé, s ez hogyan tükröződött a publikációkban. Szól arról is, hogy milyenek látták elődeink a cigány táncművészetét, s ennek kutatása mikor és mi által emelkedett tudományos szintre. Fontos része a publikációnak tánckutatóink ezirányú tevékenységének vizsgálata, s az, hogy miben találták meg a magyar és cigány mozgásvilág összefüggéseit, kapcsolódási pontjait. A tanulmány második feléből képet kaphatunk arról, hogy ez a mozgásvilág mi módon él tovább, illetve éled újra a roma és nem roma táncosok lábán, s milyen kifejezési formákra tartották alkalmasnak neves koreográfusaink. A gazdag irodalomjegyzék segítséget nyújt mindazoknak, akik kedvet kapnak a mű olvasása során egy-egy felmerült problémakör mélyebb megismerésére.

Ajánlom e tanulmányt azoknak a roma és nem roma szakembereknek, akik irodalomtörténettel, tánc-kutatással, táncpedagógiával, magyar vagy cigány néptánc-foglalkozással, táncpedagógiai műhelyeknek, művészeti iskoláknak, roma és magyar táncgyűtteseknek. A tanulmány 36 oldal terjedelemben, B/5-ös formátumban, a szerző magánkiadásában jelent meg. Támogatta a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram.

A kiadvány ára: 600 Ft/db (+ postaköltség), öt darab feletti rendelés esetén a hatodik példány ajándék. Visszonteladók jelentkezését is várjuk. Megrendelhető utánvétellel a következő címen:

Darmos István

3950 Sáropatak, Áchim A. u. 7.
Tel: 20/4342051, Fax: 47/312-812

Tánc-történeiszek régóta használják a képzőművészeti tánc-ábrázolásokat, mint tudományos dokumentumot. Felismerték a bennük rejlő lehetőségeket: irodalmi forrásokhoz társítva segíthetik a feledés homályába merült régi táncformák felidézését. A tánc, mint képzőművészeti téma, átfogó feldolgozását is elsőként egy, a tánc világához tartozó kutató, a nemrég elhunyt balerina és táncpedagógus, Szalay Karola kísérelte meg 1942-ben kiadott doktori disszertációjában. A maga módján ezt a kezdeményezést folytatja 2002. augusztus 15. és október 27. közt megrendezendő kiállításával a székesfehérvári Városi Képtár - Deák Gyűjtemény, egybegyűjtve a magyarországi vonatkozású, illetve magyar művészek által alkotott táncábrázolásokat. A tárlatot a hetven éve született Martin György és Szalay Karola emlékének ajánljuk.

Bezetésként a tánc-történeti publikációkból jól ismert XVIII-XIX. századi grafikai lapokat gyűjtjük egybe, köztük azokat a ritka dokumentumokat, melyek a régi táncstílus jellegzetes megnyilvánulásait ábrázolják: a hajdú-tánc guggolásos és felugrásos motívumait, a katonatánc összefogó-dzásokos vagy kivont szabályával lejtett formáját, s e fegyveres típus népi változatát, rokonát, a pásztortáncot. Nem hiányoznak majd a látnivalók közül a verbunk- és csárdásábrázolások sem, melyek a XIX. század elejétől lezajló táncstílusbeli átalakulást szemléltetik. A művészek, akik mind ezt megörökítették, többnyire hazánkba kerülő külföldiek. Hosszabb-ridebb itt tartózkodásuk alatt rajzolják le a népelet őket különösen érdeklő mozzanatait, a viseletet és a táncot.

Amúlt század második felében viszont már magyar alkotók uralják a terepet: Izsó Miklós, Barabás Miklós, Lotz Károly, Munkácsy Mihály, s kivételt képez a nálunk letelepedő osztrák művész, Canzi Ágost. Legalább ilyen fontos változás, hogy a téma kilép a könyv- és folyóirat-

illusztráció keretei közül, képek és szobrok tárgya lesz. A népelet és néptánc ábrázolások mellett másik vonulatot képeznek azok az alkotások, amelyeken a tánc kultikus, mitológiai, történeti keretben jelenik meg, mint a Múzsák tánca, udvari jelenet, áldozati szertartás vagy a cédrus imádása (id. Markó Károly, Székely Bertalan, Csontváry és mások művein), de lehet szabad festői fantáziálás is (Szinyei-Merse Pál, Hollósy Simon képei).

Bár a fotó térhódításával a tánc-ábrázolás elveszti dokumentációs szerepét, művészeti jelentősége azért - legalább is egy ideig - megmarad. Már nem a látvány-leírás a fontos, hanem a feldolgozás mikéntje, annak a különleges élménynek a megjelenítése sajátos eszközökkel, amelyet a tánc és az új mozgásművészeti formák képviselnek. A XX. század elejének magyar művészei rendkívüli fogékony-

sággal ragadják meg e táncélmény különféle vonatkozásait: Rudnay nosztalgikus múltidézőssel és sírva vigadva, Aba-Novák a magyar falu eleven színektől és formáktól duzzadó panorámájának keretében, Vaszary és Vértés Marcell az egzotikus ritmusú modern társas tánc jeleneteivel, Kövesházi Kalmár-Elza pedig az avantgárd táncfelfogástól ösztönözve. A táncábrázolások e század eleji nagy felfelémozgásának kulcsfigurája talán Medgyessy Ferenc, aki doborművek sorában jelenítette meg a szilaj erejű és sodró szenvedélyességű magyar tánc lényegét.

Atervezett fehérvári kiállítás első sorban múzeumi anyagra épül, de a rendezők szívesen látják magán-személyek jelentkezését is, akik valamilyen figyelemre méltó táncábrázolással rendelkeznek.

dr. Nagy Zoltán
művészettörténész

Városi Képtár - Deák Gyűjtemény
8000 Székesfehérvár
Oskola u. 10.
telefon/fax: 22/329-431
e-mail: keptar@kabel.datatrans.hu

Tánc és képzőművészet

Egy székesfehérvári kiállítás elé

Új élő népzene 8.
Living village music

Major zenekar, Pál István és barátai,
Magyar Dudazenekar, Guzsalyas énekcsoport,
Balla Tibor, Varga Diána, Micsik Béla, Pojendán Gergő,
Kalamona, Unger Balázs és barátai,
Nagy Gábor, Ludas, Kokojza, Berbécs zenekar,
Szalamás zenekar, Kovács Nóri, Agárdi Éva,
Krámlí Kinga, Rozsdamaró zenekar

Hangfelvételek: Főnix Stúdió (Bécs, 2002.)
Hangmérnök: Jánossy Béla
Zene rendező: Havasné Pál
Fotó: Kányó Béla - Borítókép: Berán István
FMVWCD 008 - 1206 Budapest, Pf. 153. - tel./fax: 214-3521 - www.tanchaz.hu

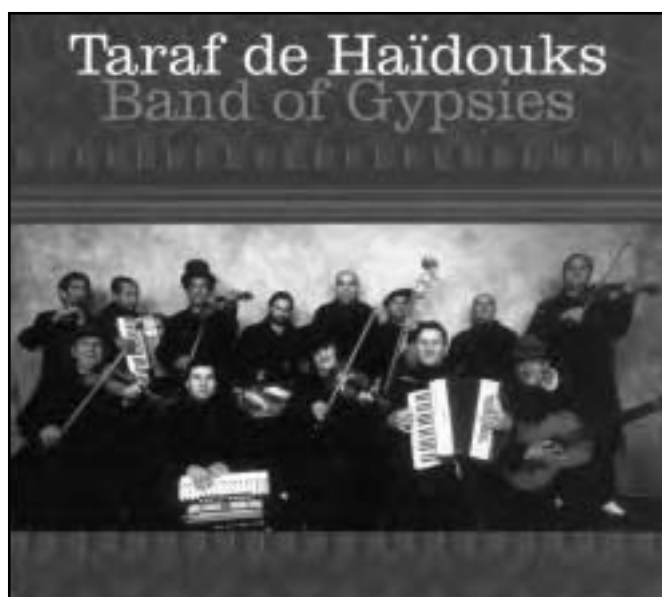
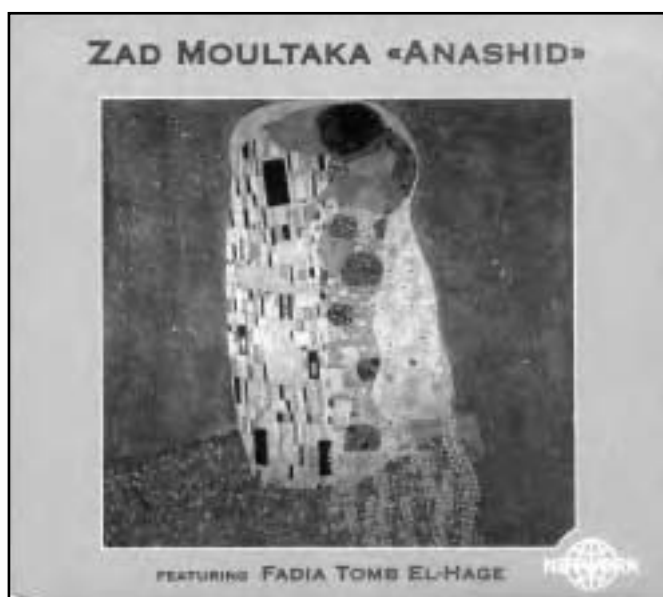
TÁNCHÁZ - NÉPZENE 2002.

1. Tendl Pál dallamai (Sopron)
<i>Unger Balázs</i>	5:20
2. Somogyi dalok
<i>Kokojza egy.</i>	5:05
3. Abaúji szlovák muzsika
<i>Németh D. és a Figur banda</i>	3:50
4. „Szigetközi nádas, berek”
<i>Széles András</i>	4:31
5. Lassú és sűrű (Cege)
<i>Maruzsenszki Andor és zenekara</i>	4:05
6. Gyimesi dalok
<i>Fiastyúk énekegyüttes</i>	4:10
7. Keserves és féloláhos (Gyimes)
<i>Lehöcz Alexandra</i>	2:21
8. Széki lassú és magyar
<i>Virágvölgyi Márta és zenekara</i>	4:14
9. Hertelendyfalvi dalok (Vajdaság)
<i>Kocsis Zsuzsanna</i>	3:47
10. Sokác lakodalmi köszöntő (Mohács)
<i>Végh A., Nyitrai M.</i>	2:26
11. Pe doi pasi és barbunc (Nagysármás)
<i>Morotva zkr.</i>	3:42
12. Lassú és pontozó (Magyarbece)
<i>Dóra Áron és Tintér Gabi</i>	2:29
13. Ádámosi csárdás és szökő
<i>Csombor zkr.</i>	4:41
14. Szerelem, szerelem... (Moldva)
<i>János Hajnalka</i>	2:24
15. Klézsei kettősök (Moldva)
<i>Fabri Géza</i>	2:35
16. Rutén lakodalmi zene (Técső)
<i>Pál István és zenekara</i>	5:16
17. Hajnali és csárdás (Kalotaszeg)
<i>Hajdú Kinga és a Vilmos zkr.</i>	3:46
18. Mérai csárdás és szapora
<i>Szeredás zkr.</i>	4:52

Összidő: 69:34

1. Major zenekar: Mérai verbunk, legényes és szapora (Kalotaszeg)	5:16
2. Pál István és barátai: Keserves, invertita és szapora (Kalotaszeg) ...	4:20
3. Magyar Dudazenekar: Dudahimnusz	8:10
4. Guzsalyas énekcsoport: Jászsági dalok	2:46
5. Balla Tibor: Alföldi népdalok tekerőn	2:19
6. Varga Diána: Kiszpejlovom az Alföldet kapálj... (Nyíradony)	3:18
7. Micsik Béla: Részkei citeramuzsika Magda Imre játéka után	4:17
8. Pojendán Gergő: Este későn falu végen jártam (Somogy)	2:41
9. Kalamona: Dudanóták (Somogy)	3:05
10. Unger Balázs és barátai: Perkátai pakulár és seprős	3:35
11. Nagy Gábor: Tereskei dudanóták furulyán (Nógrád)	2:33
12. Ludas: Nógrádi táncok - verbunk, csárdás és friss	4:21
13. Kokojza: Lassú és sebes csárdás (Gyimes)	3:03
14. Berbécs zenekar: Kerekes és tisztí héjsza (Gyimes)	3:46
15. Szalamás zenekar: Pontozó és gyors csárdás (Lőrincréve)	2:49
16. Kovács Nóri: Szép a tavasz, de szebb a nyár... (Székelyföld)	2:27
17. Agárdi Éva: Érpataki népdalok citerán	3:54
18. Krámlí Kinga: Beleestem a Tiszába... (Nyíradony)	1:35
19. Rozsdamaró zenekar: Mérai csárdás és szapora (Kalotaszeg)	3:44

Új Network lemezek a Fonóban

ULTRAMARIN

Előző számunk CD-ismertetőjében szerepelt az Ultramarin produkció, amelyről most a szerző írását közöljük.

Elhatároztam, hogy megmutatom, hogyan hallok a népdalokat. Mit hallok a belső hallásommal, amikor felcsendül egy magyar népdal. Orosz népdalokkal már több, mint tíz éve szoros viszonyban vagyok a Baba Yaga együttes tagjaként, és mindig ott motoszkált a fejemben a kérdés, miért nem próbálom meg ugyanezt magyar alapanyaggal. Az életem úgy alakult, hogy erre most nyílt lehetőségem. Most, amikor fényesen magyarkodnak a jól helyezkedő kurzusmagyarok, én pedig nem vagyok biztos benne, hogy érdeklí-e igazán az embereket manapság ebben az országban a saját népzenejük.

Nem próbáltam népdal-szakértői tollakkal ékeskedni, nem törekedtem rá, hogy a kiválasztott dalok a legfrissebb gyűjtésekből származzanak. Éppen ellenkezőleg. Azokhoz a dallamokhoz nyúltam, amelyeket minden átlagos óvodás ismer. Szerintem ugyanis ezek egytől egyig világlágerek. Arra gondoltam, ahhoz, hogy ez kiderüljön róluk, épp csak annyi hiányzik, hogy feldolgozzam őket. (Fő az önbizalom, kisebb célokért el sem érdemes indulni.)

Nagy tisztességnak tartom, hogy amikor az első vázlatokat megmutattam a körülöttem élőknek, egyik barátom mindjárt elhatározta, kiadót alapít, hogy ezt az anyagot megjelentethesse – ez lett a La Ventana Kiadó. A másik barátom meghívott, dolgozzam a hangstúdiójában, sőt, a nevet is felvette – ez ma az Ultramarin Stúdió. Az is jó érzés volt, hogy mindenki, akit felkértem, működjön közre a felvételeken, azonnal igen mondott. Salamon Bea volt az első, aki csatlakozott hozzám, őt követte Herczku Ágnes és Agócs Gergely. A gitáros az a Sipeki Zoltán, akivel Salamon Bea a Heavy Méta zenekart csinálta, és aki nélkül Presser Gábor vagy Zorán el sem indul a színpad felé. Először dolgozhattam együtt a fiammal, Bornai Szilveszterrel, aki nagy segítségemre volt, mint zenész és mint hangmérnök egyaránt.

Ezt a zenekart, az Ultramarint, nem magamnak hoztam létre. Hivatalosan nem is vagyok tagja. Az Ultramarin a lemezen hallható zenészek produkciója, és most, hogy már a boltokba került, a közönségé. Nekem már nincs dolgom vele. A háttérből figyelem, mi lesz a sorsa: szépen feloldozást nyer, mint valami bocsánatos bűn, vagy beleröpíti a magyar népdalokat azokba a régiókba, ahol már ott vannak az írek és még néhány olyan nép zenéje, amelyeknek sikerült felhívniuk magukra a figyelmet, és nem feltétlenül csak a népzene-rajongók figyelmét.

Bornai Tibor

Buda Stage

Dzsesszpéntek

Március 1-én a Trio Midnight és a vendégként meghívott Dresch Mihály koncertjével megkezdődött a Raiffeisen Jazz Club koncertsorozata, amelynek keretében havonta egy alkalommal pénteki napon a hazai dzsesszélet kiválóságai „örömmel zenélnek” a Buda Stage-ben. Egy-egy alkalommal a fellépők vagy kimagaslóan tehetséges fiatalok, akik vendéget is választanak az előttük járó nemzedék tagjai közül, vagy épp az idősebb generáció jeles képviselői, akik fiatalokat kérnek fel közreműködésre.

Legközelebb a Balázs Elemér Group tartja itt lemezbemutató koncertjét április 12-én, majd május 3-án a Cumó trió játszik, amelynek zongoristája, a 21 éves Oláh Cumó Árpád, akinek oroszánrésze volt abban, hogy az együttes a legjelentősebb európai tehetségkutató versenyen, a belgiumi Hoeillartban négy fődíjat is kapott. Vendégük ráadásul Babos Gyula lesz. Június 7-én pedig a László Attila Band következik, amelyben Oláh Kálmán zongorázik.

K.T.L.

A XIX. század hatvanas éveiben a ponyvakiadók sikerrel kezdték terjeszteni a Grimm testvérek által lejegyzett mese különböző átíratát. Ennek nyomán Hófehérke történetének szóbeli terjedése is elkezdődött, így rövid idő alatt nálunk is alapvető mesetípussá vált és azóta is a magyar népmesekincs részét képezi. Számptalan izgalmas változata alakult ki a Székelyföldtől egészen Somogyig, melyeket ma már néprajzi gyűjtők lejegyzéseiből ismerhetünk.

Mi egy olyan változatot választottunk, amelyik a klasszikus mese minden lényeges elemét tartalmazza, tehát a gyerekek számára a történetben semmi nehezen értelmezhető esemény nincs, mert ismerik. A dalok szövegei a magyar népköltészet hagyományait követik, a zene pedig arra mutat jó példát, hogy a manapság sokak által alábecsült hangszer, a szintetizátor is alkalmazható a zenei tradíciók folytatására, ha a szerző és előadó a magyar népzene régi motívumkincséből, játéktípusából és díszítési hagyományából táplálkozik.

A zenés, táncos mesejáték koreográfus rendezője Mosóczy István. Az előadást a Gödöllő Táncegyüttes Táncszínháza mutatta be 2002. február 23-án. Az alkotók szándéka a szórakoztatáson kívül az is, hogy a gyermekek figyelme a hagyományos népi kultúra felé tereledjék, és lássák, hogy azt a mai ember is használhatja gondolatai, érzelmei kifejezésére.

Az előadás megvalósítását támogatta az NKA Táncművészeti és Népművészeti Kollégiuma, Gödöllő Város Önkormányzata és a Magyar Országgyűlés. (Kiss Ferenc)

Gyimesközéplok

A Magyar Sajtófóto 2001. pályázaton Molnár Zoltán budapesti fotográfus hat felvételből álló sorozatával a Társadalomábrázolás - dokumentarista fotográfia kategóriában II. díjat nyert. A képek a Néprajzi Múzeum kiállításán láthatók március 16. és április 11. között.

ERDÉLY

Balánbánya (Gyergyó)

1997-2001

Molnár Zoltán Spanyolországban és Portugáliában készült fotóiból állít ki májusban a Nyitott Műhely Galériában (Budapest, XII. kerület, Ráth György utca 4.), a Fotó hónap keretében. E képeket ősszel a marosvásárhelyi Vár Galéria mutatta be.

A hagyományok átadásának felelőssége

Hiánypótló táncvezetői képzés

Csaknem két évtized szünet után végre ismét indult egy táncvezető-képző tanfolyam, mely a közelmúltban fejeződött be. Az utóbbi években a táncmozgalom igencsak érezte a vezetők továbbképzésének elmaradását, ezért volt nagyon szerencsés és időszerű a Táncház Egyesület kurzusának megszervezése Bakonyi Erika közreműködésével, amelynek a Belvárosi Ifjúsági Ház adott otthont.

Ilyen továbbképzésre a hetvenes évek elején többre is sor került nyári táborok formájában, a Művelődési Intézet támogatásával, Héra Éva irányító szervezésével. Szakmai vezetőként magam is aktív szerepet játszottam benne, táncfolklorisztikai segítőm - egykori táncos társam - Martin György, a zenei munkatársak Sebő Ferenc, Halmos Béla és tanítványaik voltak. Ezekben a tanfolyamokon nagyon sok új tanárt képeztünk, s egy ideig az új vezetők el is tudták látni a táncvezetés irányítását. Az viszont nem volt szerencsés, hogy utána majd két évtizedig nem történt hasonló továbbképzés, pedig az új vezetők neveléséhez egyre több gyűjtött tánc és pedagógiai tapasztalat halmozódott fel, s egyre több fiatal kíváncsított megismerkedni néphagyományainkkal, itthon és külföldön egyaránt.

De miért is tartjuk fontosnak a táncmozgalmat, az óvodai, iskolai néptáncoktatást, illetve a táncgyűjtések művészeti munkáját? Olyan sokat emlegettem már, hogy amikor élt még a hagyomány a nép körében, a nagyszülők, apukák, anyukák, a családon belül a testvérek, vagy egy-egy kis baráti közösség is milyen gondossággal adták át az ifjabbaknak, gyerekeknek népünk hagyományait. Azért írtam így, hogy „népünk hagyományai”, mert az említett közvetítők nemcsak játékokat, táncokat, dalokat tanítottak, vagy meséltek a gyerekeknek, hanem a népünk kultúrájának az egészét adták át az újabb generációnak. Ez nem volt csekély feladat! Amikor iskola sem volt a kisebb falvakban, településeken, különösen fontos szerep jutott ennek a nevelői munkának: a néphagyomány nevelte fel az ifjúságot.

Az iskolák általános megszervezése nagy segítséget jelentett abban, hogy a gyerekek megtanultak írni, olvasni, számolni. Megismerkedhettek hazánk és szomszédaink földrajzával, történelmével. Az irodalom, a költészet is gazdagította a gyerekek ismereteit, fejlesztette szépérzéküket, s elkezdődött az ének- és rajztanítás is. De mi történt mindeközben a korábban oly sok ismeretet közvetítő, nevelő néphagyomány értékeivel? Sajnos, az akkori tanítók ilyen ismeretekkel nem rendelkeztek, e tárgynak nem volt oktató, tanári gárdája, s igazán ma sincs megoldva ez a kérdés. Mi lehet ennek az oka? Az első, hogy hatalmas adattára van a néptáncoknak, népi játékoknak, népszokásainknak, melyek hajdan nevelték a kicsi gyermekközösségeket, de az ifjúság és a felnőttek magatartásformáit is szabályozta. Ezen értékek tanítása nem annyit jelent, mint az énekórán az énektanítás, rajzórán a rajz tanítása, vagy az irodalom tantárgy igényei szerint a vers vagy a regény olvasása.

A néptáncokhoz - mint már említettem - az egész néphagyomány szervesen kapcsolódik, s olyan hatalmas ismeretanyagot, sokoldalúságot követel, ami bizony csak nagy munka árán szerzhető meg. Arról még nem is szoltunk, hogy egy tanárnak nemcsak egy tájegység hagyományait kell ismernie, hanem szinte valamennyit, sőt, a nemzetiségek, illetve a szomszéd népek tradícióját is, hiszen ezek tanulmányozása nélkül nem értjük meg igazán a magunkét sem. A néphagyomány mellőzésének másik okára Kodály Zoltán hívta fel a figyelmet a Magyar Népzene Tára - Gyermekjátékok kötete bevezetőjé-

ben (1951): „Flóri könyve” óta (1830) legtöbb nevelőnk abban a tragikus tévedésben élt, hogy a népet nevelni annyi, mint valójában kiforgatni, másra, jobbra, értsd: idegenre tanítani. Fokozódott ez 1850 után, az osztrák tanítási rendszer bevezetésével. Földfeletti és földalatti csatornákon bőven áramlott be a német ízlés, de nem a jó, a nagyok útját egyengető, hanem az alacsony, a tucat és fércművek szálláscsinálója. Aki nem lapozza át e félévszázad iskolai és óvodai gyűjteményeit (kritikai történetük még nincs megírva), nem lehet képe róla, micsoda nemzetpusztító merénylet készült itt gyermekeink, s bennük az egész magyar jövő ellen. Ahová eljutott, kipusztította a még megmaradt hagyományt...”

Talán ez a néhány gondolat magyarázatot ad arra, hogy az iskolai oktatásba miért nem került be a néptánc, a néphagyomány. S még az is tudnivaló, hogy korábban a gyűjtések - a népzene kivéve - hiányosak voltak, ezért a táncokat tanító tanárok pedagógiai módszere sem alakult ki. Hiszen 40-50 éve a táncot úgy tanultuk, hogy oktatóink megmondták, hogy ebből a motívumból ennyit, a másiktól annyit táncoljunk, a térben így vagy úgy haladjunk. Időnként kérték, hogy rögtönözzünk, de akkor még a táncok belső törvényszerűségeit nem ismert senki. Hála Istennek, azóta nagy előrelépés történt, a táncok gyűjtése és azok belső törvényeinek feltárása ügyében. Ennek eredményeképpen ma városi környezetben is képesek vagyunk újraéleszteni a néphagyományt, s tovább is tudjuk adni, mint hajdan történt ez a nép körében. Ez nagyon nagy dolog, ezt csodálja a világ körülöttünk, mert ilyen

Kanyó Béla felvétele a 2001-es Táncháztalálkozón készült

formában tradíció újraélesztése, ápolása, megmentése sehol sem történik.

Sajnos, ez a különleges kultúrmentés nálunk is nagyon szűk körökre korlátozódik, mert nincs elegendő szakember, szaktanár, akik az ehhez szükséges széleskörű ismerettel rendelkeznének. Néhány iskolában már sikeres a néptáncoktatás, de még messze nem a teljes iskolahálózatban. A táncvezetői tanfolyam hiánypótlást végzett, hiszen a hallgatók közül sokan nemcsak táncházakban hasznosítják ismereteiket, hanem iskolákban, óvodákban vagy együtteseknél.

A képzés két éves volt, havonta egy-egy hétvégén találkoztunk, szombaton és vasárnap. Az első félévben 28 fővel indultunk - közülük húszan végezték el sikerrel. Legtöbben vidékről jártak a tanfolyamra, ketten Kolozsvárról.

A tanfolyam gyakorlati tánc és játék tanulásán túl (a dunai, tiszai, erdélyi dialektusterületekről 12 tájegység, játékmódszer-tan, játéktípusok; testséma - Timár Sándor, Sándor Ildikó, Tálás Ágnes) táncfolklorisztikai alap-

ismeretekkel (Dr. Pesovár Ernő), tánc történettel (Kaán Zsuzsa), általános és csoportpszichológiai és pedagógiai ismeretekkel, különböző korosztályok tanításának elemzésével (Stang Tünde), ünnepi szokásainkkal (Karácsny Molnár Erika), népzenevel (Eredics Gábor), daltanítással (Fábián Éva), néprajzi alapismeretekkel, a néprajzi gyűjtés módszertanával és hagyományoktatással (Sándor Ildikó, Agócs Gergely), táncjelírással (Neuwirth Annamária) és művelődésszervezéssel (Németh Katalin) foglalkoztunk. A tanfolyam szombati órái után aprók táncába és tánc házba látogattunk, mely után az ott látott módszertani fogásokat összegeztük.

Feladat volt még az egymás közti tánc tanítás, gyerekek egymás előtti tanítása és annak értékelése - időnként vendégtanárokat is fogadtunk (Furik Rita, Richtarcsik Mihály, Plugor Judit és Könczei Árpád).

Nagy élményt jelentett a hallgatók számára a két nyári tánc tábor. Az első évben a szlovákiai Gombaszögön, a második alkalommal pedig az erdélyi

Magyarlapádon volt a tánc tábor (a fent említett táncoktatók vezetésével), ahol a hallgatók adatközlőkkel is találkozhattak. Mindez azért volt fontos, hogy a leendő táncvezetők más-más kulturális közegben is tapasztalatot szerezzenek, idegen terepen is próbáljanak meg kapcsolatokat teremteni, hiszen a tánc házban nap mint nap más-más emberekkel találkozhatunk.

A felsorolt tantárgyak, feladatok mennyisége azt igazolja, hogy a hallgatóknak két év alatt, havi találkozókkal nagyon kevés idejük jutott a záróvizsgára felkészülni. Mégis örömmel írhatom, hogy megértették a néphagyomány jövőbeni szerepét, s azt, hogy a tanfolyam csak irányadó volt arra, hogyan készüljenek fel az adott módszer segítségével a jövőbeni feladatokra. Megértették, hogy miként használják fel népi műveltségünk gazdag értékeit az oktatói, nevelői munkában, és hogy ezekhez az értékekhez csak felelősséggel nyúlhatnak.

Timár Sándor
Budapest, 2002. február 27.

FELHÍVÁS!

V. Kárpát-medencei Verbunkverseny

A Zalaegerszeg Megyei Jogú Város anyagi támogatásával a „Tedd ki a pontot!” Nemzetközi Legényesverseny példáján elindulva az 1998-as évben versenysorozatot hirdettünk meg, amelynek célja, hogy mi, mai táncos fiatalok a Kárpát-medence jellegzetes, szép férfi táncával, a verbunkkal kössünk mélyebb ismeretséget. Ez az adott táncok ismerete mellett az adatközlővel való személyes ismerkedést is jelent. A sorozatot az első évben Zerkula János (Gyimesközéplek) táncával kezdtük, majd pedig a Marossárpatakon élő Székely János táncával ismerkedtünk. 2000-ben a mérai Berki Ferenc (Árus) verbunkja volt terítéken, tavaly pedig Fülöp Ferencnek, a Decsi Hagyományörző együttes kiemelkedő táncosának anyaga volt a feladat. Az idei évben egy másik még élő nagy verbunktáncos egyéniség megismerését tűztük ki célul: a Gyimesközéplekon élő Blága Károlyt („Kicsikóta”).

I. forduló: Kötelező tánc

A táncos feladata, hogy 2 perc időtartam alatt féloláhos és verbunktáncot mutasson be Blága Károly táncából. A kötelező folyamatot az 504. sz. MTA filmen látható táncval kell kezdenie, majd a fennmaradó időben a táncos szabadon építkezhet a leírt táncanyagból.

II. forduló: Szabadon választott tánc

A táncos feladata, hogy két perces időtartam alatt rögtönzött táncot mutasson be Blága Károly táncából, melyet kiegészíthet bármely gyimesi adatközlő féloláhos és verbunktáncával.

Segédanyagok: táncjelírás és filmanyag, amelyek a Zalai Táncegyüttes adattárában rendelkezésre állnak, és a benevezett versenyző kérésére átmásolhatóak. Táncjelírás és filmanyag kérdésében Czigány Árpádné Ibolyánál lehet érdeklődni.

A zsűri öt tagból áll, soraiban a hazai szakembereken kívül helyet foglal Blága Károly is. Értékelési szempontok:

1. A tánc hitelessége, stílusa
2. A szabad tánc építkezésének színvonala
3. A táncos megjelenése, magatartása, viselete

Pénzdíjak:

I. díj: 50.000 Ft; II. díj: 40.000 Ft; III. díj: 30.000 Ft;
IV. díj: 20.000 Ft; V. díj: 10.000 Ft

A zsűri feladata a felajánlott díjak odaítélése is.

A verseny időpontja:

2002. május 12.

10.00-16.00

Helyszín:

Városi Hangverseny és Kiállítóterem,
Zalaegerszeg, Ady út

A verseny ideje alatt fesztivál zajlik városunkban, amelyen külföldi együttesek mellett több mint tíz hagyományörző együttes is részt vesz. Vendégeink lesznek többek között Vajdaszentivány, Gyimesközéplek, Panit, Nyáradselye, Nyárádmagyarós, Marossárpata, Külsőrekecsin hagyományörző táncgyűttese.

A versenyre jelentkezőknek díjtalanul biztosítjuk a szombat éjszakai szállást, valamint a szombati ebédet és vacsorát. A Dunántúl területén, négy versenyző egyidejű felkészülése esetén a kötelező anyag letanításához díjtalanul oktatót biztosítunk.

A jelentkezés módja:

Kérésre jelentkezési lapot is küldünk, de ezen kívül a megadott telefonszámon, vagy személyesen is lehet nevezni a verseny megkezdésének pillanatáig. A díjtalan szállás és étkezés igénybevételére csak a május 1-ig regisztrált versenyzőknek van lehetőségük.

Jó felkészülést kíván a Zalai Táncgyüttes Egyesület, Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata Kulturális és Idegenforgalmi Bizottsága!

Információ: Gönczi ÁMK

8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21.

tel.: 92/596-482

„TEDD KI A PONTOT!”

VI. Nemzetközi Legényesverseny

2002. április 27. – Budapesti Művelődési Központ

A versennyel a rendezőség segítséget kíván nyújtani a legényes tánc minél magasabb színvonalú elsajátításához és továbbéltetéséhez. Az évenkénti versenyen a Kárpát-medence kiváló legényes táncosainak anyaga kerül sorra Kalotaszegről, a Küküllő mentéről és a Mezőségről. A versenyre 18. életévüket 2002. Szent György napjáig betöltött férfiak jelentkezhetnek. A táncosokat öt tagú szakmai bizottság értékeli.

I. Kötelező tánc: Berki Ferenc „Árus” filmre vett táncából a rendezőség által kijelölt három folyamat

II. Szabad tánc: Mérai legényes (8–12 pont rögtönzés)

A versenyző szabadon építkezhet a kötelező folyamatokból és/vagy Tótszegi István „Bonc Pitti”, Kömös György „Gazsi”, Árus Béla és más mérai táncosok anyagából, a táncfolyamatok építkezési elveinek megfelelő módon történő újraalkotásával.

A felkészüléshez szükséges videófelvételt – hozott kazettára – és táncírást a rendezőség ingyen bocsátja a versenyre jelentkezők részére, a nevezési díj (1.500,- Ft) befizetését igazoló szelvény vagy másolatának bemutatását követően.

Nevezési határidő: 2002. március 31.

Tervezett díjak:

I. díj: 100.000,- Ft; II. díj: 70.000,- Ft; III. díj: 50.000,- Ft

A kitöltött nevezési lapokat a nevezési díj befizetését igazoló szelvény fénymásolatával együtt kérjük visszaküldeni. Külhoniak nemzetközi postautalványon vagy átutalással a Budapesti Művelődési Központ 11784009-15490610 számlaszámára adhatják fel – országuk pénznemében – a nevezési díjnak megfelelő összeget.

Budapesti Művelődési Központ
Bartók Táncgyüttes Alapítvány
H-1518 Budapest Pf. 145.
tel.: 36/1/371-2782
fax: 36/1/371-2761
e-mail: bartok@bartokdance.hu

ÖRÖKSÉG-HÍREK

www.folkorokseg.hu

XII. Gyermekek és Ifjúsági Néptánc Találkozó

Április 5-6-7., Szeged

Információ: Orbán Hedvig igazgató

Szeged, Gyermek Ház, 6724 Kálvin tér 6. Telefon, fax: 62/420-278

III. Országos Ifjúsági Néptáncfesztivál

Április 26-27-28., Pápa

Jelentkezési határidő: március 15.

Információ: ÁFEOSZ, Varga Edit, 1054 Budapest, Szabadság tér 14.

Telefon: 353-4222, 30/301-3314, Fax: 311-0066

II. Országos Ifjúsági Szólótáncverseny

Május 24-26., Eger

Információ: Megyei Művelődési Központ, Lisztóczy Mónika

3300 Eger, Knézich K. u. 8.

Telefon: 36/510-025, Fax: 36/510-029

ÖRÖKSÉG GYERMEKTÁNC FESZTIVÁLOK

GYERMEKMAJÁLIS

Május 4-5., Kecskemét

Jelentkezési határidő: március 15.

Cím: Vajda Péter Művelődési Központ, Csasztvan András

5540 Szarvas, Kossuth tér 3.

Telefon, Fax: 66/311-464

Részvételi költség: szállás 1.000 Ft/fő/éj, napi három étkezés 1.300 Ft/fő

PÜNKÖSDÖLŐ

Május 18-19., Szekszárd

Jelentkezési határidő: március 15.

Cím: Babits Mihály Művelődési Központ, Matókné Kapási Júlia

7100 Szekszárd, Szent István tér 10.

Telefon/fax: 74/316-722

Részvételi költség: 2.300 Ft/fő

SZOMSZÉDOLÁS

Május 24-26., Debrecen

Jelentkezési határidő: március 15.

Cím: Kölcsey Ferenc Megyei Közművelődési Intézet, Koroknai Katalin

4026 Debrecen, Kálvin tér 2/a.

Telefon: 52/530284, 52/413-977, Fax: 52/416-040

Részvételi költség: szállás 1.000 Ft/fő/éj, napi 3 étkezés 1.000 Ft/fő

ORSZÁGOS

NEMZETISÉGI FESZTIVÁL ÉS MINŐSÍTŐ VERSENY

RÁCKEVE, 2002. ÁPRILIS 27-28.

Április 27. - szombat

Délelőtt 10 órától - Néptáncosok Országos Bemutató Színpada: minősítő verseny

A verseny után a román és cseh vendég együttesek műsora.

Este táncház, muzsikál a Szalámás Zenekar. (helyszín: az általános iskola csarnoka)

Április 28. - vasárnap:

Délután 14 órától - menettáncos felvonulás

15 órától - nemzetiségi gálaműsor

(helyszín: az Ács Károly Művelődési Központ szabadterei színpada)

Bővebb információ: Ács Károly Művelődési Központ, Ráckeve

Budai Gábor igazgató

Tel/fax: 06-24-518-650, 06-24-424-150

muvkozp@mail.mtav.hu

Khamoro

Cigány Tánc Stúdió

A Khamoro Cigány Tánc Egyesület 2001-ben alakult, céljai a cigány tánc-kultúra, a cigányzene, a hagyományok megőrzése, a roma és nem roma gyerekek, felnőttek oktatása, tánc táborok, tánc házak, tánc kurzusok szervezése. Az egyesület vezetői Szitai Mária, Farkas Zsolt (a Kalyi Jag Együttes tagjai), a Kalyi Jag Roma Nemzetiségi Szakiskola folklór tanárai, a Khamoro Cigány Tánc Stúdió vezetői. Több éve tanítunk általános iskolákban, tánc házakban, itthon és külföldön egyaránt. Szakmai körökben köztudott, hogy a táncos motívumok keverednek, ezáltal nem őrzik meg eredeti formájukat. Ezért szükség van arra, hogy ezeket a táncokat olyan hiteles előadóktól tanulják meg, akik megőrizték ennek a műfajnak a tisztaságát. Szükségesnek éreztük tehát egy olyan fórum életre hívását, ahol tanulni és fejleszteni lehet a cigány táncok eredeti formáit. A táncstúdió idén februárban indult a Kalyi Jag Roma Nemzetiségi Szakiskolában (1068 Budapest, Felsőerdősor u. 6.). A tanfolyamokon a jelentkezők az alábbi táncokat sajátíthatják el:

Szatmári cigány táncok (Nagyecsed)

Szatmári cigányos csárdás

Cigány botoló

Romániai csingerálás

Az oktatás első felében a tánc elméleti részével foglalkozunk, videó anyagok segítségével betekintést nyújtunk az archaikus cigány táncok formáiba; második részében pedig a tánc tanulással. Egy-egy dialektus megtanulása két hónap, a foglalkozásokra heti két alkalommal, szerdán és pénteken, 16 órától 19 óráig kerül sor.

A kéthónapos tanfolyam (16 alkalom) részvételi díja: 9600 Ft/fő.

Célunk olyan táncokat és táncosokat kinevelni, akiknek a jövőbeni célkitűzései közé tartozik a hagyományos cigány tánc oktatása, illetve annak magas szinten való művelése.

Minden jelentkezőt szeretettel várunk!

Jelentkezés:

Khamoro Cigány Tánc Egyesület

1107 Budapest, Szállás u. 15.

Szitai Mária: 06-30/224-8055

Farkas Zsolt: 06-20/361-5140

TáncFA állítás

Digitális filmarchívum készül

A magyar néptánc – vagy tágabban fogalmazva: Kárpát-medencei tánc kultúránk – tömegek érdeklődését és támogatását tudhatja maga mögött. E műfaj majd fél évszázada hivatásos formában megjelenik a színpadon, fiatalok tízezrei művelik az amatőr művészeti mozgalmak keretében, az elmúlt 25 év alatt pedig önálló szubkulturális létre tett szert, városi táncházak képében. A növekvő társadalmi elismertség jeleként a Nemzeti Alaptanterv a néptáncot beemelte a közoktatásba az iskolakezdéstől a középiskolás korig, valódi elismertségét pedig az mutatja, hogy egyre több iskola ténylegesen fel is veszi tantervébe e tárgyat, és ennek nyomán százak választhatják szakmájuknak a néptánc-pedagógiát.

Ne felejtjük el azonban, hogy e széles alkalmazási paletta egy gyökérből táplálkozik, mindig a „tisza forráshoz” nyúl vissza: az eredeti, autentikus néptánc, a paraszttáncosok tudásához, mozgáskészségéhez. E tudás megszerzésének mai, általánosan használt elsődleges forrása a kiemelkedő táncosokról készített mozgóképes felvételek. Az autentikus táncosok, a táncos „adatközlők” repertoárjának filmes rögzítése ugyan már az 1920-as évek végén megkezdődött, a néptáncokat jelentősebb mértékben az ötvenes évek óta veszik mozgófilmre a kutatók. Sokáig csak a 16 mm-es fekete-fehér, többnyire néma filmfelvételek szolgáltatták az – esetenként így is csak szűkös – alapot az érdeklődés kielégítésére. A felvételek zöme az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztályának központi gyűjteményébe került, majd ennek egy részét a Népművelési Intézet Néptáncosok Szakmai Háza, mint szolgáltató tette a szélesebb szakmai közönség számára hozzáférhetővé.

A XX. század hetvenes éveinek végére, nyolcvanas éveinek elejére a néptánc-együttesek és a táncházak tömegeket megmozgató hatása nyomán egyre növekvő igény jelentkezett újabb és újabb táncos anyagok megismerésére, illetve a már ismert táncok érdekesebb változatainak feltárására. Szakmai központok vezetői, koreográfusai és táncosai szerveztek gyűjtőutakat vagy hívtak meg autentikus adatközlőket, hogy tudásukat bővítsék, munkájához eredeti és új anyagot találjanak, amely eredetisége révén koreográfiajuknak, tanítási készletüknek egyéni jelleget és értéket ad, és – nem utolsósorban – mindig rendelkezésükre áll.

E társadalmi gyűjtések során nagy mennyiségű videofelvétel készült. Szerencse, hogy az érdeklődés és az aránylag elérhető árú videotechnika egyidejűleg akkor jelent meg, amikor régióinkban még volt alkalom eredeti táncos eseményeket, vagy megrendezett körülmények között nagyszerű előadók hiteles táncait rögzíteni, és így megőrzését egy időre biztosítani. A néptánc autentikus alkotói, a kiemelkedő tehetségű paraszttáncosok megfoghatóságával tűnik ki egyre

észrevehetőbben a gyűjtők munkájának jelentősége, ráadásul a néptánc megismerése iránt változatlan igény mutatkozik. Világossá vált, hogy ezen improvizatív kinetikus tudás efemer „terméke” – a néptáncos mozgásformák – értő módon való átadásának hagyományos folyamata és kreatív továbbéltetése az életformák változásával megszakad. Megszűnik tehát az a kiapadhatatlannak hitt forrás, amelyhez eddig mindig vissza lehetett térni újabb és újabb felvételek készítése érdekében. Ezért az eredeti táncokról készült felvételek törvényszerűen felértékelődnek.

Am éppen rögzítési technikájuk, az olcsóbb, tehát gyengébb kategóriába tartozó (rendszerint VHS, S-VHS, Hi8 rendszerű) videoszalagok fokozatos romlása miatt várható az értékes képi anyag eltűnése – e felvételek bizony veszélyeztetettek. Ugyanakkor azt is észre kell vennünk, hogy a különböző helyen készített felvételek létéről többnyire csak azok az egyének vagy intézmények tudnak, akik azokat elkészítették.

Az internet megjelenésével a néptánc forrásanyagról való tájékoztatás, annak elérhetősége és megőrzése területén új lehetőség tárult fel. A videós gyűjtemények digitalizálása és internetes hozzáférhetőségének biztosítása révén egyszerre oldódna meg az értékes néptáncos mozgóképi anyag megőrzése és társadalmilag széles körű megismertetése. Ezért kezdeményezte az MTA Zenetudományi Intézet Néptánc Osztálya egy TáncFilm Adatbázis felépítését, vagy TáncFA állítást (ültetést?), eleinte csak szűk körben, néhány együttesvezetővel, akikről tudtuk, hogy jelentősebb saját videós gyűjteménnyel rendelkeznek. Ahogy a kezdeményezés híre elterjedt, mind többen csatlakoztak, mára körülbelül már negyvenen álltak nevükkel és gyűjteményükkel az ügy mellé – úgy tűnik, a csemete gyökeret eresztett.

Célunk elsősorban az, hogy a digitalizálás révén megőrizzük az eredeti, autentikus táncosok mozgásanyagát, és az internet révén ismertté is tegyük azoknak létét. De nem állnánk meg egy szöveges adatbázisnál (tehát mondjuk annak táblázatos feltünteté-

sénél, hogy Magyarózárdról hány pontozó található a Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumában, és azt ki, mikor táncolta, gyűjtötte), hanem magát a tényanyagot, a néptáncról készült, immár digitalizált felvételeket is közzétennénk. Talán mindenki számára egyértelmű, hogy ez a megoldás a néptáncpedagógusi és alkotói-koreográfusi munka eredményességét, hatékonyságát jelentősen növelné.

Minden szakember, együttesvezető, oktató és táncos csak nyerhet azon, ha nem kell heteket, hónapokat azzal töltenie, hogy a számára fontos táncanyagot felkutassa, újabb anyagot ismerjen meg, idejét utazással és keresgéléssel töltsse. Ha könnyen felmérhetjük, hogy egy-egy megismerni kívánt tánc típusról vagy területről van-e már gyűjtött tánc, talán nem fogjuk elődeink munkáját esetleg feleslegesen megismételni. Ha mégis úgy találjuk, saját gyűjtésre is szükségünk (és lehetőségünk) van, az előzmények ismeretében felkészültebben mehetünk a választott területre. Az pedig még felmérhetetlen, vajon hány újabb érdeklődőt vonz majd a néptánc felé, ha láthatja annak eredeti, tiszta formáját.

A „TáncFA állítást”, mintegy demonstrációként, a résztvevők néhány perces saját gyűjtés beadásával kezdik, amelynek digitalizálását a Néptánc Osztály elvégzi. Ez az anyag az elkészültét követően várhatóan a Zenetudományi Intézet honlapjáról (www.zti.hu) lesz elérhető – a már digitalizált anyagból három képkockát itt is láthatunk. Azzal persze mindannyian tisztában vagyunk, hogy a terv valós megoldása jelentős költséggel és tetemes időráfordítással jár majd – olyan mértékű feladat, amely csak komoly támogatással, pályázatok útján végezhető el. Fel kell tárnai a rendelkezésre álló, sok különálló helyen fellelhető anyagot, annak teljes áttekintése után szakmai és képmínőségi szempontból válogatni, végül a műszaki munkálatok (digitalizálás, vágás) és adatolás után szerverre helyezni, s az adatok folyamatos elérhetőségét biztosítani kell.

Természetesen minden érdeklődő csatlakozását szívesen látjuk, akár anyaggal, akár arról való információval, hogy hol található csatlakoztatásra érdemes anyag. A csatlakozásnak azonban két feltételt szabunk: a beadandó anyag eredeti néptánc és eredeti gyűjtés legyen, tehát nem valahonnan másolt kópia.

Jelentkezni e sorok írójánál lehet a Zenetudományi Intézet címén (1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 7.), vagy e-mailben (janosf@zti.hu), azaz stílszerűen az interneten keresztül.

Fügedi János

A gyimesközéploki Blága Károly Kicsi Kóta

A gyimesközéploki sötétpatakiak közösségi és szellemi életének egyik jelentős, talán a legkifejezőbb személyisége Blága Károly, melléknevén Kicsi Kóta. 1931. január 14-én született a gyimesközéploki Sötét-patakon, Blága Károly Kóta és Molnár Katalin kilencedik gyermekeként. A család eredetileg csíkdámfalvi származású, Sötétpatakra Gyimesfelsőlokról költöztek ki.

A Blága család híres volt jó táncos, jól éneklő, mulató tehetségéről. Kicsi Kóta édesanyja nagyon szépen énekelt, a gyerekek összeálltak párba táncolni és a nagyobb tanította a kisebbet. A szülők úgy szerették volna, hogy a gyerekeik is jó táncosok legyenek. Így nagyon korán, gyerekkorban megtanulták a gyimesi közösség táncait és mehettek a serketáncba. Fiútestvéreivel együtt édesapjától tanulta a férfítáncokat: a verbunkot és az oláhos. Az oláhos volt a kedvence, bár mindkettőt kiválóan tudja.

Blága Károly az elemi iskolában öt évet végzett. Szeretett tanulni és legkisebb fiúgyermek lévén a szülei is taníttatni szerették volna. Blága Károly számára a családi emlékek meghatározóak értékrendje kialakulásának szempontjából.

1949-ben Antal János vezetésével alakult meg a helyi hagyományörző táncsoport, ahová a katonaságig, 1952-ig járt. Legnagyobb táncos élménye első színpadi fellépéséhez kötődik: Csíkszeredában lépett fel a csoport, ekkor látta édesanyja színpadon szólóban táncolni és nagyon büszke volt a fiára: „kicsi fiam, olyant táncoltál, hogy nem s a lábaidon jártál, hanem olyan dróttal rángattak”.

A fiatal emberek számára a táncalkalmak biztosították a találkozást, az ismerkedés lehetőségét más helységek fiatalságával, s a párválasztást. Blága Károly is a táncban ismerete meg jövőbeli társát, a felsőloki Bodor Annát. A munkaszolgálatos katonaság letöltése után erősödött meg kapcsolatuk, 1956. június 24-én házasodtak össze. 1970-ben feleségével együtt ismét tagja lett a helyi táncsoportnak. Rendszeresen jártak a „Megéneklünk Románia” versenyekre, úgy mondta: „verseny-táncba”. Bukarestben oklevelet és érmet is kapott szólótáncáért. Blága Károly életét nagyban befolyásolta a táncsoportban eltöltött sok-sok évtized, a velük aratott siker, elismertség, ismeretségek. Számára és az őt körülvevő környezet számára a mai napig nagyon fontos a tánc, mint szórakozási, közösségi forma megléte.

Életében igen jelentős szerepet játszott a lakodalmi „gazdaskodás”. Ezáltal fellépése, kifejezőkészsége finomodott. 1962-től 2001 februárjáig összesen 407 lakodalomban gazdaskodott. Jó kiállása, megjelenése miatt a szűkebb és tágabb ismeretségi köré-

Tündik Tamás felvétele (1998.)

ben igen népszerű. A mai napig rendszeresen gazdaskodik.

Mint lakodalmi gazda és mint táncos előadó jó empatikus képességgel rendelkezik, jól „reagál le” a közönség jelzéseit, akik szívesen hallgatják élvezetes, fordulatokban gazdag előadását és nézik szép mozdulatait tánc közben. Ez az elismertség inspirálhatja további variációkra táncban és beszédben egyaránt.

Blága Károly verbunkjáról az első filmfelvételt 1962-ben Martin György készítette (MTA ZTI Ft. 504). 1980-ban Zsuráfszki Zoltán táncos, koreográfus, Martin György tanítványa, rendezett Blága Károly csűrjében táncgyűjtést (MTA ZTI Ft. 1063.). Ezután Blága Károly két ízben (1982 - SzH SVHS B. 34., 1986. Selyemgombolyító) járt feleségével Magyarországon, s mindkét alkalommal készült felvétel táncokról. Azóta több kisebb-nagyobb lélegzetvételű gyűjtés született közreműködésével erdélyi bemutatókon, kisebb magyarországi vendégzerepléseken.

Blága Károlyt kivételes vele született képességek, tehetségek jellemzik: jó a memóriája, kiváló a beszédkészsége, előadói vénája, hallása és ritmusérzése, szervezési készsége, valamint kreativitása. Táncos előadói egyénisége határozott, jó kiállású, nem zavarja a reflektorfény, hiszen a saját közegében gyakorolt lakodalmi gazda szerep jó

terep az önálló fellépésre. Az a tény, hogy színpadon, idegen helyzetben, nem a megszokott közegben szerepel, nem változtat stílusán, motívumanyagán, táncszerkesztésén. Táncos tehetségére, előadói készségére azt lehet mondani, hogy „tisza táncos egyéniség”: a táncban közérthetően fogalmaz, nem bonyolítja túl a táncszerkesztést. Kreativitásának egyik alapja a zene, a zene által kapott érzelmi impulzusok. Gyakran emlegeti, hogy mikor a muzsika megszólal, attól kezdve neki csak a zene létezik és maga a táncöröm. A zenei impulzusok, inspirációk működtetik benne a pillanatnyi érzetét, élvezve a zenét, a táncot, melyből motívikai variációi születnek. Fontosnak tartja a zene ismeretét, a zenére és az általa keltett impulzusokra való odafigyelést, valamint a férfi vezető és a nő alkalmazkodó szerepét a páros táncokban.

A táncok alapos ismerete alapján verbális táncstudása egyszerűen, lényegre törően, plasztikusan megfogalmazott. Táncához való tehetsége, a zene iránti érzékenysége eredményezi fogékonyságát, tudatosságát a tánc iránt.

Táncos motívumkészletének alakulása, lassú, folyamatos változása, érése egész élete során zajlik. Mindig érik élmények, elles mástól figurát, kitalál, hozzátesz az addigakhoz a hagyományos kereteken belül. Jó memóriája sokat segített neki a táncgyűjtésben való sikeres munkában, amikor beállított táncfolyamatokat kellett táncolniuk.

A „Gyimesbe járók” olyan adatközlőnek ismerhették meg Blága Károlyt, akinek műveltsége sok irányba nyitott. Ismeretanyagában jelentős helyet foglal el a helyismeret, a történeti tudat, és a táncélet. A közösség történeti tudatát világosan ki tudja fejezni, tudása alapos, közérthetően fogalmaz. Történeti tudásával erősíti közössége történeti tudatát és identitástudatát. Sokszor hivatkozik az idősebbektől hallottakra, mintegy alátámasztva ismereteit.

Blága Károly kivételes megőrző egyéniség. Általánosnak mondható az a tény, hogy a hagyományos közösség maga fölül emeli azokat az alkotó egyéniségeket, akik többlettudással, tehetséggel rendelkeznek, ezáltal a közösség javára tehetnek, elnyerve annak megbecsülését. Blága Károlyban a fenti ismérvek egyesülnek. Közössége elismeri tudását, elfogadják, mint közösségvezetőt és mint szokásszervezőt, de ő nem kiemelkedni, kiríni akar a társaságból, hanem tudásával, tehetségével akarja a közösség javát szolgálni.

Boldogan fogadja, hogy a gyimesi kultúra – amit megőrzött, fenntart és hordoz – érdekli az embereket, s mindezt általa ismerhetik meg. Így nem fog veszendőbe menni, mert ő ezzel „tud szolgálni”.

Bakonyi Erika

HAGYOMÁNY VAGY LEHETŐSÉG

- avagy hol lehet a néptáncot tanítani?

Mindenhol, ahol arra megfelelő az érdeklődés, illetve elegendő „tanító” és „tanuló” van. Azzal, hogy ki ma a tanító, majd később foglalkozunk, nézzük először, hogy kik azok az úgynevezett tanulók. Ebben a csoportban többféle lehetőséggel találkozunk, hiszen vannak (sajnos egyelőre kisebbségben), akik maguk érzik szükségét a tanulásnak. Ők valamikor gyermek- vagy kamaszkoruk körül kerültek kapcsolatba a népi kultúrával, és az meghatározó tényezővé vált életükben. Ők azok az emberek, akik legyenek bárhol a világban, mindig otthon érzik magukat, hiszen olyan erős az identitásuk, olyan maximális a kötődésük, hogy bármilyen hatás is éri őket, kitartanak eredeti hitvallásuknál – ők adják a „kemény magot”. Létszámuk azonban a társadalom egészét nézve sajnos elenyésző, legfeljebb olyan hírességek kerülnek ki belőlük, mint néhány énekesünk, zenészünk, és táncosunk, akiket mintegy skanzenben megjelenő régi vágású múzeumi tárgyakat szemlélnek a kevéssé elmélyültek, bár tisztelik tudásukat, elkötelezettségüket, és hivatástudatukat. Ettől azonban ők még sajnálatosan kirakati tárgyak maradnak, bármilyen tiszta is az, amit magukban hordoznak.

Ezek az emberek általában megjelennek minden olyan helyen, ahol a tánc is előfordul, ezért nehezen elválaszthatók a népművészet ezen ágától. A

hetvenes években induló táncházaktól kezdődően a ma már kimondottan színpadi reprezentációban előforduló néphagyományig megtalálhatjuk ezeket az elkötelezett művészeket. És tulajdonképpen itt a bökkenő. A művészet egy igen nehezen meghatározható fogalom, amely a XXI. század fordulójára magában hordozza az egyedi, a tömegtől különvált izlésbeli és megvalósítási különbségeket, melynek megszemlélésére az emberek az átélést biztosítandóan jegyeket vesznek (valakinek hasznot termelnek), és jobb esetben még bele is tudnak helyezkedni az előadó érzelmi világába, netán mondandójába.

Hol lehet ma táncot tanulni? A legjobb ott, ahol az még a mai napig is élő, és elementáris erővel hat a résztvevőkre. A falu, ahol a kultúra jobbra föllelhető, sajnos eladta magát, kettéfelé is. Azzal, hogy a rendszerváltás bekövetkezett, visszafordíthatatlan folyamat indult el, nemcsak a falu vált ma rendszert, de a rendszer is leváltja a falut. Nem mint településszerkezetet, hiszen magam is faluban lakom, hanem mint az organikus kultúra hordozóját, hiszen megszűnt a családok összetartozása, a többgenerációs együttélés, a falu lakosai ma jobbra „turisták”, akik a tisztább levegő igénye miatt és a zajártalom elől menekülnek ebbe a településformába. De már itt is megjelenik a „fogalmam sincs ki a szomszédom, és nem is akarom tudni” igénytelensége, aminek úrját a megszámlálhatatlan tévécsatorna ömlesztett sületlensége próbál befoltozni.

Ez a forma sajnos egyre jellemzőbb már az olyan megváltásnak hitt területekre is, mint Erdély, vagy a Felvidék, ahol a közelmúltban még számos helyen megtalálhatók voltak az eredeti, vagy ahhoz közel álló alkalmak a szórakozásra. Sajnos az egyre szaporodó táborok – melyeknek csak igen kis része fogalmazza meg a monetáris bevétel igénye mellett a kulturális elmélyülés lehetőségét – szintén nem sokat javítottak a helyzeten. A fiatalok, akik valamilyen formában be tudnák illeszteni az életvitelükbe ezt a kultúrát, ma már elvétve mennek ilyen helyekre, inkább csak az utolsó mohikánok látogatják ezt a kapcsolódási formát.

Van azonban módja annak, hogy ne kelljen vesznie mindannak a kultúrának, amely elválaszt más nemzetektől, ugyanakkor lenézés vagy meg nem értés hordaléka nélkül biztosítja

a sajátos identitást. Ez pedig a nevelés, amely az oktatás mellett ma egyre jobban a pedagógia homlokterébe kerül. Az oktatás a kognitív oldalt célozza meg, a nevelés pedig az affektív-emocionális tartalmakat ragadja meg, tehát végül is az erkölcsiségre apellál. A kultúra sohasem lehet tudatosan tanulható, csak példaeértékűen elsajátítható. Olyan helyeket kell tehát teremteni, ahol a nevelés aspektusai ezeket a stratégiai pontokat tudják megra-

Kanyó Béla felvétele a 2001-es Táncháztalálkozón készült

adni, és ahol sokan vannak olyanok, akik taníthatóak, mégpedig önszántukból. Ezek a helyek ma leginkább az iskolák, a művészeti nevelés helyei pedig a művészeti iskolák.

Ezekben az iskolákban tulajdonképpen elméletileg minden adott ahhoz, hogy olyan nemzedékek nőjenek fel, akik nem „amatőr” szemléletben, hanem életfelfogásban és komplexen értelmezik a kultúra össznemzeti értékeit. Nem a nagy szavak miatt tartom ezt időszerűnek kimondani, hanem amiatt, hogy létszámában már egy olyan jelentős szervezetről beszélhetünk, hogy e fölött már nem lehet csak úgy elsiklani. Ma Magyarországon közel 180.000 gyermek jár művészeti iskolákba, és ebből 130.000 az, aki a néptáncot is tanulja. Soha még ilyen lehetőség nem volt arra, hogy egységesen, jó szemléletben és főleg politikamentesen teremthessük meg a „népi tömegkultúra” organikus továbbélését. Ez óriási felelősség az itt tanító pedagógusok kezében, ugyanakkor leírhatatlan lehetőség is, hiszen intézményesített szinteken teremtődött meg a lehetőség arra, hogy végre megfelelő finanszírozási feltételek mellett valóságos kultúrát és identitást taníthassanak azoknak, akiktől „öregkorukra majd a nyugdíjukat kapják”.

Ezzel a helyzettel nem élni elképesztő felelőtlenség, visszaélni vele pedig hihetetlen pimaszság és önzés. Tisztelt kollégák, „a kocka el van vetve!”

Lévai Péter

A JÁSZSÁGI VERBUNKRÓL III.

A jászsági verbunk utáni kutatást ezúttal H. Bathó Edit munkája alapján folytatom, mely a Szolnok Megyei Levéltárban található okiratok, rendeletek, periratok, büntetőperi és hirdetési jegyzőkönyvek, valamint hajdani újságok a Jászságra vonatkozó feljegyzéseit, híradásait gyűjti egy csokorba.

A katonatoborzást különféle rendelkezések szabályozták, amit a mindenkori Verbung Commandók csak alkalomadtán tartottak be. A sorra kerülő verbuválást olykor már előre kidobolták a falvakban, városokban. Az 1812-es jászberényi hirdetési jegyzőkönyvben a következőket olvashatjuk: „*Felsőbb rendelések szerént az itt helyben kvártélyozó Ns. Eszterházi gyalog Regimentbéli katonaság a Ns. Palatinale Regiment számára a Ns. Jász Districtusban és a két Kunságban 48 Recruták verbuválására kiküldetve lévén, hirül adatik a hadi szolgálatra alkalmas iffjaknak, hogy egy üdeig ezen Gyalog verbung Commandó Verbuválás okáért meg fordulni fog, nem a mondott gyalog Ns. Regiment, hanem valójában a Ns. Palatinale Regiment számára fog verbuválni...*”

Hogy a Jászságból verbuvált katonákat miért is szerették annyira, arra Baksay Sándor ad egy lehetséges választ. Ő így látta a jászságban élőket 1891-ben: „*Edzett és szép nép kivált a nagy-kun, s még inkább a jász. A nagykun széles, fehér tojásdad arcú; a jász még szálásabb és vállasabb; barna mandula szemű hosszasanakú faj, női között sok a kiváló szépség, melyet a csinos, néha túlságig gazdag öltözködés még emel...*” Így nem csodálkozhatunk azon, hogy a „*jászknok által kiállított palatinális huszárezred (ahogy ők nevezték) ezüstszinorzatú kék dolmányával mindenkor gyöngye volt a királyi hadseregnek*”. Már a Magyar Királyság számára 1809-ben készített Toborzási utasítások is tartalmazzák az újoncokra vonatkozó magassági előírásokat. Ennek tükrében talán hihető a fenti leírás.

Az udvari haditanács, a minél eredményesebb toborzás érdekében, fontosnak tartotta a különböző vidékek hagyományainak ismeretét. Erről tanúskodik a már említett, 1809-es Toborzási Utasításokból a következő rész: „*...A kísérethez és főleg a toborzáshoz beosztott altisztek és közlegények lehetőség szerint a toborzókörzetbeliek legyenek, de a nyelvet és az ottani szokásokat mindenesetre jól ismerjék...*”

A verbunk tánc a Jászságban is élte a maga megszokott életét. A kocsmák és az útszéli csárdák kiváló helyet és alkalmat nyújtottak a katonatoborzásra, a zenés-táncos verbuválásra is. Erről vall egy 1820-as jászberényi perirat anyaga: „*Első Tanú Bartall Pál 18 Eszt. Nőtelen Vallya hogy ő Húshagyó Kedden estveli órákor ment a morgói Korcsmába, ahol a Verbunkosok muzsika mellett táncoltak, mulattak. Utánam valami jó Egy óra múlva Sánta József bundába, Kalapba, gatyába oda érkezett, s ottan voltunk mind addig míg a Verbunkosok a Musikusokat magokkal el nem hajtották...*”

1844-ben, abban az időben, amikor „*folyik a harc a magyar nyelvért és mellette a magyar zenéért és a magyar táncért*”, a Regélő Pesti Divatlap írása szerint Jászbényben a „*társalgás kizárólag magyar volt; minden második tánc nemzeti, a körtánc csak egyszer lejettett, a 'lakodalmas' és 'három a tánc' többször lelkesen járattott el, míg a keringők veritékes izadalmak közt napszámoltattak le*”. Szintén a Regélő 1842-ben már arról számol be, hogy „*Jász Berényben*” a bál alkalmával a következő táncokat járják: „*lassú, toborzó, friss...*”. Itt számunkra a toborzó tánc érdekes, mert lehetséges, hogy párhuzamot vonhatunk a verbunk jászsági bálokon történő megjelenésével.

Annak ellenére, hogy a „*titkon való verbuválásokat*” rendeletek tiltották, mégis gyakran előfordultak ún. erőszakos verbuválások, amikor a legényeket akaratuk ellenére, különféle csel fogásokkal katonának sorozták. Ilyen erőszakos verbuválásról tanúskodik az 1809-es árokszállási perirat vaskos anyagai is. Az árokszállási bíró

**„Jaj, de szépen rakják a szögedi tornyot,
Jaj, de szépen húzzák a hármas harangot.
Magam komendálom császár katonának,
Engem is bevesznek császár huszárjának.
Kérem a kapitányt, adjon egy paripát,
Úgy viselem gondját, nem lel benne hibát!”**
(Cy.: Bartók Béla, 1907, Jászbény)

jelentéséből: „*A folyó október holnapnak végeik ki állítandó Katonának be verbuválása végett, Kaszap János Tanátsbéli Társom felvigyázása alatt el rendelvén vasárnap este a Verbunkot, midőn a Verbunk az úgy nevezett Feir Ló Kortszába érkezett, már akkor vas villával, késsel és bottal ottan várták a Verbunkot Aba János, Mikus Antal és Bognár György fejős juhászaink, meg látván őket ottan Kaszap János Uram a Szögletbe ösze bújva; Szépen Szóllott hozzájuk, hogy mit gubbaszkodsz? Gyere tánczolly! Ezen szóra tüstént Aba János késsel, Mikus Antal vas villával, Bognár György pedig bottal állottak Kaszap János Uramnak...*”

A fent említett részlet is azt mutatja, hogy a verbunk tánc szeres része volt a jászság táncainak és tudták is járni. Nem hiába szólította fel a katonáskodni nem akarókat Kaszap János Uram: „*Gyere tánczolly!*”. Az 1809-es Toborzási utasítások a túlkapások ellen is felhívják a figyelmet. Ezek a gondolatok szépen hangzanak, habár nem mindig tartották be a rendelkezésben leírtakat: „*...máshol éppén ennyire elhibázott dolog lenne, ha megpróbálná fondorkodással és ígéretekkel rábírní az embereket arra, hogy katonának álljanak, netán megnevedett cselv vagy erőszakot alkalmazna ezzel a szándékkal...*”

Az egykor Rózsa Sándor bandájába tartozó jászjákóhalmi betyárt, Fazekas Dávidot is a császár seregébe akarták sorozni még a szabadságharc kezdete előtt, de ő ez elől megszökött. Harcolt Kossuth szabadcsapatában, majd 1854-ben elfogták, és kerülotakon vitték Gyöngyösre, ahol felakasztották.

1836-ban egy férfiról, nevezetesen Kuly Jánosról értesítette a jászberényi Verbung Commandó Jásztelek községét: „*Cs. Kir. Jászbényi Verb. Commandó. A Szabad Jász Mihály Telki Helysége Ns. Bírójának. Dtó. Jászbény 13-ik Februarius 1836. Kuly János szabadságos katona, aki tolvajság végett itten fogva volt. a Ns. Főherczeg Ferdinánd 12-ik Magyar Lovas Ezred kormányának a rendeléssire tegnap 50 páltzával megbüntettetett, és a Ns. Tanátsnak kére ssire tolvábi való Szabadságára bocsájtatik. Nengeringhausen trázsamester. Az 1836. Eszt. Bőjt Más Havának 5-ik napján tartott Tanáts Gyűlésében felololvastván*”.

Egy másik munkában a következőket találjuk: „*1848-ban Baldacci báró, a haditanács elnöke kiáltványban jelentette be a toborzás megindítását: – A haza nevében szólítattnak fel tehát mindazon honlajosok, kik a rendes nemzetőrségbe, az ország zászlója alá, a királyi trón, a haza és alkotmány védelmére belépni kívánnak, hogy magukat az illető hadfogó (Werbung) helyeken jelentsék be. – A toborzás helyéül a Jászkn Kerületekben Jászbényt és Kunszentmiklóst jelölték meg.*”

Összegezve: az első jászsági verbuválásra, a verbunk táncra vonatkozatható adatunk 1778-ból datálódik; a következő 1809-ből, majd 1812-ből, 1820-ból, 1836-ból, 1842-ből, és ezt a korszakot 1848 járja. Egyszer még megelevenedik a toborzás 1859-ben. Ezek az adatok folytonosságot tételeznek fel a jászsági verbuválásokkal kapcsolatban. Úgy látszik belőlük (ami további kutatást igényel), hogy folyamatosan működik a Jászkn Kerület fővárosában, Jászbényben a hadfogó parancsnokság.

A verbunk tánc nyomai eddigi adataink szerint tehát megtalálhatók, visszavezethetők a következő jász helységeken: Jászsalszentgyörgy, Jászárokszállás, Jászbény, Jászbényjókóhalmi és Jásztelek.

Kocsán László

Vitányi Iván:

Muharay Elemér születésének századik évfordulóján

Száz éve született Elemér bácsi és már lassan negyven éve, hogy meghalt. Életműve immár a történelem része, hatásában mégis itt van velünk, azokkal is, akik később jöttek, és nem ismerhették őt személyesen.

A népművészeti mozgalom mai legidősebb generációja a negyvenes évekből ismerte, mint egyik nagy apostolát. Bácsinak szólította mindenki, pedig alig volt negyven éves. Már jelentős múlt állt mögötte. Fialat színészként filmen is kapott kisebb szerepet, aztán lapszerkesztő lett és kulturális tanulmányokat írt. Így ismerkedett meg feleségével, Zakar Edittel, az akkori legfiatalabb költőnemzedék ígéretes tagjával. (Ő – hál' istennek – még közöttünk van, verseit most adták ki kötetben.) Aztán színházi stúdiót hozott létre, amelyben a népi színjátszás hagyományait és az avantgarde újításait kívánta összehozni. Nagyszerű fiatalok csatlakoztak hozzá, mint például Bihary József, Várkonyi Zoltán és Bánhidly László. De ezt nem volt könnyű fenntartani, a pénzszerzés akkor is nehéz volt, különösen ilyen új kezdeményezésekhez. Ezért fordult figyelme a fiatalok felé. Nemcsak arra gondolt, hogy új közönség kell, hanem arra is, hogy az az egyszerre modern és népi művészet, amiről álmodott, ne csak fogyasztani való legyen, éljen igazán, a fiatalok maguk is gyakorolják. Gyakorolják?! Éljenek vele! Válgjon életmódjuk részévé!

Ekkor egyszerre két dolgot vállalt. Egyrészt számtalan előadást tartott az akkor nagy számban működő népfőiskolákon. Előadásait könyvben is kiadta, ez volt a „Hagyományunk, művészetünk, életünk”. Másrészt elvállalta a Levente Művészegyüttes vezetését. Ne értsük félre, ezzel nem csatlakozott a készülő hadigépezethez. A Levente Központban akkor néhány tehetséges fiatal éppen nem a németeket akarta kiszolgálni, hanem a népi írók szellemében széleskörű programon dolgozott. Ennek lett volna része egy művészegyüttes, amely népdalokat énekel, néptáncot táncol és a népi színjáték hagyományait ápolja. Muharay vállalta ezt a munkát. Zenei vezetőnek megnyerte Balla Pétert, a táncra előbb Molnár Istvánt, aztán pedig (mivel két dudás ezúttal sem fért meg egy csárdában – de azért nem vesztek össze) Szabó Ivánt. A színjátszó csoportot maga vezette, írta és rendezte az előadásokat. A csoport tagjai egyrészt diákok, másrészt – ehhez Muharay ragaszkodott – munkásfiatalok, köztük baloldaliak is voltak. Ez az együttes vált az 1945 előtti népművészeti mozgalom egyik legfőbb élesztőjévé, a regöcskerészek és Molnár István csapata mellett. Tagjai közül sokan szentelték későbbi életüket is a mozgalomnak, vagy más művészeti pályán alkottak jelentőset. Sokan ma is itt vannak közöttünk.

1944-ben együttesének baloldali tagjaival együtt részt vett az ellenállásban. Így lett 1945-ben a Budapesti Nem-

zeti Bizottság tagja. Utána felhagyott a politikával. Inkább visszatért az együtteshez, amelyet Népi Ének-, Tánc- és Játékegyüttes néven alakított újjá. Nagy előadásra készült, amelyben az új magyar politikai és szellemi elitnek bemutatja a népművészet lehetőségeit és meggyőzi őket annak jövőjéről. Azt remélte, hogy ennek eredményeként létre lehet hozni egy olyan új központot, amelynek keretében hivatásos népi együttes, archívumok és szervezőgárda egyaránt működik. A bemutatót 1946. április 4-én tartották a Nemzeti Színházban. Jelentős siker volt, a vezetőknek is tetszett, de nem annyira, hogy biztosítsák a központ és a hivatásos együttes létrehozásának anyagi hátterét.

A kudarc megtörte az együttes munkáját. Eljutottak egy pontra, ami után már nem lehetett a régi módon folytatni. Intézmények kellettek volna hozzá, de azok (a hivatásos együttesek és a Népművelési Intézet) csak később jöhettek létre. Muharay ezért másfelé fordult. Vissza a néphez. Apostoli munkáját a hagyományőrző együttesek között folytatta. Amikor aztán a Népművelési, illetve akkori nevén a Népművészeti Intézet megalakult, annak keretében tevékenykedett.

A maiak legtöbbször már ebből a korból ismerik Muharay Elemért. Ismét fáradhatatlan volt. Jártta az országot, emberek százaival tartotta a kapcsolatot. Egyaránt értette a parasztok és az értelmiségiek nyelvét. Tanácsokat adott, segített, bírált és dicsért. Egyszemélyes intézménnyé vált.

Nemzedékek tanultak tőle, ám ő maga sem volt rest mindenkitől tanulni. Óriási érdeme, hogy a hagyományőrző mozgalom nem omlott össze. És bár az új fellángolást, a táncházmozgalom kialakulását már nem érte meg, áttételesen az ő munkája is benne van, hiszen annak sok „lelki atyjával” dolgozott együtt.

1956-ban természetesen ott találjuk – az Intézet legjobbjaival együtt – a forradalom mellett. Bűnhődött is érte. Az Intézet új vezetése még az iratait is kiszórta az udvarra, alig lehetett megmenteni egy részüket. (Nem tudom, van-e még belőlük az irattárban.)

Egyszer egy írásomban az „utolsó prófétának” neveztem Elemér bácsit. Meglehet, nem a legutolsó, de mindenképpen azok közül való. Szükség van ilyen prófétákra. Mélyen rajta hagyta keze nyomát az utána következő nemzedékek kulturális életén. Rengeteget tanultunk tőle, és ha másképpen is, de máig sokan követik. Tiszta ember volt, nagy álmokkal, amelyeket nem magának, hanem az egész társadalomnak szőtt. Őrizzük tehát emlékét, azzal a tisztelettel, amelyet megérdemel!

*Elhangzott 2001. november 30-án,
a Hagyományok Házában rendezett emléknapon.
(Archív fotó; köszönet Szánthó Józsefnek – a szerk.)*

Gyűjtés egy „fehér folt” területén

A mezőségi Felsőgyékényes táncai

1992-ben jártam Désen (Dej; Románia) a SAMUS Néptáncfesztiválon, itt találkoztam először a felsőgyékényesi hagyományőrző táncsoporttal. Rögtönzött táncot mutattak be, ami feltűnt azon az óriási koreográfiai rendezvényen. 2001. júliusában megkerestem a gyékényesi polgármestert, aki támogatásáról biztosított a gyűjtés megszervezésében. Beszélgetésünk közben megtudtam, hogy a faluban vannak zenészek. Készítettem hang és videó felvételt, ám kiderült, hogy a zenélésük nem alkalmas a gyűjtéshez, mert földműves emberekként nem foglalkoztak komolyan a muzsikálással. Más muzsikusokat kerestem tehát, akik a környékre jártak és a vidék szokásanyagát ismerték.

A Déstől 10-15 kilométerre délnyugatra fekvő, ma teljesen románok lakta vidéket, járva találkoztam egy primással, akit Rus Mihainak (sz. 1927) hívnak. Ő segített a többi zenész felkutatásában. Így találtunk rá Talpa Augustin brácsásra (sz. 1938), Gyémánt József primásra (sz. 1939), ifj. Gyémánt József bőgősre (sz. 1971), aki nagyon jól hegedül is. Alór (Urisor) faluban, a brácsás otthonában összehoztam a zenekart, próbafelvételt készítettem velük. Kiderült, hogy mesterien játszanak együtt, mindnyájan ismerik a vidék zenéjét, egyenként is jó muzsikusok.

A szamosmenti román muzsika jeles képviselőivel álltam szemben, akik ízes, régi dalokat játszottak kezdetben maguktól, később kérésre. Talpa Esztera (sz. 1938) - háziasszony és brácsásfeleség - keserveseket énekelt bőven, majd bemutatta a gyékényből font lábtörő készítésének fortélyait. Mintegy kétórnyi hang- és videofelvétellel, illetve két tekercs fotóval távoztunk a helyszínről. A zenekar megvolt, következett a táncos gyűjtés megszervezése.

Ennek időpontját 2001. október 28-ra tűztük ki. Előtte három hétvégén is elmentem a faluba, hogy mindent elrendezzek, semmit sem akartam a véletlenre bízni. Még egyszer megkerestem a helyi vezetőket és

tisztáztuk a gyűjtés körülményeit. A kultúrházban kaptunk helyet.

A szervezést egy szerencsés véletlen is segítette, aminek nagyon örültem. Egy nappal a gyűjtés előtt jelen lehettem egy hagyományos almaszüreti mulatságon. Itt találkoztam először személyesen a gyékényesi táncosokkal, akiket kedvcsináló vendégtáncosoknak hívtak meg.

A spontán mulatságban bő órás videofelvételt és egy tekercs fotót készítettem a táncokról.

A gyűjtés délután 2 órakor kezdődött zenekari felvétellel. Mivel három primás, egy brácsás és két bőgős volt, több felállásban is készítettem hang és videofelvételt.

Ezután következett a táncos felvétel. A hat pár viseletbe öltözve úgy táncolta végig a szokásos táncrendjüket, mint régen, ahogyan ők hívják: „csúrtáncban” (joc de sura): *Joc de nuceput sau Țiganește* (kezdőtánc): lassú csárdás; *Romanește*: aszimmetrikus lüktetésű forgató tánc, mely első

látásra mintha a bonchidai román forgató, a mezőmehesi *purtata* és a mezőgyéresi *de-a lungu* ötvözete lenne; *De-nvirtit sau Ceardaș*: mérsékelt tempójú gyorscsárdásnak felel meg; *Feciorește iute*: sűrű legényes; *Feciorește rar*: ritka legényes; *Șapte pasi*: hétlépés; *Doi pasi*: kétlépés.

A táncokban meghatározó az improvizáció. A legényeseket jól kivethető pontszerkezetben, tiszta záratokkal táncolják. Páros táncokban a férfi maga mögé forgat, nem jellemző a kar alatti forgatás, viszont sokat csapásolnak és figuráznak. A táncot folyamatos, szinte szünet nélküli csújjogató kísér.

Két teljes táncrendet sikerült rögzíteni a hat pár táncossal, s mindent spontán bál követte, ahol meglepetésünkre szintén nagyon jó táncosokkal találkoztunk. A mintegy 60 résztvevőből majdnem mindenki tudott táncolni. Ebbe a faluba még érdemes sokszor visszatérnünk.

Köszönet a felsőgyékényesi polgármesternek, a falu lakóinak a közvetlen támogatásért, a feleségemnek és Balatoni Katalinnak, akik segítettek a gyűjtőmunkában, valamint a KAS Hagyományőrző Egyesületnek, amely erkölcsileg és anyagilag támogatta a szakmai munkát. A hang- és képanyag megtalálható lesz a Hagyományok Háza közgyűjteményében.

Bodó-Bán János

Az uram testvérje, Magdó tizennyólc éves vót. Bákó-

Megtudta, hogy hál a leján a legénvel

megkérde, hogy hol ült az éjenn? Hol hált? Ő azt

ban, valami professzornál ügyelt egy nyóchónapos gyermekre. A kicsike erőst hurutott, s a gazdaaszony elvitte ökö egy faluba, hogy a buba szíjpon tiszta ájert. Magdó mindennap kellett vigye a gyermeket a mezőre sétálni. Mentek ide-oda, kimentek a hegyre. Egy nap, ahogy sétáltak, Magdó észrevette, hogy jó utánnik egy nagy, balán legén. Leültek a gyermekvel a zöld fűre, kicsit továbbacska a legén es leült. Nem szóllott semmit, csak nezte, nezte, nezte ökö. Magdó ült egy órát, s osztán mindcsak sétálni kezdett. A legén es felkőtt s menegtetett utánnik esent. Osztán haza-indultak, a legén mindcsak ment utánnik, megnezte, hogy melyik kapun mennek bé. Ez egy csütörtöki nap vót. Szombaton a faluban bál vót. Azt mondta a gazdasszony Magdónak, hogyha akar, menjen el a bálba.

– Elmennék, de nincs kivél – húzódozott Magdó.

– Hagyd el, met keresek én egy lejánt, s avval elmentek – mondta az asszony. Jól van. Hozott es egy lejánt. Elmentek a bálba. Leültek valami székekre. Ültek ott egy esfert órát, akkor megnyílt az ajtó, s bėjött az a legén, akivel Magdó a mezőn találkozott. Megállott az ajtóban, körös-körül jártatta a szemeit. Vigyázkodott, s egyszer csak meglátta Magdót. Odament, s elvitte táncolni. Megmondta a nevit, hogy őt Valérnak híják. Magdó es megmondta az övét. A legén megkérde, honnét van, mit keres abban a faluban? Meddig marad ott? Így s úgy.

Mikor elfogyott a bál, Magdó hitta azt a lejánkát, amelyikkel eljött s hazafelé indultak. Mikor kiértek a kapun, két legén utólérte ökö. Az egyik annak a lejánkának a barátja vót, a másik, akivel Magdó megüsmarkedett. A másik leján a legénnyivel élément, ezek ketten hátra-maradtak. A legén felvette a kezit Magdó vállára, megcsókolta a száját, osztán hazamentek a kapuig. Ott a kapuban még megcsókolta, akkor Magdóban úgy kezdett lobogni a vér, hogy lett oda. A kezei rizegtek. Na, bément s lefeküdt, de reggelig semmit se aludt. Úgy tetszett neki, hogy örömben elreppenik.

A legén azt mondta Magdónak, hogy a másik vasárnap menjen el a filmhoz, a moziba, s ott találkoznak. Hét közben nem jöhet, mert ő mesiniszta, s kell hordozza a vonatokat.

Eljött a vasárnap, elmentek a moziba, hazafelé az úton setét vót, s a legény egyet csókolta Magdót.

Magdónak kitőt az üdő ott falun, s hazavitték Bákóba a gyermekvel. A legén minden hónapban kétszer meglátogatta. Esztendeig s nyóc hónapig így tőt az üdő.

Egy vasárnap este kijöttek a moziból, Magdó haza akart menni, de azt mondta a legén, még ne menjen, igyanak meg bár egy pohár bérét. Na, megittak egy-egy hármat. Akkor a leján megszédült, a lábai mentek ki alóla. Azt mondta a fiú, hogy így ne menjen haza, menjenek el a hotyilhoz. Elmentek oda s kivettek egy odályt. Bémentek. A legén vetkezni kezdett, hogy feküdjék le. Magdó leült a székre, s akkor kapott hírt, hogy ő hol van. El akart futni, de, a lábai nem vitték. A legén mondta neki, hogy ő es vetkezzék le. Magdó csak ült a széken, nem akart levetkezni semmiképp. Akkor a legén felvette az ölibe, letette az ágyra s kérdezni fogta:

– Még háltál-e legénvel vajegyszer? – S efféléket. Magdó azt mondta, hogy nem hált legénvel, s nem es tudja, hogy kell. Azt kérde a legén:

– Nem akarnád-e tudni, hogy hál a leján a legénvel?

– Én szeretném tudni, de megvárom, hogy férjhezmenjek s akkor megtudom.

– Minek addig várni?! Nem változik el semmit a leján, ha hál a legénvel.

Magdó hejába mondta, hogy de elváltozik, met ő hallta. A legén csókolni fogta, s csak csókolta, csókolta. Magdó elgyengült egészen, levetkezett, s osztá megtudta, hogy hál a leján a legénvel.

Reggel öt órakor felöbredtek, hamar felkőtek, s Magdó futni kezdett hazafelé. Ahogy futott a sztrádán, úgy tetszett neki, hogy az egész világ őt nézi s tudják, hogy mi történt vele. A gazdája

mondotta, hogy egy barátnőjénél. Négy hónapig minden vasárnap hált a hotyilban a legénvel.

Négy hónapig nem vette számba, hogy mi van vele. Egy este lefeküdt hanyatán, s akkor valami megrúgta a hasát. Valami megmozdult benne. Ő akkor szinte hótravállott. Számát vette, hogy ő megmásodegyesedett. Még akkor vasárnap elment a legénvel sétálni es megmondta neki, hogy ő imán nehezes. Amikor ezt a legén meghallta, megejedett, az orcája elébb sárig lett osztá veres. Nem mondta imán, hogy menejenek hálni a hotyilba. Elhuzakodott a lejántól, s többet nem es kereste vasárnaponként.

Magdó szinte ellett a bánattól. Dógozni se tudott rendesen. Ült még egy hónapig a gazdáinál, s osztán elment a város végére, más gazdákhöz. Onnat es elhajtották egy hónap múlva, met nem vót ura, hogy dógozzék, erőst megnehezesedett. Haza nem mehetett. Egy magára való asszon befogadta, de nem adott pénzt a hónapjára, csak ételt, s szállást, s ezétt dógozott, amennyit bírt.

Sírt éjjel, nappal. Olyanná vált, hogy nem vót megüsmerni való. Egy este elment tejétt az elementárhoz. Mikor bément s rendbeállott, meglátta, hogy előtte az ötödik Valér. A legén vett valamiket s mikor megtért, hogy kimenjen, akkor meglátta Magdót. Megállott, a szemei kikerekedtek, nezte, nezte a lejánt, hogy igazásan megtudja, valóságosan ő-e az, vaj nem? Magdó lesütte a fejét, s ment eléféle a sorban, vett tejet, s osztán elindult hazafelé. Akkor a legén hátulról megrikolytotta:

– Magdó, állj meg!

Magdó megállott, a legén odament, a két kezivel megragadta, megkérde, hol lakik s mi van velle s elyenyeket. Másnap elment hezza a házhoz. Azt mondta az asszonyának:

– Mit eszik ez a leján?

– Azt eszik, amit én eszem – mondta az asszon.

Akkor a legén pénzt adott Magdónak, hogy vegyen ételt. Osztá még egyszer eljött, még adott pénzt. Mikor harmadszor jött el a legén, Magdó már nem vót otthon. Elvitték az espitályba. Akkor a legén kapta magát, elment a virágboltba, vett egy marék virágot s elment ő es az espitályba. Kérde egy szórától, hogy van-e ott egy elyen s elyen nevezetű leján? Akkor megmondták neki, hogy igen, van, egy órával ezelőtt született neki egy fiacskája.

– Megnezzhetem-e ökö? – kérde a legén.

– Igen, két óra múlva – monta a szóra.

Nagy keservesen eltót a két óra. A legén belépett az ajtón. Magdó hanyatán fekiüdt az ágyon, a szemeit béhunyta. A legén megcsókolta a kezit, s melléje tette a virágokat. Magdó felpilantotta a szemeit, a szemei megtőtek könnyüvel.

– Hol van a fiunk?

– Még én se láttam.

Egy óráig beszélgettek s akkor a szóra eléhozta a fiacskájikat. Szép, nagy kicsike vót. Ezután a legén elment. Még megnezte ökö többször, de egyszer se mondotta, hogy elveszi, vaj mi. Megkérdezte a szórát, hogy mikor szabadítsák ki a fiát s az asszonyát. A szóra megmondta. Akkor Valér vett egy taxit, s odajött az espitályhoz s hazavitte ökö az ő házához. Az édesanyjának csak annyit mondott, hogy Magdó s a gyermek az övé. Egy hét múlva megindították az írásokat, hogy esküdjének meg.

Moldvai csángó asszony elbeszélését feldolgozta:

Kóka Rozália

Szójegyzék:

ájér = levegő; balán = szőke; bére = sör

elementár = élelmiszerbolt; ellesz = elpusztul

esent = ismét; hotyil = szálloda; hurut = köhög

megmásodegyesedik = teherbeesik; megrikolyt = rákiált

mesiniszta = mozdonyvezető; nehezes = terhes

nem ura = nem képes; odály = szoba; rizeg = remeg

HANGSZERÉSZ HANGSZERES

BESZÉLGETÉS SZERÉNYI BÉLÁVAL

Magát a népzenei szakmát is megtiszteltetés érte azzal, hogy a Magyar Hangszerész Szövetség a közelmúltban Szerényi Béla tekerőkészítőt választotta meg a szervezet elnökévé. A Magyar Tekerőzenekar vezetője a Bokros együttesben is tevékeny szerepet vállal, amelynek Bourdon Synthesis címmel nemrég jelent meg a nyugat-európai és a térségünkbeli tradicionális zenei közösségre épülő legújabb CD-lemeze.

– Mostani lemezetekkel hatra szaporodott a hazánkban megjelent, élő népzenei tekerős albumok száma – az egyetlen „adatközlőset” te szerkesztetted Bársony Mihály archív felvételeiből –, s e kollekciónak három vonulatot tükröz. A Magyar Tekerőzenekar három CD-je képezi az egyik csoportot, a két Bokros lemez a másikat, s a feleségeddel, Kóta Judittal közös albumotok a harmadikat...

– Ez utóbbi, a „Túl a Tiszán” a Bokros-lemezek előfutárának tekinthető, csak a formációt még nem neveztük Bokros együttesnek.

Eredetileg arra gondoltam, hogy készítek egy saját albumot, ami duó lett, mert adódott a Jutka is, aztán Havasréti Palcsit, Lányi Gyurit és Borbély Misit is meghívtam. Megszületett a CD, s elutaztunk Franciaországba, ahol mindenki Túl a Tiszán Band-nek nevezett bennünket. Így adódott, hogy nevet kellene választanunk, s mivel korábban sokat gyűjtöttünk a Csongrád mellett lévő Bokros falu-

ban, már csak e személyes kapcsolódás is motiválta a döntésünket. Ma már humorizálni is tudunk, hogy a csomagjáról elhíresült egykori pénzügyminiszterről neveztük el magunkat.

Annyiban persze igazad van, hogy a Túl a Tiszán lemez a későbbieknél tradicionálisabb anyagot tartalmaz, vagyis átmenetet képez a Tekerőzenekar és a Bokros stílusa között.

– Az új Bokros hanghordozón viszont egyértelműen kikristályosodik, hogy miközben több évszázadig is visszanyúltok, a dzsesszes improvizációk is az együttes játékának lényegét képezik. A Szent Gellért legendáját tradicionális magyar zeneként publikáltátok, a Bourdon Synthesis-CD viszont már az európai tradíciókból merít...

– Az előbbi lemez – nem annyira hangsúlyos – vezérmotívuma a Szent Gellért történet, s itt már egy bizánci gregorián dallam áll a zene középpontjában. A mostani lemez viszont a Kárpát-medence kultúrája és a régi nyugat-európai kultúra közösségét keresi – és meg is találja. Mert amikor egy breton paraszt muzsikáját hallom, vagy egy oxitán dallam üti meg a fületem, megállapíthatom, hogy mindkettő nagyon közel áll a magyar zenéhez – előadásmódjában feltétlenül –, s Erdélyben ma (még) rengeteg olyan dallam fellelhető, amely a XVIII. században Európa-szerte általánosan ismert volt. A lemezünkön ezt a közösséget nem a magyar, hanem a nyugat-európai oldalról közelítettük meg, s érdekes módon így is ugyanarra az eredményre jutottunk. XVIII. századi angol, francia,

illetve Bécsben lejegyzett magyar dallamokból válogattam, s amikor e zenéket eljuttassuk dögös, veretes népzenei stílusban, akkor fény derül az eredet azonosságára, s minden a helyére kerül. Így amikor egy kalotaszegi legényest, vagy egy verbunkot szólaltatok meg, akkor valójában egy XVIII. századi táncdallamot játszom, amely esetünkben a Bokros együttes igencsak sajátos zenei világában kel életre. Ez a magyarázata annak, hogy a lemezen sehol sem jelöltem származási helyet, mert a mi változatunk már súrolja a zeneszerzés határát. Például a lemez utolsó – Balassi – nótája eddig nem is létezett, én találtam ki, csak hasonlít egy régi dallamra, a végén játszott dzsesszes variáció pedig már tényleg a mi játékoságunkról szól. Ez a kissé ironikus élcélődés egyébként nem áll távol tőlünk: szerintem ide sorolható a Túl a Tiszán lemez „Az olajok” száma, vagy a Szent Gellért „Szarvasének”-e is.

Az előző két lemezünkön egyébként egyfolytában kísérleteztünk, hangszer-összeállításokat próbáltunk ki, legújabb albumunk viszont hangzásvilágában sokkal egységesebb, bár nem mondhatnám, hogy a zenei anyag túlságosan homogén lenne. Most az volt a cél, hogy a zenekar együttesen mutakozzon meg, mert az előző CD-ken sok duó, trió hangzott el. A Bourdon Synthesis

lemezen – melynek címét Berán Pityunak köszönhetjük – szinte minden számban közösen muzsikálunk, s ez igazi kuriózum, mert ilyen hangszerösszeállítást eddig még senki sem produkált.

– Ha már a lemezzel kapcsolatban annyit emlegeted a XVIII. századot, érdemes megemlíteni, hogy az utóbbi két-három évtizedben elszaporodott barokk zenét korabeli, a vonósokat illetően bélhúros hangszeren játszó zenekarok az eredeti hangzást és játék-

módot igyekeznek rekonstruálni, s akkoriban Magyarországon zömmel parasztzenészekkel húzták el a nyugatról beáramlott zenéket a nemesi kastélyokban. Ez pedig hatott a falusi muzsikára, a parasztzenészek előadásmódjára. Egyesek szerint ez ma is felfedezhető a játékokon, ezért a klasszikus zenére specializálódott muzsikusoknak nem ártana tanulmányozniuk az adatközlők előadásmódját, mert ebből következtetéseket vonhatnának le a barokk zenészek interpretációjára vonatkozóan...

– Hasznukra válna, mert maguktól a klasszikus zenészekről hallani, hogy a kotta sok esetben akadályozza őket. A XVII-XVIII. században a muzsikusoknak nagy lehetőségük volt a rögtönzésre, s ezt az improvizációs játékot leginkább a parasztzene őrizte meg. Ez tovább erősítette elhatározásomat, hogy nem jelölöm, honnan vettem a zenei anyagot, mert ha egy hallgató megnézi a kottát, csalódik, hiszen „mást” játszom, mint ami le van írva. Egyébként régen a kotta szinte csak memóriaként szolgált, nem úgy, mint manapság.

– A klasszikus zenészekből annyira kiveszett az improvizációs készség – legalább is akkor, amikor klasszikus zenét játszanak –, hogy még akkor sem élnek ezzel a lehetőséggel, amikor a szerző kifejezetten ezt várná tőlük. Annak idején például a versenyművekhez nem írtak kadenciát – ez az a rész, amikor a hangszer szólóban marad –, azért, hogy az előadóművész rögtönözzen valamit. Beethoven is így képzelte el. Hegedűversenye ezen részé-

nek előadását, a zenészek viszont jó ideje szinte kivétel nélkül a Kreisler által komponált kadenciát játsszák, ritka kivételként esetleg a Joachim által írottat...

– Beethovenről megemlítik a kortársak, hogy mindig másképpen játszotta a zongoraversenyeit. Valószínűleg ugyan úgy gondolkodott a zenéről, mint ma egy erdélyi primás. A magyar népzeneben épp az a páratlan érték, hogy hihetetlen szabadságot enged a zenészeknek. Ennek tulajdonítható, hogy a magyar muzsikuskok annyira népszerűek: a világon mindenütt csodálatot vált ki, hogy néhány perc alatt mi mindent képesek produkálni, s természetesen ugyan ez a helyzet a táncosokkal is.

– Tapasztalataid szerint Nyugaton mi a helyzet a népzene megszólaltatásával?

– Legtöbbször régizeneszek játsszák ezeket a dallamokat, amelyek így eléggé kotta ízűen szólnak. Vagy népzeneszek, de odakinn ez elég amatőrnek számít. A profi tradicionális zenészek pedig ma már szinte kizárólag dzsesszt vagy valami „tájiidegen” dolgot játszanak. Imádják az arab dallamokat és a távol-keleti hangzásokat, teljesen elrugaszkodtak az otthoni hagyományoktól.

– S a paraszzenészek, már ahol léteznek még?

– A franciaországi parasztmuzsikuskok például ugyanolyanok, mint akiktől mi gyűjtöttünk az Alföldön. Bretagne nyugati felében, vagy az ország középső részén, Berry megyében olyan öregekkel találkoztam,

akik még ma is ugyan azt a kemény, pattogós stílust képviselik, mint a mi mestereink. A különbség csak annyi, hogy amíg a magyar táncmuzsika a paraszzenéből alkotott fantasztikus, Nyugat-Európában kevésbé értékelték saját tradícióikat, s a profik inkább a világzene felé fordultak. Hazánkban viszont minden valamirevaló zenész tisztában van azzal, amit Bartók vallott: hogy a népdal a maga valóságában a lehető legtokéletesebb zenemű. Népzeneinket a nagyon finom kis variációk, belső zenei poénok teszik rettentő izgalmasnak, és ha ezt jól játsszuk el, akkor a zene művészet bármely műfajával felveszi a versenyt. Ezért tudtak a paraszzenészek épp olyan „nagyok” lenni a maguk közösségében, mint bármely kortárs irányzat legjelentősebb sztárjai. Szabadi Vilmos neve ugyan jóval többször hangzik el a médiában, mint teszem azt Vizeli Balázsé, ám a hallgatóságuk mindkettőjük egyformán értékeli, és ami a lényeg, ők is elismerik egymás tudását.

– A tekerős lemezekre visszatérve, a Tekerőzenekar stílusa kifejezetten különbözik a Bokrosétól (noha mindkét formáció játszik Bokros faluból származó zenét)...

– A Tekerőzenekar egy közös alkotóműhely, alapvető élményünk a közös gyűjtés, így ez a társaság egyértelműen hagyományörző csoportosulás. Majdnem minden tagunk tanít valahol tekerőt, s közös célunk a magyar tekerőzene felkutatása, megőrzése és bemutatása, akár színpadi formában is. Ez az oka annak, hogy rendszerint bő gatyában, süvegben lépünk fel, ezzel is ápolva a Dél-Alföld hagyományát. A Bokros zenekar ellenben az öt tag egyéniségét hangsúlyozza. Új hangzásokat kreálunk, ám ezeket nem

szeretném rákényszeríteni a Tekerőzenekarra. Nyilván ez az én egyéni utam, hogy felfedezem a hangszeremben rejlő, még ki nem használt lehetőségeket.

– A Bokrosban tehát egyszerre keresitek a tradíciókat és az újítási lehetőségeket...

– Új lemezünkön a régi zene csupán nyersanyag, amelyet ha a fellelt formájában akarnék eljátszani, nem így szólna. Azért volt érdemes visszamenni a XVIII. század zenéjéhez, mert akkoriban Európában jelentős mozgások zajlottak. Nem véletlenül találtam például egy francia szonátában olyan dallamot, amely a moldvai kecskessel azonos – vélhetően dallamvándorlás eredményeként –, de nem akartam sem magyar, sem francia módon eljátszani. Mint ahogy Jutka is éneklie a Csordapásztorokat, de olyan variációban, ami nem is létezik, ez az ő változata, amit egyszerre inspirált a moldvai asszonyok gregorián stílusú éneke, s maga a régi egyházi népe.

– Öt éves kisfiad is közreműködik a lemezen...

– Nagyon ügyes kis srác, s mivel Jutka énekel, én meg zenélek, számos alkalommal vinnünk kell magunkkal. Remek a ritmusérzéke, s kis dobjával szokott is játszani a Tekerőzenekarban. Tudja a számokat, velünk van a színpadon. Timár Sanyi bácsiéknál táncolni is tanul. A lemezen persze csak cseppetűzik.

– Köztudott, hogy nemcsak játszol a tekerőn, hanem komoly műhelyed is van...

Fotó: T. Asztalos Zoltán

– Hat különböző modell alapján készítitek tekerőt, épp a fiam miatt egy kis gyerektekerőt is kitaláltam, s mondhatom, nagyon bevált, sokan rendelnek ilyen. Pályafutásom alatt eddig közel 200 hangszert készítettem. A hangszerkészítés a fő tevékenységem: hegedűkészítést tanultam, de amióta önálló vagyok, csak tekerővel foglalkozom.

– Ehhez kapcsolódik, hogy bővült a tevékenységeid köre: nemrég megválasztottak a Magyar Hangszerész Szövetség elnökének. Mondanál néhány szót erről a szervezetről?

– Tíz éve alakult a Szövetség, s a kezdetektől a tagja vagyok. A létező összes magyar professzionális hangszerkészítőt tömöríti – vagyis azokat, akik ebből élnek, s ilyen képzettségük van. A Magyar Hangszerész Szövetség tehát hegedűkészítő, fa- és rézfúvós, zongorakészítő, orgonaépítő, valamint népi és történelmi szakosztályokból áll. Meg kell, hogy mondjam, hogy a klasszikus hangszerkészítő társasága a profiljukból adódóan eléggé arisztokratikus. A népi hangszerkészítés mindig is az „egyéb” kategóriába tartozott, így némi túlzással elmondható, hogy elnökké való megválasztásom olyan, mintha a Zeneakadémia rektorának népzenei jelöltek volna.

– A gyakorlati teendőik tekintetében mit jelent számodra ez az elismerés?

– Rengeteg munkát, és még több tanulást. Legalább minimális szinten fogalmat kell alkotnom olyan kérdésekről, mint például a műemlékorgonák restaurálása, vagy a zongorák korszerű intonálása, vagy a mestervonók készítése, és még sorolhatnám... Emellett

olyan szakmai szervezetekben kell a hangszerkészítők érdekeit képviselnem, mint mondjuk a Zenei Tanács, az Egyházzenei Társaság, az Iparkamara, vagy az IPOSZ. Arra azonban ügyelek, hogy kiemelt hangsúlyt kapjon a szervezetünk civil jellege, mert azért tömörültünk szövetségbe, hogy az érdekeinket védjük, s hogy kulturális programokon keresztül tudatosítsuk mindenkiben a magyar hangszerkészítés világszínvonalát.

Egyébként van valami hasonlóság a néphagyomány és a mesterességünk átöröklődése között, a hangszerkészítés ugyanis mind a mai napig tradicionális szakma, szóhagyomány útján öröklődő „titkokat” őriz: egy-egy mester tudása szó szerint a saját tanítványában folytatódik. Ezért aztán ez a szakma egy kissé zárt, a kívüllég számára meglehetősen megközelíthetetlen. Ennek a rejtőzködésnek van előnye, de hátlütője is. Ma Magyarországon ugyanis az emberek többségének a „mesterhegedű” kategória a feltétlenül olasz márka, a versenyzongora az német, a fafűvés meg francia. Azt viszont senki sem tudja, hogy a cremonai Hegedűkészítő Iskola első igazgatója magyar ember volt – még a harmincas években –, s hogy Európa legrégebb, folyamatosan működő hegedűkészítő műhelye 1880 óta Budapesten, a Liszt Ferenc téren várja a muzikusokat. Ugyancsak a fővárosban található egy 104 esztendőes zongorakészítő családi vállalkozás, amelyben apa és fia dolgozik, s ez így megy már az alapítás óta, de említhetnék négy generációs orgonaépítő céget is, amely szintén családi manufaktúra. Külön csoda, hogy létezik még néhány cég, amely az előző rendszer alatt is magántulajdonban maradt, igaz, a többi tönkretették. Kevés szakma van, amelynek olyan nagy hátrányt kell behoznia, mint a miénknek. Hihetetlen, de volt időszak, amikor nagynevű hegedűkészítőknek úttörősípkokat kellett gyártaniuk.

Ennek ellenére nem sikerült a szakmát teljesen tönkretenni, és amint lehetőség nyílt rá, megalakult a civil szervezetünk, amely csatlakozott az Ipartestülethez, s iskola is létesült, a Zeneakadémiahoz kapcsolódva.

– S a tekerőkészítést nem tanítod?

– Immár nyolcadik esztendeje tartok előadásokat a Zeneakadémia Hangszerkészítő Iskolájában, ám a szakterületem annyira speciális, hogy nem tudok tanítványokat felvenni. A szakképesítés megszerzéséhez hegedűkészítésből kell vizsgázni, s én nem tudnék erre növendékeket felkészíteni. Természetesen aki megkeres, annak megmutogatom a mesterfogásokat, de állandó tanítványt nem válllok. Az előadásaim során persze igyekszem a tudnivalók népszerű részét bemutatni, hogy a tanulók és a szakmabeliek is egyre nyitottabbá váljanak a népi hangszerek iránt. Nyilván a világ is ilyen, ma már a különböző zenei műfajok is közelednek egymáshoz.

– Miket tervezel a közeljövőben?

– A feladat nagyságából adódóan az elkövetkezendőkben az elnöki tevékenységem dominál majd. Ez egy nagyon komoly szakma, óriási felelősséggel jár, nem lehet ezt a munkát félvállról venni. Idén kiadunk egy könyvet „Hangszerműhelyek Magyarországon” címmel, s rendezünk egy országos kiállítást, amelyen a hangszerkészítés összes ága bemutatkozhat, mégpedig zenei programokkal együtt. Olyan koncertet szeretnénk, amilyenre még nem volt példa: kiváló előadóművészek új készítésű mesterhangszereket mutatnak be. Ezek az előadások tehát nem az eljátszott művekről, s a fellépő zenészekről szólnak majd, hanem a hangszerkészítőkről. Az esemény, melynek címe: „Hangszerkészítők Fesztiválja” augusztus 15. és 20. között kerül megrendezésre a Nemzeti Galériában. Emellett számtalan, kisebb kamarakiállítást tervezünk az ország különböző fesztiváljain, mert úgy érzem, ez a legjobb lehetőség, hogy mestereinket megmutassuk és népszerűsítsük.

K. Tóth László

Kedves Barátaink!

Az utóbbi években – hála Istennek – megsaporodtak a tekerős rendezvények Magyarországon. Mindannyiunk érdeme, hogy ezek az események nagyon jó hangulatúak és szakmailag is kimagasló színvonalat képviselnek. Szeretném, ha mindannyian jó előre beírhathatnánk a nap-tárunkba a várható programokat, ezért most egy kis listát állítottam össze a 2002. év már biztosnak mondható eseményeiről. (Sz. B.)

IV. ORSZÁGOS TEKERŐS TALÁLKOZÓ

Május 4-5. , POMÁZ

Az idei évtől két naposra bővült fesztiválon a hagyományoknak megfelelően hangszeres oktatás lesz két napig, a szentesi és csongrádi (tiszalpäri) stílus jegyében. A családi igényeket is figyelembe véve kézműves foglalkozást, tánc-tanítást és tánc-házat is szerveztünk. Vendégül várjuk a Tiszalpäri Hagyományörzőket, a „Trio B” formációt (Binder Károly, Borbély Mihály és a Bokros zenekar), valamint a Kalamona zenekart, akik új, „Szélkötő” c. lemezüket mutatják be. A pomázi Országos Tekerős Találkozó alkalmából jelenik meg Bársony Rózsa, Havasréti Pál és Szerényi Béla gondozásában a „Bársony Mihály daloskönyv”, a „Bársony Mihály archív felvételei” c. lemez mellékleteként. Másik kiadványunkat pedig Gundyné Szerényi Andrea óvodapedagógus állította össze „Tánc és népszokások az óvodában” címmel.

Információ: Pomázi Zeneiskola

2013 Pomáz, Mátyás király u. 2

Tel: 06-26/326-210, 06-26/525-329

Tel/Fax: 06-26/525-330

E-mail: pomazene@axelero.hu

www.pomazene.ngo.hu

Szerényi Béla, 1037 Budapest, Fergeg u. 11.

Tel: 06-1/250-79-88, 06-20/438-91-45

E-mail: szerenyibela@freemail.hu

SZEGEDI TEKERŐSFESTIVÁL

Május 19-20.

A már hagyományos Hídi Vásár ideje alatt tekerősök muzsikálnak végig, a vásár területén. Mindkét este koncert lesz a felújított várban, ahol mindemellett a Magyar Hangszerész Szövetség regionális kiállítást rendez. Fellép a Bokros, a Kalamona, a Madárdal, a Magyar Teke-rőzenekar, a Mandel Quartet és Sebő Ferenc. Információ: Mocsellini Rudolf (06-62/543-135 , 06-30/ 903-47-23)

MIHÁLY NAPI KUKORICAFOSZTÁS

Szeptember 28-29. , TISZALPÁR

A tiszalpäri hagyományörzők és a Bársony család a tavalyi évtől felújította a kukoricafosztás és fosztóbál régi hagyományát. Ebben az évben is várunk mindenkit kukoricatörésre, fosztásra, birkavacsorára és hajnalig tartó bálra.

III. KESZTHELYI TEKERŐS TALÁLKOZÓ

November 30. - december 1.

Somogy, Zala és a Balaton-felvidék zenei anyagával foglalkozunk, most már harmadik éve a Család Iskola által kínált csodálatos hétvégéken. Egész napos tekerős, tánc és énektanulás, koncert és András-napi bál vár minden érdeklődőt. Információ: Keszezy Tivadar (06-83/320-107, 06-30/237-97-49)

A táncház és a huszárok

Először az érzélem, aztán az értelem

A hetvenes évek elején történt, amikor a Körösi gimnázium egyik Szentendrei útra néző osztálytermében Schéner Mihály és Sebestyén János – kiváló osztálytársaim – valamiféle általam nem kedvelt ritmusra ugráltak a tízperces szünetekben, és meg-megállva, de szemmel láthatóan egyre növekvő elégedettséggel csapdosták bokájukat. Jól ismertem őket, és úgy véltem, hogy ők is afféle korunk gyermekei, mint én. Akkoriban ez azt jelentette, hogy éltünk-haltunk a beat zenéért, az ahhoz közel álló vagy abból kinövő zenei műfajokért, és az ezekhez szorosan kapcsolódó külsőségekért. Ez utóbbihoz volt sorolható a nehezen beszerezhető, „eredeti” farmernadrág, vagy a szülők és nevelők által céltudatos elszántsággal üldözött hosszúhaj-divat, a különös gonddal összeválogatott topis cucc és annak anyag viselete. Mini és Syrius koncertekre jártunk, rajongtunk a jazzrockért – vagy legalábbis úgy csináltunk –, és örömeinket leltük azokban a felvonulásokban, amelyek farmeröltönyöktől kéklő, lobogó hajú, slendrián és pózoló tömegek formájában masíroztak mindig valamilyen zenei rendezvény irányába.

Amerikai filmekből próbáltuk ellesni a követendő allűröket, francia, olasz és angol filmekből tájékozódunk a „jövő kultúrájáról”. Akkor ezt sokan lázadésként éltük meg egy réginek és elavultnak hitt életformával szemben. Tény, hogy Magyarországon mindez valóban lázadás volt, a fennálló rendszer ránk kényszerített merevségét és kisszerűségét elutasítandó, de odavetett dac volt ez az élet minden területét megszálló, mindig összevont szemöldökű gyarmattartónak is, hiszen a magunkévá tett „ige”, a vonzó köntösben megjelenő „értékrend váltó”, mégis csak az ellenséges Nyugatról jött. Mindenesetre én ekkoriban, mint fiatal suhanc, így érzékelttem a körülöttem végbemenő, modernizációs tünetekkel párhuzamosan zajló „beatfolyamatokat”, és szinte biztos voltam abban, hogy korosztályom túlnyomó része, különösen pedig osztálytársaim azok, akik azonosulnak zeneorientált világlátásom-

mal. Épp ezért volt furcsa, hogy amíg dühkitörésekbe torkolló generációs vitákba keveredtem szegény nagyszüleimmel egy-egy táncdalfesztivál, vagy „jó ebédhez szól a nóta” kapcsán – nekem ugyanis magyar nóta vagy népdal, egyre ment –, azon közben barátaim a magyar népzene dallamaira épülő nyilvános táncpróbáival, félreérthetetlen falusi hangulatot teremtettek egy óbudai gimnáziumban. Kicsit mindketten gyanúsak voltak nekem már régóta, mert állandóan festészetről beszélgettek, amihez nekem annyi közöm volt, mint Mihály barátomnak a négyszer százas gátfutáshoz – vagyis semmi. Ezt valahogy azonban a gimnázium addigi két éve alatt megszoktam, de a néptánc históriát nem tudtam mire vélni. Nem fért bele a modernnek, tehát egyedül üdvösnék hitt világszemléletembe. Addig-addig csodálkoztam persze, míg egyszer csak táncos lábú társaim elhívtak oda, ahová ők jártak: a Muzsikás táncházba.

*

Hetvennégyet írunk. A Belvárosi Művelődési Ház második emeletének nagytermében a hangszórókból népzene szól, kockás, betűretlen flanelingű, hosszú hajú fiúk forgatják a farmernadrágos lányokat, a széleken népviseletes emberek üldögélnek. A zenekar tagjai is ugyanúgy öltözködnek, mint a táncosok, és ami meglepő, hogy természetesen viselkednek, nem a cigányzenekaroktól megszokott belemosolygós, lakkcipős és csokornyakkendős módon. Hangszereik ütött-kopottak, de látszik, hogy nem most tanulnak rajtuk játszani. Énekhangjuk szintén csak természetesnek mondható, nem gurguláznak és nem színészkednek szívre tett kezekkel nagy estélyikben, mint a nőtaénekesek. Szóval, a kor külsőségei között, egyszer csak megjelent nekem a magyar népzene, amit ráadásul addig nem is ismertem. Nem a zene volt az, ami egyből megfogott, mert az először olyan kibogozhatatlannak tűnt, mint valami összekuszálódott pamutgombolyag, hanem úgy együtt az egész. A régi meg az új e furcsa keveréke, a barátaim társasága

és az óriási választék – már ami a lányokat illette – volt az, ami hétről-hétre visszavitt engem a táncházba. Gátlásos gyerek voltam, ritkán álltam be táncolni, így fordulhatott elő, hogy a mai napig nem tanultam meg azt. Viszont a sok oldalvonalon tartózkodás során valahogyan belemászott a fülembe a zene, oly annyira, hogy lassan-lassan a legkacifántosabb „hegedűkanyarintásokat” is értékeltem. Nem csak a lelki húrokat megérintő hegedűsírásra éreztem rá, hanem az azt nyomatékosító vagy talán más-képpen hangsúlyozó, ám mindenképpen a zenével együtt összhangban élő táncra is.

Mialatt néztem a sergő-forgó párokat, a legjobb, a legvadabb táncszituációt is szinte mindig tovább gondoltam, tovább koreografáltam magamban, s ezzel néha az extázis határáig jutottam. Ám az alatt a pár hónap alatt, mire a zenével és a táncsal való azonosulás idáig jutott, megtörtént bennem az átalakulás. Mert nemcsak a zenéről meg a táncról volt már itt szó, hanem az addig lesajnált múlt és az ostobán megvetett falu értékeinek elfogadásáról, az erdélyi emberekkel való kapcsolat kialakulásáról, a határon túli magyar élet megérezéséről, kultúránk feneketlen kútjába való bepillantás lehetőségéről, és arról a kellemetlen felismerésről, hogy a periférián mozog az, aminek központi szerepet kellene játszania neveltetésünkben, felnőtté válásunk folyamatában.

Ha lehet, kerülöm a patetikus megnyilvánulásokat, de mégis ki kell mondanom, hogy a tánc az, ami kiharcolta belőlem a magyart. Olyan érzelmi szálakat érintett meg a táncos zene és hangulat, amely szép lassan tudatformáló erővé változott, s amelyet nem helyettesíthetett semmilyen könyv sem, semmilyen előadás sem, és amely közel harminc év elteltével is meghatározza cselekedeteimet, s irányít szab életemnek.

*

Amikor a nyolcvanas évek közepén társaimmal megalakítottuk a Történelmi Lovas Egyesületet, akkor ez a tudati-érzelmi alap volt az, amiből merítettünk, és amihez programokat kapcsolva építkeztünk, ez volt a legfőbb motiváció. Ekkor már nem a zene és a tánc jelentette cselekedeteink-

ben a prioritást – bár továbbra is jelentős és meghatározó elem maradt –, hanem lovaskultúránknak a magyar történelem két kiemelkedő korszakához fűződő megismerése, megélése, megismertetése. Az egyik ilyen korszak a sajnálatos módon „elfinnugorositott” és többek között „elhun-talanított”, honalapítás előtti időszak, a másik pedig a huszárság megközelítőleg négy száz évét átkaroló periódus volt, amelyben kiemelten kezeltük az 1848-49-es szabadságharc korát.

Katonai hagyományörző rendezvények megszervezésébe kezdtünk, melyek mára úgy mond kinőtték magukat. Amikor indultunk, nem gondoltunk arra, hogy másfél évtized alatt a történelmi egyenruhás katonai hagyományörzés hazánkban mozgalommá terebélyesedik.

Azzá lett, és ma már szerte a Kárpát-medencében, de Franciaországban és az Egyesült Államokban is működnek magyar katonai hagyományörző csoportok, felidézve a különböző történelmi időköt, Attilától egészen Horthy Miklós koráig.

Hála Istennek a legjelentősebb katonai hagyományörző programok „eltáncázásával” sikerült a két mozgalom irányát párhuzamban tartani. Ez azért sem bizonyult nehéz feladatnak, mert a huszár-hagyományörzők egy-egy jól sikerült felvonulás, csatabemutató, vagy csak egy kiadós lovaglás után mindig szívesen megiszák a maguk borát, s ilyenkor hamar dalra fakadnak, táncra perdülnek. Külön szerencse, hogy a két mozgalom alakítóiban eddig is voltak, és most is vannak személyi átfedések, amely

nélkül ez a nagy találkozás, a bizonyos fokig való egymás mellett mentelés lassabban és nehezebben mehetett volna csak végbe, vagy – gondolni is rossz rá – más irányt vehetett volna a fejlődés. A lényeg az, hogy ami eredendően összetartozik, az előbb vagy utóbb össze is nő.

Valamikor a huszárnak állott parasztemberek a hadseregbe magukkal vitték dalaikat, táncaikat, mentalitásukat, meséiket, mondáikat, a seregben történt események pedig tovább színesítették tartalmában, hangzásában és mozgásvilágában ezt az amúgy is rendkívül gazdag népi kultúrát. Mint ahogyan népzenei kincsünk kimeríthetetlen aranybánya sajátosságos kultúránk megtartásában és újvirágoztatásában, a magyar hadtörténet is egy mély tó, amelynek közeli és mélyebb rétegeiből olyan építőelemek hozhatók a felszínre, amelyek már eddig is alkalmasnak bizonyultak egy régi alapokból táplálkozó, de új kulturális ágazatnak, a magyar történelmi egyenruhás katonai hagyományörzésnek a megteremtésére. A néptáncnak és a katonai hagyományörzésnek számos közös érintkezési felülete van – az ebből adódó lehetőségekkel valamilyen szinten eddig is éltünk. Ma már azonban a kapcsolatot intézményesíteni lenne érdemes, pontosan azért, hogy egy sokkal szervezettebb együttműködés alakulhasson ki, hiszen egyre világosabb, hogy mind a két mozgalom alkalmas egymás „felerősítésére”, egymás értékeinek a nagyközönséggel történő jobb elfogadtatására.

Fülöp Tibor Zoltán

MaNCsüPaG

Rogopag. Bizonyára sokan emlékeznek még Rossellini, Godard, Pasolini és Gregoretti alkotta rendező-kvartett közös filmjére. Talán az FMH farsanggal egyidőben lévő 33. Magyar Filmszemle hatására én is alkottam egy szót. Ez a MaNCsüPaG. Így köszöntem február 2-án, mikor beléptem a ház legendás körtermébe. Kicsit furcsán néztek rám, de hát sok mindent megéltek már itt az elmúlt fél évszázadban.

Elsőként az ír zenét játszó Greenfields lépett a pódiumra. Az „örökzöld” dallamokat a közönség csillogó szemmel hallgatta, hiszen zenéjük méltán népszerű. Mire ismer seimmel bemelegedtem a beszélgetésbe (és a pulcsimba), tovább forrósodott a hangulat, ugyanis a népzenei körökben még kevésbé ismert Nargis együttes lépett színpadra. Az arab és török zenét játszó csapat eladását két csinos hastáncos leány még emlékezetesebbé tette.

A rövid szünetet követően a Pannónia Klezmer Band muzsikájára a Machol Halahavot táncegyüttes tagjai zsidó táncokat tanítottak az egyre gyarapodó számú közönségnek. A legkülönfélébb táncos versenyek győztesei már értékes ajándékok birtokában és büszke mosollyal arcukon várták az est utolsó résztvevőjét. A Csürrent együttes hagyományos moldvai népzenei játékot, melynek köszönhetően a farsang önfeledt táncmulatsággal zárult.

A program végén mosolyogva búcsúztam: MaNCsüPaG! Azóta talán elfelejtették, talán megértették üdvözlésemet. Ugye, már Önök is megfejtették?

Benk András

„A NÉPMŰVÉSZET IFJÚ MESTERE” cím elnyerésére kiírt pályázat feltételei 2002-ben

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma ösztönözni kívánja a fiatalok népművészeti előadói, tudományos és alkotótevékenységét, a magyar nemzeti és a magyarországi nemzetiségi hagyományok ápolását, továbbélését. Ezen szándéka kifejezéseként az érintett szakmai szervezetekkel és állami intézményekkel egyetértésben minden évben pályázatot ír ki a „Népművészet Ifjú Mestere” cím megszerzésére. Az elismeréseket a NKÖM minisztere augusztus 20-án nyújtja át az arra érdemes pályázóknak. Egy évben legfeljebb tizenöt új cím adható ki.

Pályázati kategóriák

I. Előadóművészet

hangszeres népzene; népdal; néptánc; népmese

II. Tárgyi alkotóművészet

fazekas; faragó (kéreg, szaru, csont, fa, bútor); gyermekjátékkészítő; kovács; népi bútorműves; népi ékszerkészítő (fém, gyöngy, lószőr); szűcs, bőrműves; rézöntő; szalma-, gyékény-, csuhé- és vesszőfonó; tojásfestő; textilhímző, -szövő (gyapjú, vászon), nemez-, viselet-, paszomány-készítő; csipkeverő, kékfestő; népművészeti forma- és motívumkincset hordozó nagyméretű tárgyak, köztéri tárgygyűjtések (játsszótéri, ill. beltéri plasztikák, építészeti megoldások) tervezője és kivitelezője; a népi hangszerkészítés formai és funkcionális követelményeinek megfelelő hangszerek, hangkeltő eszközök készítője

Pályázati követelmények

Általános feltételek

A részvétel alapfeltétele minden kategóriában a 20 és 35 év közötti életkor, írásban benyújtott szakmai önéletrajz és legalább 10 oldal terjedelmű dolgozat. Az önéletrajz tartalmazza a pályázó eddigi szakmai-művészeti tevékenységének összefoglalását (indíttatása, mesterei, jelenlegi tevékenysége; eddigi szakmai eredményei, jövőbeni tervei, célkitűzései).

A dolgozattal a pályázó elméleti ismereteiről ad számot, amelynek témája:

– **Előadóművészet** kategóriában a pályázó által választott *tájéegység, falu, adatközlő egyéniség* művészete; egy bizonyos *műfaj, dallamtípus, előadói stílusjegy* elemzése stb. Foglálja össze a témával kapcsolatos gyűjtői tevékenységét, annak módszerét, az elmélyült szakirodalmi és archívumi tájékozottsága mellett személyes élményeit is!

– **Tárgyi alkotóművészet** kategóriában a pályázónak az általa megismert *tájéegységekről, stílusokról* szerzett elméleti, technológiai ismeretei, gyakorlati jártassága; az ezt bizonyítani hivatott pályamunkák szakmai elemzése, szakrajza. Indokolja meg témaválasztását is!

A dolgozatokat legalább 10 oldal (13-as betűnagyság, 1,5-es sortávolság, 10 ezer karakter) terjedelemben, gépelt vagy nyomtatott, fűzött formában, két példányban kérjük benyújtani. A pályamunkákat szakértő zsűri bírálja el, ennek eredményéről minden pályázó írásos értékelést kap. Előadóművészeti kategóriában a megfelelő színvonalú dolgozat benyújtása előfeltétele a gyakorlati bemutatkozásnak! (Segítségképpen lehetőséget adunk a korábbi évek elfogadott dolgozatainak megtekintésére.)

Speciális feltételek

Gyakorlati megmértetés **Előadóművészet** kategóriában:

– *Hangszeres népzene és népdal* esetében a pályázó az öt nagy népzenei dialektusból (dunántúli, felsőmagyarországi, nagyalföldi, erdélyi, moldvai – ld. Sebő Ferenc: Népzenei olvasókönyv 38. oldal) három különböző tájegység anyagával készüljön. (Indokolt esetekben, egyes hangszertípusoknál, hangszereknél – pl. tekerő, koboz, tambura – a zsűri ez alól értelemszerűen kivétel tehet.) A háromból két (egyenként kb. 3-5 perces) produkciót kell közönség előtt, előadászerűen bemutatni. A műsorszámok egyike a leadott dolgozat témájához kapcsolódó legyen, a másikat a zsűri a helyszínen választja ki a fennmaradt két dialektusból.

– Szólistaként énekesek és a következő hangszerek indulhatnak: hegedűs, cimbalmos, furulyás, dudás, tekerős, tamburás, citerás, kobzás, klarinétos, tárogató.

– Egyéb (kísérő) hangszerek hagyományos összetételű hangszeres csoportban, zenekari tagként vehetnek részt a pályázaton. (Természetesen erre az előbb felsorolt hangszereknek is lehetőségük van, amennyiben nem kívának szólistaként indulni.)

– A hangszeres szólisták kísérettel is szerepelhetnek, az énekes pályázók legalább egyik műsorszámát kíséret nélküli legyen.

– A néptáncos pályázó a három nagy táncdialektus (dunai, tiszai, erdélyi – ld. Martin György: Magyar táncművészet és táncdialektusok 20-27., 56-130. oldal) egy-egy általa választott tájegységének jellemző táncműveivel készüljön. Ezekből két (egyenként kb. 5 perces) produkciót kell közönség előtt, előadászerűen, a tájegységnek megfelelő viseletben bemutatni. Az első műsorszám a leadott dolgozat témájához kapcsolódjon, a másodikat a zsűri választja ki a helyszínen a fennmaradt két dialektusból. (Ez utóbbi számonkérése a pályázó általános tájegységi jártasságának felmérését szolgálja.)

– Nemzetiségi anyaggal jelentkezők - hangszerek, énekesek, táncosok egyaránt - három (egyenként kb. 5 perces) produkcióval készüljenek. Ebből egy értelemszerűen a dolgozat témájához kapcsolódó legyen, a másik kettő lehet két különböző magyar, és / vagy anyaországi, és / vagy másik nemzetiségű. A három műsorszámból kettőt kell közönség előtt, előadászerűen, (táncosoknak a tájegységnek megfelelő viseletben) bemutatniuk. Az egyik a dolgozata témájával választott nemzetiségi anyag, a másikat a zsűri jelöli ki a helyszínen.

Próbalehetőséget (és táncosok részére zenekart) a helyszínen biztosítunk, a különleges igényeket kérjük külön, előre jelezni!

PÁLYÁZAT

A Hagyományok Háza pályázatot hirdet táncmuzikusi zenekarok részére, melynek keretében öt táncmuzikusi zenét játszó zenekar kap lehetőséget, hogy nyilvános megjelentetésre szánt népzenei anyagát hangstúdiójában, legfeljebb 50 munkaórán belül hanghordozóra rögzíthesse. A nyertes zenekarok a Magyar Televízió „Aranyfűst” című műsorában bemutatkozási lehetőséget kapnak.

Pályázati adatlap a Hagyományok Háza főigazgatóságán (Budapest, I. ker. Corvin tér 8.) szerezhető be, vagy a www.hagyomanyokhaza.hu weboldaltól tölthető le. A pályázathoz a zenekar megjelentetésre szánt produkciójából származó hangzóanyagot kell csatolni, mely házi, demo felvétel is lehet.

A pályázati anyagot a Hagyományok Háza főigazgatóságára levélben (1251 Budapest, Pf. 23.) vagy személyesen lehet eljuttatni.

A pályázat benyújtásának határideje: 2002. április 1.

A pályázat értékeléséről minden indulót a benyújtási határidőt követően 30 nappal levélben értesítünk. A beérkező hangzóanyagokat 3 hónapig őrizzük meg.

Pályázati információ:

Linder Bálint (00-36-1) 201-5017, (00-36) 20-390-4792

FELHÍVÁS

30 ÉVES A TÁNCMŰZSOLGALOM

2002. május 6-án lesz 30 éve, hogy először rendeztek táncmuzikusi Magyarországon, Budapesten, a Liszt Ferenc téri Könyvklubban (ma Írók Boltja). A következőt ugyanazon év júniusában, majd októberében tartották ugyanott.

A jubileum alkalmából a Hagyományok Háza Táncmuzikusi Archívuma összejövetelt rendez a Budai Vigadóban az évforduló napján, hétfőn.

Kérünk mindenkit, aki annak idején ott volt ezekben az első táncmuzikusokban, illetve tud ilyen személyekről, sürgősen közölje velünk elérhetőségét telefonon, levélben, vagy e-mailben.

Cím: Hagyományok Háza, Táncmuzikusi Archívum, 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Tel.: 214-64-60, fax: 201-51-64

e-mail: halmosb@mmi.hu, vavrincza@mmi.hu

dr. Halmos Béla • P. Vas János • Vavrincz András

Táncmuzikusi fotókat várunk!

A táncmuzikusi 30. évfordulójára a Hagyományok Háza egy visszatekintő kötet megjelentetését tervezi.

Biztosak vagyunk abban, hogy otthoni gyűjteményükben sokan őriznek olyan képeket, amelyeket a könyv illusztrálásához felhasználhatnánk. Szeretnénk személyesebbé és egyben dokumentum értékűvé tenni a kiadványt. Nem feltétlenül profi képeket várunk! Minden beküldött képet digitálisan archiválunk. A beküldött fotókat visszaküldjük. A képeket a fenti címen várjuk. A segítséget előre is köszönjük!
Dobos Beáta, Sándor Ildikó - a kiadvány szerkesztői.

— Népmese kategóriában pályázónak két produkciót kell közönség előtt, előadásszerűen - választása szerint irodalmi vagy tájnyelven - bemutatnia. Az egyik műsorszámnak a leadott dolgozat témájához kell kapcsolódnia, a másikat a zsűri a helyszínen választja ki a pályázó által benyújtott repertoárból. A lista tartalmazza a népmese legfőbb műfajából egy-egy alkotást (tündérmese, trufa, novella-mese, állatmese, legenda, monda - ld. Néprajzi Lexikon III. kötet, 739. oldal).

Tárgyi alkotóművészet kategóriában a pályázónak választott szakágában 5 egyedi tárgyat, vagy egy funkcionálisan összetartozó tárgycsoportot, vagy egy 5 darabból álló tárgycsoportot kell beküldenie. Nagyméretű tárgyak és köztéri tárgyelegyüttesek készítői a pályamunkákat ábrázoló, legalább A/4 formátumú fényképeket küldjenek be. Bútorkészítők – amennyiben lehetőségük van a beszállításra – teljes bútorelegyüttesel pályázzanak. Ha ez nem megoldható, akkor a szemléletes A/4-es fényképek mellett két reprezentatív tárgyat beküldeni szíveskedjenek. Az alkotók önálló tervezéssel, a népi alkotóművészet hagyományaira építő vagy azt felhasználó tárgyakkal pályázhatnak.

A pályázatok benyújtása

A pályázatokat (az önéletrajzot és dolgozatot, tárgyalakotóknál a pályázatra benevezett tárgyakat is!) 2002. április 30-ig beérkezően kell eljuttatni a Hagyományok Háza Népművészeti Műhelyének címére: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

A pályázatok értékelése

A tárgyalakotók pályázatainak nyilvános értékelése május végén várható, természetesen mindenkit értesítünk a konkrét időpontról. A színpadi megmérettetés valamennyi előadóművészeti kategóriában egy időben, egy közös műsor keretében lesz, az összetett értékelés ezt követi még aznapon. Pontos idejéről minden pályázót értesítünk a dolgozatok értékelése után.

A pályázatokkal kapcsolatban felmerülő kérdésekre készséggel válaszolnak a Hagyományok Háza Népművészeti Műhelyének munkatársai a 212-28-83-as (népzene, néptánc), illetve a 201-44-92-es (kézművesség) telefonszámon, munkanapokon 9 és 16 óra között.

Budapest, 2002. február 15.

Hagyományok Háza Népművészeti Műhelye

„Fújjad, fújjad a dudát...”

...bízhatnak bennünket ez évben is szerte az ország határán belül, s kívül. A Magyar Dudazenekar szinte haza jár Túrkevére, Szarvasra, a szentendrei skanzenba, a budai várba, Győrbe, és március 15-én ismét a Nemzeti Múzeum kertjében emlékezünk az 1848-as hősök-re. Örömmel teszünk eleget valamennyi meghívásnak, amellyel, hogy idén végre befejezzük a magyar bőrdudáról szóló ismeretterjesztő kiadványunkat, és saját CD-t jelentetünk meg.

Adorján István vezetésével folytatjuk a dudás hangzó anyagok CD-re mentését. Kedd esténként pedig a megszokott helyen és időben (19.30) találkozunk az FMH-ban, hogy tapasztalatot cseréljünk, új nótákat tanuljunk többek között Lányi György, Csoóri Sándor, Kozák József útmutatásával. (Tímár Sanyi bácsit például arra kérjük, hogy a mártosi és domaházi táncokhoz kapcsolódó zenei anyagba avasson be minket.) Külföldi dudás fesztiválokra is készülünk. Ha sikerül a megpályázott célokat elérni, akkor Franciaország, Hollandia, Csehország, Finnország közönségeinek tudjuk bemutatni a magyar dudazenét.

Programjainkról a www.folkinfo.net/dudazkr honlapon adunk tájékoztatást.

Információ: Karakas Zoltán, 06 20/9474-087

Népzenei és világzenei műsorok

civilrádió 98
FM
Budapest MHz

FRANCIASALÁTA

válogatás a legújabb frankofon zenékből
páratlan szerda, 11.00-11.30, Magyar Ádám

ANDROGÜN - a népzeneről a világzenéig
szerda 18.00-19.00

Dobos Réka, Zubreczky Dávid

CSAK A FÜLÉNAK HIGGYEN!

népzenei és világzenei ajánló
csütörtök 15.00-16.00

Harmónia Rádió Műhely szerkesztői

KELTA ZENEI ÓRA

csütörtök 18.00-19.00

Farkas Biborka, Pál Viktória és barátai

BARANGOLÁS A VILÁG NÉPZENÉI KÖZÖTT

páros péntek 18.00-19.00, Várnagy Anikó

MAGYAR NÉPZENEI ÖSSZEÁLLÍTÁS

páratlan péntek 18.00-19.00

Bottlik Zoltán

AFRICAFÉ - afrikai magazin

páratlan péntek 22.00-23.00, Miriam, Páky Viktória

BALKÁN NÉPZENEI ÖSSZEÁLLÍTÁS

szombat 18.00-19.00, Ziku Evantia, Eredics Gábor

és a Söndörgő együttes tagjai

VAGABOND

JÁTÉKFILM A TÁNCHÁZAK VILÁGÁRÓL

TÖBB ÉVTIZEDES TAPASZTALAT ÉS ANYAGGYŰJTÉS UTÁN SZOMJAS GYÖRGY ÚGY DÖNTÖTT, HOGY FILMET FORGAT A FŐVÁROSBAN MŰKÖDŐ TÁNCHÁZAK ÉS A MÉG LÉTEZŐ TÁNCHÁZMOZGALOM VILÁGÁRÓL. SZOMJAS EDDIG TÍZ FILMET FORGATOTT; EGYIK NÉPSZERŰBB LETT, MINT A MÁSIK. A TALPUK ALATT FÜTYÜL A SZÉL, A KOPASZKUTYA, A RONCSFILM FELNÖVEKVŐ NEMZEDÉKEK MEGHATÁROZÓ IFJÚKORI ÉLMÉNYEIVÉ VÁLTAK.

A MOST KÉSZÜLŐ, VAGABOND CÍMŰ FILMJE, EGY, A TÁNCHÁZI-NÉPZENEI VILÁGBA ÁGYAZOTT, A MAI VALÓSÁGOT TÜKRÖZŐ - KRIMI ÉS SZARKASZTIKUS ELEMÉKET SEM NÉLKÜLÖZŐ - TÖRTÉNET, A PERIFÉRIÁN, ILLETVE ÚJGAZDAG MILIÓBEN ÉLŐ FIATALOKKAL. A FILMET MAJDAN MEGNÉZVÉN A TÁNCHÁZAK KÖZÖNSÉGE TERMÉSZETESEN TÜKÖRBE LÁTHATJA MINDENNAPAIT, DE A PRODUKCIÓ ENNÉL IS FONTOSABB HOZADÉKA, HOGY EZT A VILÁGOT KEVÉSBÉ ISMERŐ NAGYÉRDEMŰ IS VÉGRE TALÁLKOZHAT A MOZIBAN ÉS A FILMET ÖVEZŐ SAJTÓBAN SAJÁT NÉPZENÉJÉVEL, SAJÁT KULTÚRÁJÁVAL.

A FORGATÁS 2002. ÁPRILIS 8-ÁN KEZDŐDIK. A HELYSZÍNEK KÖZÖTT KÖZKEDVELT FŐVÁROSI TÁNCHÁZAK IS SZEREPELNEK MAJD. A FILMBEN A TÁNCHÁZI VILÁG LEGNÉPSZERŰBB ELŐADÓI JÁTSZANAK, MINT A TATROS, A VUJICSICS, A KALAMAJKA ÉS HALMOS BÉLA, VALAMINT A VILÁGHÍRŰ MUZSIKÁS EGYÜTTES. A MŰFAJ LEGKIVÁLÓBB ÉNEKESEI JELENNEK MEG, MINT SEBESTYÉN MÁRTA ÉS BEREZC ANDRÁS, ÉS OLYAN EREDETI PARASZT-, ILLETVE CIGÁNYZENÉSZEK, MINT PÁL ISTVÁN, ZERKULA JÁNOS VAGY A SZÁSZCSÁVÁSI ZENEKAR. A ZENEI SZERKESZTŐ KISS FERENC.

HA VALAKI SZERETNE RÉSZT VENNİ A FORGATÁSOKON, ILLETVE KÍVÁNCSI AZ ESEMÉNYEK MENETÉRE, FIGYELJE A SAJTÓ HÍREIT, NÉZZE A WWW.BIOMUSIC.HU/VAGABOND OLDALAKAT.

A FILM PRODUCERE AZ RF PRODUKCIÓS KFT.

E-MAIL: VAGABOND@MENTHA.HU

WEB: WWW.BIOMUSIC.HU/VAGABOND

„Táncos Történetek Tea Mellett”

Érdekel neves táncoktatók, koreográfusok vagy kutatók életútja? Szívesen érdeklődnél munkájukról, terveikről? Szeretnél bepillantást kapni mindennapjaikba?

Akkor Neked is el kell jönnöd!

Ebben az új programsorozatban kiemelkedő táncpedagógusok, koreográfusok, folkloristák mesélnék életükről, munkájukról, mestereikről, műveikről, főképp az érdeklődők kérdéseinek megfelelően.

Egy beszélgetős este a táncról, zenéről, művészetről minden hónap utolsó keddi estén 18.30-tól a Budapesti Művelődési Központ (BMK; Budapest, Etele u. 55.) művészklubjában.

Vendégeink voltak: Tímár Sándor, Borbély Jolán, Németh Ildikó, Szabó Szilárd.

További vendégeink lesznek: Zsuráfszki Zoltán, Lévai Péter, Varga Zoltán, Farkas Zoltán „Batyú”.

A belépés díjtalan, s vendégül látunk egy csésze teára is!

Házigazda a Budapest Főváros Bartók Táncegyüttes, rendező a Bartók Kulturális Táncgyűlés.

Támogatja a Budapesti Művelődési Központ és a XI. kerület Önkormányzata.

Sok szeretettel várunk!

**Eredeti csángó viseletek kölcsönzése
felnőtt és gyermek méreteken.**

Cím: Gyepűk Népe Alapítvány

2040 Budaörs

Szivárvány u. 8.

Tel.: 23/422-019 vagy 30/260-9467

Az elmúlt télen kettős jubileumot ünnepeltek emlékezetes koncerttel a bonyhádi Művelődési Ház színpadán. Szabó László 25 évvel ezelőtt lett a népzene szerelmese, és most, 50. születésnapja alkalmából közös zenélésre hívta össze egykori és mai zenésztársait, barátait, tanítványait. Közel négy száz érdeklődő jelenlétében a Bartina zenekar az Animato együttes, Kisi (Kisvárdai József), Halmos Béla és az egykori Szélkerék együttes lépett fel az est folyamán. (Fotó: Máté Réka)

*

GYÖNGYÁG

A TÁNC VILÁGNAPJA ALKALMÁBÓL

A Tanac Néptáncegyüttes műsora a Pécsi Nemzeti Színházban 2002. április 29-én, este 7-kor. Vendég: a Jászság és a Vujicsics együttes, valamint baranyai és drávamenti énekesek, zenészek.

Inf.: www.tanac.hu • Jozsef.Szavai@aok.pte.hu

*

A Belvárosi Ifjúsági Ház 2001. december 31-én jogutódlással megszűnt. A jogutód: Aranytűz Ifjúsági Centrum. – A KALAMAJKA TÁNC HÁZ (szombat, 17.00-02.00), a néptáncanfolyamok (hétfő, szerda, csütörtök), a népi ének tanfolyam (szerda) továbbra is várja az érdeklődőket a MOLNÁR U. 9-ben (tel.: 3175-928, Ötvös Györgyi)

A Tükrös Zenekar...

2002. április 9. és május 6. között ismét Ausztráliában turnézik. A távoli kontinens több városába (Sydney, Canberra, Melbourne) – akárcsak két évvel ezelőtt – a Kenguro Táncegyüttes és zenészei szervezik a programokat. A koncertek és táncházak mellett április 11. és 15. között Sydney-ben szatmári népzenei és néptánc-tábor kerül megrendezésre.

FELHÍVÁS!

A bonyhádi Vörösmarty Mihály Ifjúsági és Művelődési Központ, a Magyar Rádió Rt. Bartók Adófőszerkesztőség Népzenei Szerkesztősége, valamint a Hagyományok Háza 2002. szeptember 20-22. között rendez meg Bonyhádon a

X. ORSZÁGOS NÉPZENÉI TALÁLKOZÓT

Hagyományaihoz híven továbbra is a még kevésbé ismert hangszeres együttesek és szólisták számára szeretnénk megméretési lehetőséget kínálni, felnőtt és ifjúsági kategóriában. Ez utóbbit elsősorban az ország több városában jól működő népzenei iskolák növendékei számára szervezzük. Az ifjúsági kategória felső korhatára 16 év, zenekarok esetében ez az átlageletkorra értendő. A fesztivál keretében citerazene-
karokkal és pávakörökkel nem áll módunkban foglalkozni. Várjuk tehát a hagyományhű vagy feldolgozott népzenei játékos zenekarok, valamint énekes és hangszeres szólisták jelentkezését. A színpadon bemutatandó versenyprodukció szólisták esetében maximum 8 perc, zenekaroknál maximum 15 perc lehet.

Jelentkezési határidő: 2002. augusztus 16.

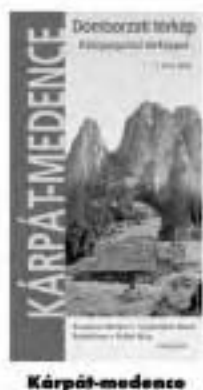
Nevezési díj: A fesztivál szűkös anyagi lehetőségei miatt a résztvevők személyenként 1.000 Ft befizetésével járulnak hozzá a költségekhez. Úgy gondoljuk, hogy ez a jelképes összeg senkit nem terhel túlzottan, a fesztivál lebonyolításához viszont óriási segítséget nyújt.

Vörösmarty Mihály Ifjúsági és Művelődési Központ
7150 Bonyhád, Széchenyi tér 2.
(74/451-455 Fax; 74/451-021)

**A TÁNC HÁZ EGYESÜLETTŐL
REPÜLŐGÉPES UTAZÁSOKHOZ
NAGYBŐGŐTOK BÉRELHETŐ!**

Tel.: (06.1)214-3521

E-mail: tanchaz@mail.datanet.hu

**Mezőkövesdtől Kolozsvárig, a Felvidéktől Erdélyig,
a Tánc háztalálkozó kirakodóvásárán is!**

TOP-O-GRÁF Térképészeti Iroda

1063 Budapest, Sziv u. 14. • Tel./fax: 322-1410, 342-9170
mail@topograf.hu • www.topograf.hu

TOP-GRÁF

Dobos Károly széki primásról

Tíz éve, húsvét másodnapján kísérték utolsó útjára az örökké vidám, csillogó szemű Dobos Károly széki primást. Több mint negyven éven át a felszegiek méltán megbecsült muzsikása volt Ádám „István” Sándor kontrással és Dobos János gordonossal. Az eltávozott széki zenészek „nagyjainak” sorát – Ferenczi Márton „Zsuki”, Gyurica, Ádám István „Icsán”, Moldován „Ilka” György – ő zárta 1992-ben.

Szomszédok voltunk, jól ismertem. Gyermek- és legénykoromban szinte minden nap találkoztunk, ő is olyan volt, mint bármelyik széki ember, élte a paraszti sors nehézségeivel megtűzdelt ünnep- és hétköznapiakat. Kapált, hízókat tartott, néha házakat vakolt és kenyérsütő kemencéket rakott Széken vagy környékén. Bizonyára sokan és sokat mesélhetnének róla, én az alábbi történetnél voltam jelen, ezzel szeretnék emlékének adózni.

1976 nyarán az utcabeli emberek úgy döntöttek, hogy a közeli Újhegy-dűlőből fakadó kristálytisza és jéghideg forrásvizet a Padút utca minden házának udvarába beviszik. Véget vetnek az örökös vállnyúzós vízfordásnak. Ezt Dobos Károly bácsi is igen helyénvalónak tartotta. Pár nap múlva szinte már mindenki befejezte a ráeső 75 méter vizesárok kiásását, de Károly bácsi még csak el sem kezdte. A szomszédok némelyike már felelőtlenességgel,

lustasággal vádolta őt, mások meg szórtanul ázni kezdték a kimaradt részt. Én is beálltam, és legény módjára csákányolni kezdtem a nehezen szakadó válykos földet, hiszen pár nap múlva befejezem a konfirmálást, és ha úgy hozza a sors, még „cigányfogadó” is lehetek „Birtalan” estéjére, nem árt néhány jó pontot szerezni a primásnál... Már az ebéd elköltéséhez bontogattuk tarisznyánkat, mikor megérkezett Károly bácsi, vállán egy göcsörtös nyelű, rozsdás élű ásóval, aminek láttán a jó szerszámmal bíró, mindig földmunkával foglalkozó szomszédaimból igen nagy derűtség tört felé.

– Látszik, hogy ked sohasem dógozott ásóval, mindég csak a nyírettyűt húzogatta! Hát az munka kednek?

Károly bácsi közben mellénk telepedett, rögvest cigarettát és tüzet kért, s miután ránk köszöntötte az otthonról hozott literes üveget, a csipkelődésre is válaszolt:

– Ide hallgass, te Sükösd János! Hónap vosárop van, éppen lakadalmat muzsikálok, gyere te is velem, dölbe a vőlegényes házhoz. A te kezdedbe adak két nádszálót, hogy ne legyen neked nehéz, égyyik akkora lesz, mind a nyírettyű, a másik pedig amekkora az én muzsikám, s csak az lesz a dógad, hogy húzagasd égyyiket a másikán vosárop díltűl egészen hétfű dílutánig. Ha addig kibírad, égy hétig csak neked muzsikálok...

Soós János

Moldvai csángó dudások („síposok, csimpolyosok”) - II. rész

A moldvai dudák elnevezései:

„magyarosan síp, oláhul csimpoly”

A Bákó környéki falvakban használták a duda régies magyar nevét a „síp” elnevezést. Eddig a következő falvakban jegyeztem föl a „síp” szó használatát: Külsőrekecsin, Csík, Újfalu (Dózsa György), Klézse, Somoska, Forrófalva, Nagypatak. Már a XIV. századi latin-magyar Schägli szöszedetből is kiderül, hogy a síp szó dudát is jelentett. (Éri Péter szíves közlése). Móricz Zsigmond még alighanem ismerte a duda síp elnevezését. Az Árvácskában „egy öreg azt mondja a kis Csöre Dudás nevű nevelőapjáról a csendőrnek: Sipos, vagy valami ilyen hangszerje vót neki a nevében. Dudás no...”. Moldvában tovább él a furulya archaikus sültü (süvöltő, süvöltyü) neve is, és ezt használják a duda sípszárának megnevezésére is. A „síp” elnevezés valószínűleg a tömlősíp (tibia utricularis) rövid változata. A duda elnevezés a 16. sz. közepétől kezd csak teret hódítani (Manga, 1968) a magyar nyelvterületen. Minden jel arra utal, Moldvába nem jutott el.

Mesterke Gergely külsőrekecsini dudás 1973-ban sípnek és csimpolynak nevezte a dudáját: „magyarosan síp, oláhul csimpoly”. A csángók mindenütt használják a románból átvett csimpoly (cimpoi) kifejezést is, ami valószínűleg a szimfónia görög szóból ered, csakúgy, mint az olasz zampogna, spanyol cinfonia, francia shifonie, grúz csiboni. A héber nyelvű ószövevényi hangszerek között „sumponyah” alakban szerepel. A görög források szümfonei-onnak neveznek egy dudaszzerű hangszert, a rómaiaknál symphoniacusnak hívták a dudást. A szimfónia szó együtthangzást jelent és a duda több sípjának együtthangzására utal. Hasonló okból hívták szimfóniumnak a tekerőlantot is (Pávai, 1993). Csimpolyának viszont nem hívják a dudát Moldvában, csak csimpolynak. Kizárólag Nicolai Mircea, magyarul kiválóan tudó háromszéki román dudástól hallottam a „csimpolya” kifejezést Zabolán: „Ügyes, szép csimpoly vót, úgylehet a legjobb csimpolyám volt.”

Az idősebb csángók közül többen emlékeztek a „sípra”, pl. Kotyor Péter (Külsőrekecsin), aki 1973-ban az ötvenes éveiben járt és Csicsó Márton (Külsőrekecsin) akkor hatvan év körüli csángómagyar. Duma (Porondi) János, akkor 82 éves nagypataki moldvai csángómagyar dudástól hallottam 1974-ben és Palack Antal, akkor 38 éves nagypataki csángómagyar furulyástól 1991-ben, hogy a külsőrekecsininél archaikusabb nyelvjárású (déli csángó) Nagypatakon is „sípnek” hívták a dudát. Ők is használták a román csimpoly nevet is. Az 1991-ben nagyjából negyven év körüli klézsei Istók György szerint Klézsen is ezt a kifejezést használták a dudára.

Érdekes, hogy a ploszkucéni Dima Mihály és Minuc Péter a – tudomásom szerint – utolsó északi csángó nyelvjárást beszélő dudások kizárólag „csimpolynak” nevezik a dudát, nem használják és nem ismerik a „síp” nevet. Nem tudhatjuk, hogy a ploszkucéni dudák román eredetűre utal-e ez, vagy pedig a „síp” szó merült-e egyszerűen feledésbe (vagy el sem jutott oda) az erősen románosodó északi csángó dialektusban. Dima Mihály dudájának sípszárvégén elmondása szerint kis pipaszzerű fölcsucorodás volt, ami Nicolai Mircea háromszéki román dudás dudájára emlékeztet. Magában azonban ez sem bizonyít román eredetet. Dima Mihály 2000 nyarán tett egy bizonytalan kijelentést, miszerint az apja román embertől kapta volna a dudáját, amit aztán ő örökölt tőle. Hangsúlyozta azonban, hogy nagyon halvány az emléke erről.

Minden valóságálatot nélkülöz Tobak Ferenc azon állítása, miszerint a kettős sípszárú dudát „sípnek”, az egyes sípszárút csimpolynak neveznék a csángók, ilyenformán valamiféle ösztönös néprajzi megkülönböztetést téve magyar és román duda között. Egyszerűen bizonyos falvakban (pl. Külsőrekecsin, Klézse, Csík, Nagypatak) még használják a duda régi magyar „síp” elnevezését, párhuzamosan a román csimpoly szóval a dudára, függetlenül attól, hogy azt milyen etnikai csoport használja. Más falvakban (pl. az elrománosodás előrehaladottabb fokát képviselő Ploszkucében, ahol az északi nyelvjárást beszélők), már csak a román csimpoly szót értik. Tobak ezt az állítását Gusás József újfalusi (Dózsa György és nem Ferdinánd falu!) csobán állítólagos kijelentésére alapozza. Ennek ellentmond az a felvétel, amelyet 2000 nyarán készítettem Gusás Józseffel. Akkor

Dima György, Dima Mihály apja, az 1954-ben meghalt ploszkucéni csimpolyos csángó viseletben.

Stuber György reprodukciója

ezt mondta (a lejegyzés digitális videó és „minidiszk” felvételtől történt):

„Stuber György (mutatja Mesterke Gergely kettős sípszárú csángó dudáját): Mi volt ennek a neve, emlékszik?

Gusás József: Nem, nem.

S. Gy.: Nem mondták neki, hogy csimpoly vagy síp?

G. J.: Csimpolynak is mondták, de sípnek mondták.

S. Gy. (egysípós román dudát mutatva): Ezt minek mondták?

G. J.: Mindcsak sípnek mondták. Sípnek.

S. Gy.: Mindegy, hogy kettő vagy egy, mindcsak síp?

G. J.: Mindcsak síp.

S. Gy.: És oláhul?

G. J.: Oláhul csimpoly.”

Fehér Márton (Külsőrekecsin-Dumbrovény), Mesterke Gergely (Külsőrekecsin-Dumbrovény), Palack Antal (Nagypatak) és Istók György (Klészse) egyaránt megerősítették, hogy ilyen megkülönböztetés nem létezett. Mindegyikről videó és hang-

felvétel tanuskodik. A duda, függetlenül a sípszár jellegétől magyarul síp, románul csimpoly a Bákó környéki csángó falvakban. Ploszkucében pedig csakis a csimpoly kifejezés használatos.

A moldvai „sípok” elterjedtsége

Az adatok arra utalnak, hogy Moldvában még két generációval ezelőtt is erősen elterjedt volt a duda. A valamikor gazdag dudakultúra egészen az 1950-es évekig fennmaradt, s a szemünk láttára tűnik el.

Lőrinc Györgyné, Hodorog Luca néni, Kallós Zoltán híres klézsei adatközlője hatvan-egynéhány esztendő korában, és a hozzá hasonló korú Molotás Györgyné klézsei énekes asszony is mesélték 1975-ben, hogy Klézsen és Csík faluban is voltak „síposok” régebben. Istók György 1991-ben még tudott a klézsei „síposokról” és „sípna” mondta a dudát.

Emlegették még Mesterke Ferenc külsőrekecsini, Dodán György, Bezsán János és Kotyorka Antal klézsei, Boglár (mások szerint Bognár) József csiki, (később újfalusi), Ádám János 1998-ban elhunyt és apja, Ádám György, a hatvanas években elhunyt magyarfalusi, Budu György diószéni, Molnár János nagypataki, Dima György, 1954-ben elhunyt, és Bácsu Péter 1942-ben meghalt ploszkucéni dudásokat is. A sor valószínűleg nem teljes. A Sípos név nem ritka Moldvában és Csimpolyár nevűek is vannak Bukilán. Mivel Mesterke Gergely nagyapja Máriafalváról hozta a dudáját, elképzelhető, hogy ott is voltak dudások. Ugyanez igaz Aknavásárra is, ahol Istók György szerint rabok készítettek dudákat. Minden valószínűség szerint elterjedt volt a kettős sípszárú csángó „síp”. Erre utal, hogy – Duma (Porondi) János Rózsa lánya szerint – a második világháború előtt volt olyan időszak, amikor csak Nagypatakon négy sípos lakott, Molnár János, Duma (Porondi) János és fiatalon elhunyt fivére, valamint id. Zsitár (Csurárka) Márton.

A muzikus Zsitár család egyik tagjával Zsitár (Csurárka) Jánossal 1991-ben készítettem hegedűfelvételeket. Elmesélte, hogy édesapja sípos volt és bátyja, ifj. Zsitár (Csurárka) Márton is tudott a sípon valamelyest, de igazán kobzon és hegedűn játszott. Péter öccse pedig cimbalmon. Kobzukat és cimbalmutat is maguk készítették. Később, 1997-ben Gábor Antal kalagori kobzossal meglátogattuk Zsitár Mártont. Az ifj. Csoóri Sándortól kölcsönkért kobzon játszott, miután tükörképszerűen áthúrozta a hangszert. Kiderült, hogy kb. harminc évvel ezelőtt találkoztak is Gábor Antallal: egy lakodalmon egyiküket a „nyirásza” (menyasszony), másikukat a „nyirellő” (vőlegény) családja fogadta meg. Elmesélte, hogy apjának kettős sípszárú „sípja” volt, mit még ő is meg-megfúj, de magát nem tartotta síposnak.

Kikutatatlanok még a Románvásár környéki északi csángó falvak a duda múltbeli elterjedtsége szempontjából. Román dudások minden bizonnyal laktak Moldva-szerte. Szucsáva környékén és Onyestől délre egyaránt emlegettek román dudásokat. Az említett, ma is élő „elcsángósodott” román dudáson kívül, aki Bârlad környékéről települt oda, még emlékeznek idősebb csángók egy Dumitru Rotaru nevű román dudásra, aki állítólag Ketris faluban lakott és ott halt meg a hatvanas években. Nem sikerült megtudnom, milyen típusú dudát használt.

Az adatok arra utalnak, hogy a csángók között voltak ügyes dudakészítők, akik a magyaros jellegű, kettős sípszárú dudákat gyártották. Nem tudjuk eldönteni, hogy hozzáértő mesterek megrendelésre csinálták-e a sípot, vagy a korábbi falusi dudások maguk készítették. Az előbbi feltételezés mellett szól, hogy az általam megismert csángó dudások közül egy sem készítette maga a duda fa-alkatrészeit. A csángó dudások tehát nem feltétlen készítették maguk a hangszerüket. Mesterke Gergely Máriafalváról hozott dudája szinte teljesen azonos Duma (Porondi) János nagypataki dudájával. A külsőrekecsini és pataki dudák nagy mértékű hasonlósága és szakszerű, igényes kivitele arra utalhat, hogy hozzáértő mesterek gyárthatták a dudákat és árulhatták a csángók körében. Természetesen abban sem lehetünk biztosak, hogy csakis a csángók körében létezett ez a fajta kettős sípszárú duda, de moldvai románoknál tudomásom szerint nem került elő ilyen hangszer.

A repertoár

A moldvai csángó dudások repertoárja elsősorban a helyi románnal azonos, vagy az ahhoz nagyon hasonló csángó tánczene dudán játszható darabjaiból áll, de játszottak olyan csángó dalokat is, amelyeket csak „a fehérnépek énekeltek a szájukból”. Mesterke Gergely 1973-ban már csak három dallamot tudott:

1. „Édes Gergellem, kedves Gergellem...”,
2. dedoj vagy mokanyászka, 3. dojna (Dorul vailor³). 74-ben és 75-ben ugyanezt a hármat játszotta kivett sípszáron (a bőr használhatatlan volt, kb. tizenöt évvel ezelőtt használta utoljára). Akkor már 15 éve nem muzsikált. Mondta, hogy annak idején sokkal többet tudott. 1993-ban újra elkészítettem Mesterke Gergely dudáját egy kiváló magyar dudakészítővel és Gergely bácsi még azon a nyáron a táncsoporttal Magyarországra utazott. Ennek hatására 1994-ben már egy polkát és az „Estve jó, szürkül bé” kecskés (musama) táncot is játszotta.

Dima Mihály horea-t, horea bataia-t, sárba-t, kecskést (mosuma, „Estve jó, szürkül bé...”), korogyászkat, bulgárost, keservest (dojna) és urálást említett. Játszani a következő sorrendben játszott nekem magnóra: dojna, sárba, horea bataia, urálás barabui, polka.

Érdekes összevetni repertoárjukat a háromszéki Zabolafelszegen lakó Nicolai Mircea román dudásával. Számos egyezést találunk. Játszotta például az „Estve jó, szürkül bé” kezdetű mosoma dallamot, amit Moldva-szerte énekelnek a csángók. Ő mosamavának nevezte.

2000 nyarán kérdeztem Nicolai Mircea-t, aki akkor 65 esztendő volt, hogy miket játszott. Briasa és brău, (= öves táncok), sárba, ciobanaș (= csobános), hora – mondta. Hozzátette, hogy énekeket is játszott. 2000 nyarán a következő sorrendben játszott dudán: briu, calabriasu (kettős tánc), hora, dojna („Mikor a csobán elvesztette a juhokat”). Utóbbi a csángók, (pl. Jánó Anna lézpedi énekes) éneklük magyar szöveggel.

Kizárólag egymagában játszott mindig az összes általam talált dudás, elmondásuk szerint. Egyikük sem tudott megélni a dudálásból, de Dima Mihály és Mesterke Gergely is mesélte, hogy apjukat még gyakran hívták bálba, lakodalomba pénzért muzsikálni.

Mesterke Gergely, 71 éves külsőrekecsini „sípós” és Fehér Márton 60 éves külsőrekecsini primás életükben először együtt muzsikálnak. 1994, Dumbrovény, Moldva. Stuber György felvétele

A duda készítése

A két román dudás, Nicolai Mircea és Petru Ghiurca maguk készítették a dudájukat. Ezzel szemben az általam megismert öt csángó dudás: Mesterke Gergely, Palack Antal, Duma (Porondi) János, Dima Mihály és Minuc Péter közül egyik sem. Közülük Mesterke Gergely és Dima Mihály viszont maga nyúzta a bőrt, és mindketten sípokat is készítettek nádból (lásd „A duda nádsípjainak készítése” fejezetet). Istók Pál klézsei barátom felesége, Léna megérezte a Petru Ghiurca dudáján a „borcskeserű-búzakorpa” szagát. Mesélte, hogy régebben maguk csináltak borcskeserűt otthon és azt használták az ételek savanyítására: „Régi borcsnak a fenekiről, az a borcskeserű.

Túlordali képiünk: Az ikrek. A külsőrekecsini (feljebb) és a nagypataki (lejjebb) kettős sípszárak. 1991, Nagypatak, Moldva. Feltehetőleg egy kéz készítette őket. Stuber György felvétele

Tisztelt Szerkesztőség!

Stuber György MAG-ban megjelent cikke, a „Moldvai csángó dudások...” első része juttatott odáig, hogy olvasói levél írására adjam a fejem. A cím izgalmas tartalmat ígér, különösen annak, aki maga is dudás. A cikk érdekesen is indul, bár inkább a szerző tevékenységére összpontosít, nem a moldvai dudazenére magára. Ez természetesen még semmit sem vonna le az írás értékéből, csakhogy egy adott ponton a szerző témát vált, és immár nem a saját érdemeit sorolja tovább, hanem a moldvai dudások egy másik lelkes és igencsak hozzáértő híve és kutatója, Tobak Ferenc ténykedését kezdi taglalni, rendkívül rossz képet festve Tobak mun-

kájáról. Ezen én annyira megütköztem, hogy még a jelen olvasói levél megírásától sem riadtam vissza

Legyen bármi is a szerző véleménye Tobak Ferencről, az semmiképpen sem tartozik a nyilvánosságra. Éspedig azért nem, mert állításait az olvasó ellenőrizni nem tudja, így könnyen megmaradhat a „nem zörög a haraszt...” alapon feltámasztott gyanakvásnál. Vagy, ha ismeri Tobak ténykedését, mint ahogy én ismerem, akkor nekiáll olvasói levelet írni, hogy valahogy mégiscsak védelmébe vegye a megtámadottat.

A szerzőt tehát véleményem szerint felelősség terheli kollégája ellenőrizhetlen befeketítéséért. Mindezt pedig távolról sem azért írom, hogy most nyil-

Akkor tesszük be edénbe, s rivá öntünk egy kilo hidegvizet. S összehabarítjuk, s a főzünk fel, mondjuk ha nagy, sok borcsot csinálunk, vagy tíz litert szoktunk csinálni, tíz liter vizet, de jó forró, de forró, jó nagy forró, rotyogó vizet, s öntsük riva. Akkor az összekeverjük, még teszünk meggyágot, s két-három órába az savanyú lesz. De nemcsak a borcskeserűt tesszük, ha még teszünk melléje egy jó nagy tál búzakorpát. búzadercét, hogy mondják maguk, búzakorpa vagy búzaderce. A borcskeserű mellé még kell tenni újra búzadercét. A borcskeserű az egyfelle élesztő. Az a régi borcsnak a fenekén van meg. Há, mikor az lefogyott...”

A csángó dudák nádsípjai

Az egy nyelvű nádsípokat arra megfelelően kemény nádból készítették kés segítségével. Mesterke Gergely meg is „pergelte”, azaz rövid ideig, (néhány percig) vajban megsütötte a sípokat. Ez a bolgár dudásoknál is szokás, akik alighanem a világ legjobb sípjait készítik. Valóban, Gergely bácsi sípjai is működtek kb. 30 évig. A többi általam talált moldvai dudás nem sütötte ki a sípokat. Mesterke Gergely „sípkának”, Dima Mihály „sízpókának”, a vele egyfalusi Minuc Péter viszont románosan „triskának” hívta a sípokat (trioa = nádsíp románul). Csicsó Márton külsőrekecsini furulyás magyarázta 1973-ban, Külsőrekecsinben, amikor Mesterke Gergely dudájáról mesélt: „Kis sipka kell neki be fejibe ott. Kell kis sipka, azok szólnak. Nádból. Nádból vannak ezek.”

Duda és hegedű

Mesterke Gergely 1973-ban már csak három dallamot tudott („Édes Gergelyem”, mokanyászka és doina) akkor már 15 éve nem muzsikált. Mondta, hogy annak idején sokkal többet tudott. Ezért 1994-ben összehoztam Fehér Márton külsőrekecsini primással, valamint Gábor Antal lujzi-kalogari primással. A közös muzsikálás (ami nem autentikus, azelőtt sosem játszott dudás hegedűssel!) valóban elő is hozta az elfelejtettnek vélt dallamokat. (Befejező rész következik.)

Stuber György

vános és senkit sem érdeklő bizonykodás kezdődjön a lap hasábjain Stuber vádjainak igazolására, ill. cáfolatára. Éppen ellenkezőleg – azért írom, hogy fontolja meg véleményemet mind a szerző, mind a szerkesztőség, és a jövőben tartózkodjanak a személyeskedő írások közlésétől. Tudom, hogy az ehhez hasonló véleményeknek a cenzúra fenyegető rémét szokás ellene szegezni, de úgy vélem, az adott esetben sokkal inkább a szerkesztők felelősségét kellene megvizsgálni, továbbá az olvasó jogát ahhoz, hogy a nyakába zúdított vádak igazságát valahogy mérlegelhesse. Remélem, a javasolt elvek alkalmazása nem az én olvasói leveletem fogja először a kukába juttatni.

Baráti üdvözléssel: **Juhász Zoltán**

TABLE OF CONTENTS

Page 17 **CIOFF Council elects Hungarian president**

Szigetvári József has been elected president of the council of this international organization famous for sponsoring and organizing international folk dance festivals all over the world. The next meeting of this international council will be held in mid March in the town of Szászhalmabatta (and will include a visit to the annual dance house festival). In 2004, Hungary will host the next large-scale CIOFF international folk festival in the city of Pécs. Announcement by Szigetvári József

Page 18 Conversation with Bodza Klára

The singer, Bodza Klára, active and well known as both performer and teacher, celebrates her 60th birthday. Amongst many other endeavors in her career, she founded and has been leading the singing group, Tátika, for 15 years. She inherited her love of traditional song from her parents who were from the Hungarian Plain. She says, „devotion, preservation and passing on our inheritance.....my most important task is still teaching, working with the younger generations.”
Article by K. Tóth László

Page 21 **Gyimesek vidéke** (the Gyimes region) - by **Váradi Péter Pál and Lówey Lilla**, is the 8th volume in a series of books on selected areas of Transylvania. This newest volume, like the others, is a book of photographs, familiarizing the reader with the terrain, architecture, people, costume and customs unique to each region. The authors - both from Transylvania - are their own publishers and distributors. Gyimes, an area nestled in the mountains on the eastern edge of Transylvania (east of Csíkszereda), is inhabited by Csángó Hungarians.

Review by Abkarovits Endre

Page 24 **Dance in Hungarian art**

An exhibition of dance in pictures is being organized by the **City Gallery - Deák Collection of the city of Székesvár** to be exhibited **2002 August 15 - October 27**. Curator of the exhibit is **dr. Nagy Zoltán, art historian**. The exhibition shall draw primarily on materials from museum collections, but the curators are open to consideration of materials appropriate to the exhibit from the collections of private individuals. (see article in Hungarian for telephone numbers)

Page 37 **The Jászság verbunk, part III**

In these articles, we are witnesses to **Kócsán László's** academic detective work towards reconstruction the verbunk of his home region, the Jászberény area. Here eight references to the verbunk are cited from historical re-

cords from the Jászság area (due east of Budapest) between the years 1778 and 1859. Most references cited involve recruiting endeavors and the verbunk (translated as „recruiting dance”).

Page 38 100th year anniversary of the birth of **Muharay Elemér**

The speech by Vitányi Iván printed here, celebrates the life and work of this important figure in folk dance and folk culture movements in the periods before the dance house movement. In 1944 or so, he had ‘hoped to...establish a center within the framework of which a professional folk dance company, archive and organizational body could all function.’ At that time he wasn’t successful in founding such a center. But he went on to be a tireless supporter of the local tradition preserving groups, and many, many other things.

The speech was given on November 30, 2001 at the Hungarian Heritage House in Budapest.

Page 39 **The dances of Felsőgyékényes in the Mezőség region of Transylvania.**

After first seeing a group of people from this village performing improvised dances at a folk festival in the Transylvanian town of Dés (Dej) in 1992, **Bodó-Bán János** spent some time from June through the end of October 2001, visiting this village, getting support from the local leaders, finding musicians. He was able to organize a time to make video recordings and photographs documenting the dance repertoire from this village - 6 couples were photographed dancing in costume. The organized session then spontaneously turned into a ball, with almost 60 people in attendance, almost all of whom could dance. The documented materials will be in the collection of the Hungarian Heritage House.

Page 44 **The dance house and the hussars**

This is the story of a rock loving Budapest teenager in the mid 1970’s whose friends led him to a dance house and how that eventually led to the founding of something called the Historical Equestrian Association - an association involved in revival and preservation of Hungary’s illustrious horseman’s past. It is Fülöp Tibor’s description of how the táncház movement awakened a lasting pride in a his own culture that has carried into other areas of his life.

By **Fülöp Tibor Zoltán**

Page 50 **About Dobos Károly - fiddler from Szék (in Transylvania)** by **Soós János**

This fiddler who died in 1992, the last of the

great Szék fiddlers, was Soós János’ neighbor. Soós tells the story of how residents of their street in Szék had decided to bring water from a nearby spring directly into all their yards. This entailed digging a series of trenches, and when they all pitched in to help the fiddler dig his section of trench.....

Page 51 **Bagpipers of Hungarian Moldavia part II. by Stuber György**

A second helping of information on bagpipers of this isolated ethnic group of Csángó Hungarians. Sections of this article discuss:

What bagpipes are called in this part of Moldavia

Popularity of the bagpipe in this area

The repertoire

About how bagpipes are made

The reeds of the Csángó bagpipe

Bagpipe and violin

Page 53 **In a letter to the editors, Juhász Zoltán** points out that editorial license and responsibility could have been exercised by the *folkMAGazin* editorial staff in regards to a certain recent article (in MAG dec. 01) by Stuber György.

Sue Foy

folkMAGazin

2002 Tavasz, IX. évfolyam, 1. szám
Megjelenik negyedévente
Kiadja a Táncház Alapítvány
Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán

Felelős szerkesztő: K. Tóth László
Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak: Bakonyi Erika, Gósi Anett,
Sándor Ildikó, P. Vas János

Budapest, I. ker., Corvin tér 8.
Levél cím: 1255 Budapest, Pf. 153.
Tel./fax: (36.1) 214-3521
folkmagazin@mail.datanet.hu
www.folkmagazin.hu

Tücsi Nyomdaipari és Szolgáltató BT.
2132 Göd, Szódi út 41.
Tel./fax: 27/336-809

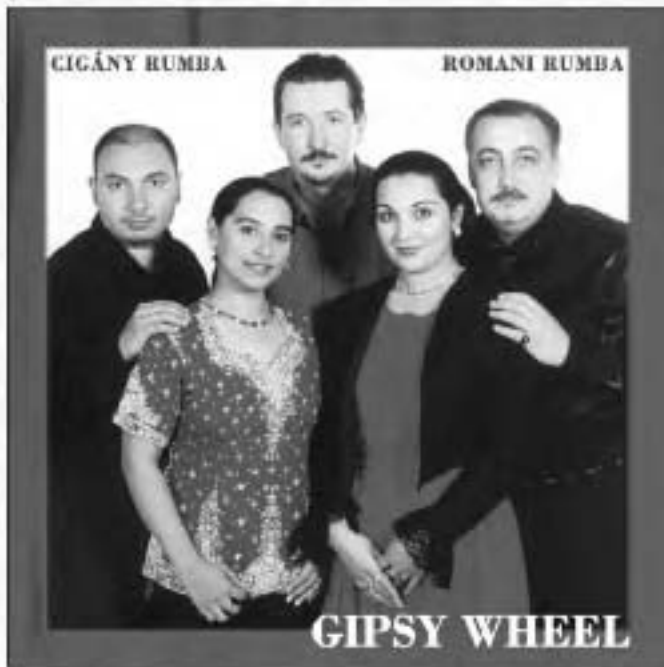
ISSN - 1218 - 912X

Bankszámla szám:
OTP I. ker. fiók MNB 11701004
Táncház Alapítvány, B 82678

Támogatónk a Nemzeti Kulturális Alap-
program Népművészeti Kollégiuma

Következő lapzárta: 2002. május 17.

GWCD 01 • Tel.: 06-30-912-7684

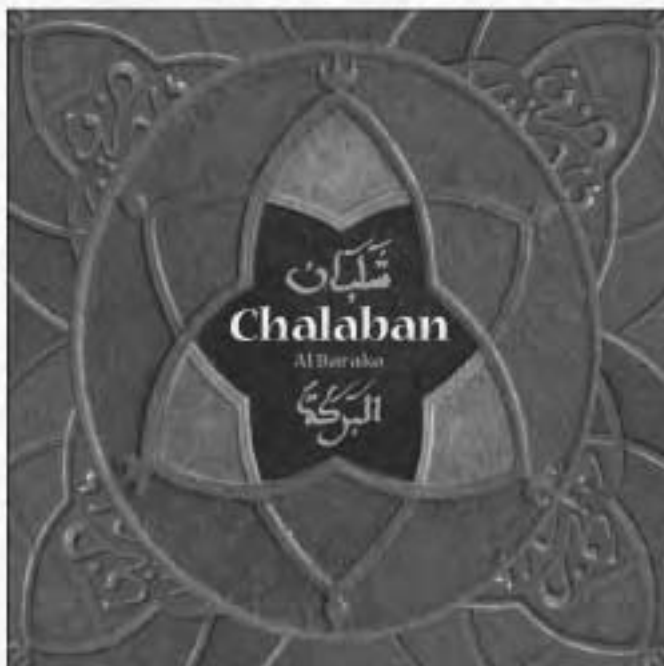
KALAMONA • liptakp@freemail.hu

HUNGAROTON CLASSIC
www.hungaroton.hu

HCD 19453

HCD 32065

FONÓ Records
www.fono.hu

XXI. Országos

Táncháztalálkozó

és Kirakodóvásár

SAP®
RENDEZVÉNYCSARNOK

KÖRCSARNOK

2002.

március 16-17.

ÖRÖKSÉG

Magyar Narancs

SYMA®
SYMA HUNGARY • SYMA+SD KFT.

BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL
ÖRÖKSÉG GYERMEK NÉPMŰVÉSZETI EGYESÜLET
MUHARAY ELEMÉR NÉPMŰVÉSZETI SZÖVETSÉG
HAGYOMÁNYOK HÁZA
MARTIN GYÖRGY NÉPTÁNC SZÖVETSÉG
NÉPMŰVÉSZETI EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE
TÁNC HÁZ EGYESÜLET

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

